

**TC.
AYDIN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER VE SİYASET BİLİMİ ANABİLİM DALI
MAHALLİ İDARELER VE YERİNDEN YÖNETİM BİLİM DALI**

**SOSYAL BELEDİYECİLİK ANLAYIŞI OLARAK İSTANBUL
BÜYÜK ŞEHİR BELEDİYESİ KÖRLER KÜTÜPHANESİ SESLİ
KİTAP PROJESİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA**

Yüksek Lisans Tezi

Ertuğrul YILMAZ

İstanbul, 2013

**TC.
AYDIN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER VE SİYASET BİLİMİ ANABİLİM DALI
MAHALLİ İDARELER VE YERİNDEN YÖNETİM BİLİM DALI**

**SOSYAL BELEDİYECİLİK ANLAYIŞI OLARAK İSTANBUL
BÜYÜK ŞEHİR BELEDİYESİ KÖRLER KÜTÜPHANESİ SESLİ
KİTAP PROJESİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA**

Yüksek Lisans Tezi

Ertuğrul YILMAZ

**Danışman
Prof. Dr. Uğur TEKİN**

İstanbul, 2013

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

Yüksek Lisans Tez Onay Belgesi

Enstitümüz Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı Mahalli İdareler ve Yerinden Yönetim Yüksek Lisans Programı Y1112.060050 numaralı öğrencisi **Ertuğrul YILMAZ**'ın "Sosyal Belediyecilik Anlayışı Olarak İstanbul Büyükşehir Belediyesi Körler Kütüphanesi Sesli Kitap Projesi Üzerine Bir Araştırma" adlı tez çalışması Enstitümüz Yönetim Kurulunun 26.04.2013 tarih ve 2013/11 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından *oy birliği* ile Tezli Yüksek Lisans tez olarak *kabul* edilmiştir.

Öğretim Üyesi Adı Soyadı

İmzası

Tez Savunma Tarihi : *30.4.2013*

1) Tez Danışmanı: Prof. Dr. Uğur TEKİN

2) Jüri Üyesi : Prof. Dr. Ercan EYÜBOĞLU

3) Jüri Üyesi : Yrd. Doç. Dr. Ateş USLU

[Handwritten signatures of Prof. Dr. Uğur TEKİN, Prof. Dr. Ercan EYÜBOĞLU, and Yrd. Doç. Dr. Ateş USLU]

ÖN SÖZ

Prof. Dr. Uğur TEKİN Hocam, çalışmanın oluşturulmasında ve gelişmesinde değerli katkılarıyla bana yardımcı oldu. Kendisine teşekkürlerimi sunuyorum.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Körler Kütüphanesi yetkililerine de değerli katkıları için teşekkür ederim.

Nisan, 2013

Ertuğrul YILMAZ

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	i
İÇİNDEKİLER.....	ii
KISALTMALAR VE SİMGELER	vi
TABLolar	viii
ŞEKİLLER	x
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

YEREL YÖNETİM KAVRAMI TÜRKİYE'DE YEREL YÖNETİMLER

1.1.YEREL YÖNETİM KAVRAMI.....	4
1.1.1. Türkiye'de Yerel Yönetimlerin Tarihsel Gelişimi.....	6
1.1.2. Türkiye'de Yerel Yönetimlerin Özellikleri.....	9
1.1.2.1. Merkezi Yönetim Yerel Yönetim İlişkisi.....	10
1.1.2.2.Yönetsel Denetleme (İdari Vesayet)	11
1.1.2.3. Yönetsel ve Mali Özerklik	12
1.1.2.3. Yerindenlik İlkesi	13
1.2.Türkiye'de Yerel Yönetim Türleri.....	14
1.2.1. İl Özel İdareleri.....	15
1.2.2. Belediyeler.....	16
1.2.3. Köyler	18

İKİNCİ BÖLÜM

SOSYAL POLİTİKA ARACI OLARAK SOSYAL HİZMETLER VE SOSYAL BELEDİYECİLİK

2.1. SOSYAL POLİTİKA KAVRAMI ve ÖZELLİKLERİ	19
---	----

2.1.1 Sosyal Devlet ve Sosyal Belediye	23
2.1.2. Sosyal Politikalarda Yerelleşme Eğilimi.....	25
2.1.3. Sosyal Belediyecilik	26
2.1.4. Küreselleşme sürecinde Sosyal Belediyecilik.....	29
2.2. SOSYAL POLİTİKA ARACI OLARAK SOSYAL HİZMET UYGULAMALARI .	31
2.2.1.Sosyal Belediyeciliğin Hukuki Kaynakları.....	33
2.2.2. Sosyal Politika Aracı Olarak Sosyal Hizmet Uygulamaları	35
2.2.2.1.Belediyelerin Tarafından Verilen Sosyal Hizmetler	37
2.2.2.2. Belediyelerin Sosyal Hizmet Kuruluşları ve Faaliyetleri.....	38

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ ÖZÜRLÜLER MERKEZİ ÇALIŞMALARI, GÖRME ÖZÜRLÜLERE YÖNELİK ÇALIŞMALAR VE GÖNÜLLÜLÜK KAVRAMI

3.1.İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ'NİN ÖZÜRLÜLERE YÖNELİK SOSYAL HİZMET UYGULAMALARI	42
3.1.1.İstanbul Özürlüler Merkezi (İSÖM).....	42
3.1.2.Özürlülere Yönelik Hizmetler	44
3.1.2.1.Danışmanlık ve Destek Hizmetleri	44
3.1.2.2.Yaygın Eğitim Hizmetleri.....	45
3.1.2.3. Sağlık Destek Hizmetleri.....	46
3.1.2.4. Sosyal Rehabilitasyon Hizmetleri	47
3.1.2.5. Erişilebilirlik Çalışmaları	48
3.2. GÖRME ENGELLİLERE YÖNELİK HİZMET UYGULAMALARI	52
3.2.1.Bağımsız Yaşam Merkezi	52
3.2.2. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Körler Kütüphanesi	53
3.2.3. İ.B.B Körler Kütüphanesi Sesli Kitap Projesi.....	53

3.2.3.1.Sesli Kitap Projesinin Yasal Dayanağı.....	53
3.2.3.2.Dünya’da ve Türkiye’de Sesli Kitap Projeleri.....	55
3.2.3.2. Körler Kütüphanesi Sesli Kitap Projesi.....	57
3.2.3.2.1. Körler Kütüphanesi İdaresi.....	57
3.2.3.2.2. Gönüllü Okuyucu	58
3.2.3.2.3. Körler ve Az Görenlerin Üyeliği	59
3.2.4.Sesli Kitap Projesinin Uygulama Süreci.....	60
3.2.5. Erişilebilirlik Çalışmaları	61
3.3. BELEDİYE HİZMETLERİNE GÖNÜLLÜ KATILIM	61
3.3.1.Gönüllü ve Gönüllülük Kavramı.....	62
3.3.2.Belediye Hizmetlerine Gönüllü Katılımın Yasal Dayanağı	63
3.3.3.Gönüllülük Türleri	66
3.3.3.1. Uzun Vade ve Kısa Vade Gönüllülük.....	66
3.3.3.2. Bireysel ve Kurumsal Gönüllülük.....	67
3.3.3.3. Gönüllü Grupları.....	67
3.3.4. Gönüllü Yönetim Süreci.....	67
3.3.4.1. Planlama	69
3.3.4.2. Gönüllü Kazanma	70
3.3.4.3. Gönüllü Eğitimi	70
3.3.4.3.1. Oryantasyon Eğitimi	70
3.3.4.3.2. Alan Eğitimi.....	71
3.3.4.3.3. Gönüllü Yönetimi	71
3.3.5. Belediye Hizmetlerinde Gönüllü Katılımın Yararları.....	72
3.3.5.1. Gönüllülere Yönelik Yararlar	72
3.3.5.2. Kurumun Yararları.....	73
3.3.5.3. Toplumsal Yararlar	74

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
SOSYAL BELEDİYECİLİK ANLAYIŞI OLARAK İSTANBUL BÜYÜK ŞEHİR
BELEDİYESİ KÖRLER KÜTÜPHANESİ SESLİ KİTAP PROJESİ ÜZERİNE
BİR ARAŞTIRMA

4.1. ARAŞTIRMANIN AMACI VE SINIRLARI.....	76
4.1.1. Araştırmanın Amacı	76
4.1.2. Araştırmanın sınırları	77
4.2. VERİ TOPLAMA SÜRECİ.....	78
4.3. KULLANILAN İSTATİSTİKİ YÖNTEMLER.....	79
4.4. BULGULAR VE DEĞERLENDİRME	79
4.4.2. Gönüllü Katılımcıların Demografik Özellikleri	79
4.4.3. Gönüllü Katılımcılara uygulanan Anket Soruları ve Dağılımları	82
4.4.4. Gönüllü Katılımcıların Düşünce ve Önerileri	93
4.4.5. Sesli Kitap Kullanıcıları Olan Görme Engellilerin Düşünceleri	94
4.5.ARAŞTIRMANIN SONUÇLARI.....	96
SONUÇ.....	100
KAYNAKLAR	105
EKLER.....	111
ÖZET	129
ABSTRACT	130

KISALTMALAR VE SİMGELER

a.g.e	adı geçen eser
a.g.m.	adı geçen makale
a.g.k.	adı geçen kanun
Akt.	Aktaran
BM	Birleşmiş Milletler
C.	Cilt
Çev.	Çeviren
DAİSY	Digital Accessible Information System Dijital Erişimli Bilgi Sistemi
Doç.	Doçent
Dr.	Doktor
DPT	Devlet Planlama Teşkilatı
Ed.	Editör
GETEM	Boğaziçi Üniversitesi Görme Engelliler Teknoloji Laboratuvarı
GSYİH	Gayri Safi Yurt İçi Hâsıla
İBB	İstanbul Büyükşehir Belediyesi
İst.	İstanbul
İSMEK	İstanbul Büyükşehir Belediyesi Sanat ve Meslek Eğitimi Kursları
İSÖM	İstanbul Özürlüler Merkezi

IULA-EMME	Uluslar arası Yerel Yönetimler Birliği Doğu Akdeniz Ve Ortadoğu Bölge Teşkilatı
KOMEK	Kocaeli Büyükşehir Belediyesi Meslek ve Sanat Eğitimi Kursları
KPSS	Kamu Personeli Seçme Sınavı
md.	Madde
ÖMSS	Özürlü Memur Seçme Sınavı
ÖSGD	Özel Sektör Gönüllüler Derneği
ÖSS	Öğrenci Seçme Sınavı
S.	Sayı
s.	Sayfa
SAMEK	Sakarya Büyükşehir Belediyesi Meslek ve Sanat Eğitimi Kursları
STK	Sivil Toplum Kuruluşu
T.C.	Türkiye Cumhuriyeti
TDK	Türk Dil Kurumu
TEPAV	Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
Vb.	ve benzerleri
vd.	ve diğerleri

TABLOLAR

Tablo1.Yatay ve Düşey Trafik İşaretleme Çalışmaları	49
Tablo2.Özürlülere Yönelik Hizmetler	51
Tablo3. Gönüllü Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Dağılımı	79
Tablo4. Gönüllü Katılanların Yaş Gruplarına Göre Dağılımı	80
Tablo5. Gönüllü Katılımcıların Medeni Durumlarına Göre Dağılımı	80
Tablo6.Gönüllü Katılımcıların Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı	81
Tablo7.Gönüllü Katılımcıların Meslek Durumlarına Göre Dağılımı	81
Tablo8. Gönüllü Katılımcıların Ailelerinde Engelli bulunup Bulunmadığına Göre Dağılımı.....	82
Tablo9. Gönüllü Katılımcıların Sesli Kitap Projesinden Nasıl Bilgi Sahibi Olduklarına Göre Dağılımı	82
Tablo10. Sesli Kitap Projesinde Devamlılık Durumuna Göre Dağılım	83
Tablo11. Gönüllü Katılım Kavramı Hakkındaki Bilgiye Göre Dağılım	83
Tablo12. Memnuniyet Sonuçlarına Göre Dağılım	84
Tablo13. Yetkili Personelin Tecrübe ve Bilgisi Hakkında Verilen Cevapların Dağılımı .	84
Tablo14. Fiziki Bina Ekipman Yeterliliği Hakkında Verilen Cevapların Dağılımı	85
Tablo15. Sesli Kitap Projesi Yararlı Olup Olmadığı Hakkında Verilen Cevapların Dağılımı.....	85
Tablo16. Gönüllü Katılımcıların Başka Gönüllü Katılım Projelerinde Görev Alıp Almadıklarına Göre Dağılım	86
Tablo17. Gönüllü Katılım Yöntemini Faydalı Bulup Bulmadıklarına Göre Dağılım.....	86

Tablo18. Gönüllü Katılım Projelerinin Engellilere İlişkin Sorunlarda Çözüm Olup Olamayacağına Göre Dağılım	87
Tablo19. İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin Hizmetlerinden Memnuniyetlerine Göre Dağılım	88
Tablo20. Gönüllü Katılanların Cinsiyetlerine Memnuniyet Grupları Dağılımı	88
Tablo21. Gönüllü Katılanların Yaşlarına Memnuniyet Grupları Dağılımı	89
Tablo22. Gönüllü Katılanların Medeni Durumlarına Göre Memnuniyet Grupları Dağılımı	90
Tablo 23. Gönüllü Katılanların Eğitim Seviyelerine Göre Memnuniyet Grupları Dağılımı	91
Tablo 24. Sesli Kitap Projesi'nin Uygulama Amaçlarına Göre Derecelendirilmesi	92

ŞEKİLLER

Şekil 1. Yerel Yönetimler	14
---------------------------------	----

GİRİŞ

Son yıllarda hızlı bir şekilde yerel yönetim kültürüne hâkim olan görüşlerden birisi de, sosyal belediyecilik anlayışıdır. Küreselleşme ile gelişen ve değişme sürecine giren sosyal politika kavramı, kamu yönetimi açısından gitgide artan önemi ile yerel yönetim uygulamalarında yer almaktadır.

Halka en yakın hizmet birimi olması ve yeni kamu yönetimi anlayışı ile birlikte gönüllü katılım olanaklarının artırılması belediyecilik anlayışına önemli katkılar sağlamıştır. Yerel ihtiyaçların tespit edilmesini, yerinde çözüme ulaştırılmasını ve halkın temel sorun ve beklentilerine karşılık verilmesini, amaçlayan yeni kamu yönetimi anlayışı, sosyal belediyeciliği geliştirmektedir.

Türkiye’de sosyal hizmet uygulamalarının tarihsel olarak derin köklere sahip olduğu bilinmektedir. Sağlam bir kurumsal yapıya sahip olan vakıf kurumu ve kültürü toplumumuzda bugün bile varlığını sürdürmektedir. Ancak yerel yönetimlerin merkezinde bulunduğu, sistematik olarak sosyal politika kavramının ruhuna uygun çalışmalar henüz gelişim aşamasındadır. Gıda, giyecek, yakacak yardımları gibi aynı yardımların yanında, tamamen gönüllü katılımcılarla sosyal politika üreten kurumların oluşturulması, organize edilmesi ve denetlenmesi, toplumsal sorumluluğun üstlenilmesi açısından halkın gönüllü katılımının sağlanması, modern yönetim anlayışının göstergesidir. Bu uygulamalarda ne devlete ne de özel sektöre görevler düşmektedir. Sivil toplum kuruluşu hüviyetinde de olmayan bu yapılanmalar, bireysel katılımcıların, dönemsel kampanyalarla ilköğretim, lise ve üniversite öğrencilerinin de katıldığı sürekli organizasyonlardır. İstanbul Büyük şehir Belediyesi Körler Kütüphanesi Sesli Kitap Projesi, fiziki mekânının Belediye tarafından karşılandığı, üst yönetimi belediye görevlileri tarafından oluşturulan ancak katılımcıların tamamının gönüllü katılım ilkesi ile yardım eden bireylerden oluşan bir projedir. Bu projede gönüllü katılımcılar, görme engürlü engelliler tarafından istekte bulunulan kitaplar öncelikli olmak üzere, sanattan edebiyata, tarihten çocuk kitaplarına kadar pek çok kitap türünü,

özel oluşturulmuş stüdyolar ve ses sistemlerine okuyarak dijital ortama kaydetmektedir. Bu kayıtlar üye olunmak şartıyla internet üzerinden ya da bilgisayarda dinlenilmek üzere elektronik saklama ortamında dinlenilmektedir.

Bu sosyal hizmet uygulaması, gönüllü katılımcıların başvurusu, ses kayıt denemeleri yapıldıktan sonra, üye kaydı ile periyodik olarak Körler kütüphanesine gelerek kayıt yapmaları esasına dayanmaktadır. Sistemin sürekliliği, gönüllü katılımcıların takibi, alınan ses kayıtlarının birleştirilmesi, dağıtılması ve ilişkilerin organizasyonu İstanbul Belediyesi görevlilerinin sorumluluğundadır. Ayrıca İstanbul Belediyesi dönemsel olarak gerçekleştirdiği kampanyalar ve tanıtım günleri ile gönüllü katılımcıların artmasını ve Sesli Kitap Projesinin sürekliliğini sağlamaktadır.

Çağımızda, gönüllü olarak toplumun yaşadığı sorunların çözümünde rol almak hem katılımcıların bireysel tatmin duygusu ve mutluluğunu artırmakta hem de toplumsal dayanışma ve barışı desteklemektedir. Engellilere yönelik bu eğitim hizmeti, toplumun dışlanmış ve geride kalmış bir grubu olarak görme engellilerin sosyal hayata uyum sağlamasını kolaylaştırmakta, kendilerine verilen hizmetler nedeniyle dışlanmışlık duygusu yerini önemsenen bir birey olarak değerli olma duygusuna bırakmaktadır.

Bu yüksek lisans tezi, sosyal belediyecilik anlayışı olarak İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin Körler Kütüphanesi bünyesinde oluşturduğu sesli kitap projesi üzerine gönüllü katılımı inceleyen bir araştırma projesini kapsamaktadır. İstanbul ilinde İstanbul Büyükşehir Belediyesi Körler Kütüphanesinde gönüllü olarak dijital ortama daha sonra dinlenilmesi için kitap okuyanların eğitim, gelir, cinsiyet, yaş gibi sosyo ekonomik durumları ve uygulama hakkındaki düşünceleri istatistikî olarak incelenmektedir. Ayrıca İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin Körler kütüphanesinden yararlanan görme engelli vatandaşlarında görüş ve önerileri alınmış ve incelemeye eklenmiştir.

Çalışmanın birinci bölümünde yerel yönetim kavramının açıklanması ve Türkiye'de yerel yönetimlerin gelişimi incelendikten sonra bir yerel yönetim birimi olarak belediyelerin görev ve özellikleri incelenmeye çalışılacaktır.

İkinci bölümde ise sosyal politika uygulamalarının kısa bir tarihçesinin sunulmasının ardından Türkiye’de gelişen sosyal politika uygulamalarının genel çerçevesi çizilecek ve yerel yönetimlerin modern sosyal politika tanımına uygun olarak çalışmaları aktarılmaya çalışılacaktır.

Üçüncü bölümde, sosyal politikanın kurumsallaşmış ve hizmete yönelik uygulamaları açısından İstanbul Büyük Şehir Belediyesi’nin sosyal hizmet uygulamaları açıklanmıştır. Bu bölümde ayrıca hizmetlerde etkinlik, tasarruf ve verimliliğin sağlanması ve toplumsal dayanışmanın artırılması için gönüllü katılımına yönelik çalışmalarda belirtilecektir.

Çalışmanın son bölümü olan dördüncü bölümde İstanbul Büyükşehir Belediyesi Körler Kütüphanesi Sesli Kitap Projesine katılan, gönüllü katılımcılara uygulanan anket uygulaması ve sonuçları yer alacaktır. Bu bölümde aynı zamanda Sesli Kütüphane kullanıcıları olan görme engelli vatandaşların uygulamaya yönelik düşünce ve eleştirileri de yer alacaktır.

Literatürde “özürlü”, ”engelli” ve “sakat” kelimeleri hakkında, terminoloji açısından açıklama yapılması gerekmektedir. Hukuki metinler (5378 Sayılı Özürlüler Kanunu) dâhil olmak üzere Belediye organizasyonu ve yetkilileri tarafından “özürlü” kelimesi kullanılmaktadır. Pek çok yayında engelli, engelliler kelimeleri özürlü kelimesi yerine kullanılmıştır. Sakat kelimesi de federasyon ve dernekler tarafından tercih edilmektedir. Türk Dil Kurumu’na göre sakat, vücudunda hasta veya eksik bir yanı olan engelli, özürlü olarak tanımlanmaktadır. Çalışmamızda “engelli” kavramı tercih edilmiş ancak belediye yayınlarından alıntılarda ve belediye yetkililerinin düşüncelerini ifade ettikleri kısımlarda “özürlü” kelimesine dokunulmamıştır. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Körler Kütüphanesi hizmetlerini kullanan ve Görme Özürlüler Koordinasyon Merkezinde eğitim alan kişilerin büyük bir çoğunluğu “kör” kavramını tercih etmekte ve pek azı ise bu konu üzerinde hiç düşünmediğini belirtmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

YEREL YÖNETİM KAVRAMI TÜRKİYE'DE YEREL YÖNETİMLER

.Bir devletin içinde çeşitli yönetim kademeleri bulunmaktadır. Kamu yönetiminde hizmetlerin tek elde toplanması mümkün olmamakta, bunların bir kısmı anayasal özerk kuruluşlar olan yerinden yönetim birimlerine devredilmektedir. Yerel yönetim örgütleri sosyal hayatın bir gereği olarak yerel nitelikli pek çok hizmeti görürler. Genel yönetimin bu yönetimler üzerinde kamu yönetim bütünlüğünü sağlamak için denetimleri bulunmakla beraber yerel yönetimler tüzel kişiliğe sahip, özerk, karar organları seçimle iş başına gelen, görevleri kanunlarla belirlenen kuruluşlardır.

Küreselleşmenin yoğun bir biçimde yaşandığı günümüz dünyasında önem kazanan yerelleşme kavramı, idari birimlerin planlama, karar verme süreçleri ve yönetme anlamında ulusal düzeyden yerel düzeye aktarılması ile oluşmaktadır. Yerelleşme kavramının özünde yetki aktarımı bulunmaktadır.

Türkiye'de Osmanlı döneminin batılılaşma hareketleri içinde 19. yüzyılda kurulan belediyeler, Cumhuriyet dönemi ile birlikte gelişim ve yeniden yapılanma ile birlikte anayasal kuruluşlar olarak yer almıştır.

Bu bölümde kavramsal bir çerçeve yerel yönetim kavramının tanımı ve Türkiye'de yerel yönetimler ve özellikle çalışma kapsamında olduğu için belediyeler incelenecektir.

1.1.YEREL YÖNETİM KAVRAMI

Türkiye'nin kamu yönetimi yapısı merkezden yönetim ve yerinden yönetim sistemine dayanmaktadır. Kamu hizmetlerinin yerine getirilmesinde yetki paylaşımı merkezi yönetimin yerel yönetimlere hizmetlerin görülmesinde yetkilerinin bir kısmının aktarılması ile olmaktadır.

Yerel yönetimlere dayanak teşkil eden anayasa maddesi Türkiye Cumhuriyeti'nin1982 Anayasa'sında 123. md. İle belirlenmiştir Bu maddeye

göre “ idare kuruluş ve görevleriyle bir bütündür ve kanunla düzenlenir. İdarenin kuruluş ve görevleri merkezden ve yerinden yönetim esaslarına dayanmaktadır¹.

Yerel Yönetimler, yerel toplulukların ihtiyaçlarını, sorunlarını ve ortak gereksinimlerini yerinde tespit etmek ve hizmetleri planlayarak uygulamak için örgütlenmiş kurumlardır. Gerek İl Özel İdaresi Kanunu gerekse Belediye Kanunu birbirlerine paralel olarak İl Özel İdaresi² ve Belediye³ tanımlarında aynı ifadelerle, İl halkının ve belde sakinlerinin “mahalli müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, idarî ve malî özerkliğe sahip kamu tüzel kişisi” olarak tanımlanmaktadır.

Yerel yönetimlerin pek çok tanımı bulunmaktadır. Bu tanımlar aşağıda gösterilmiştir.

Yerel Yönetimler, merkezi yönetimin yanında ve onun yan hizmetlerini yürüten yerel nitelikte hizmet üniteleridir. Bir başka ifade ile yerel yönetimler, il, belediye ve köy halkının yerel/ortak ihtiyaçlarını karşılayan ve karar organları halk tarafından seçilen kamu tüzel kişisidir.⁴

Yerinden yönetim diye de bilinen yerel yönetim, yerel halkın kendi eliyle seçtiği organlarca yönetilmesini anlatan dizgenin adıdır. Merkezden yönetim ve yerinden yönetim birbirlerinin karşıtı olan birbirlerinin güçsüz yanlarını tamamlamayı amaçlayan yönetim biçimleridir⁵.

Yerel yönetim yerel bir topluluktaki bireylerin birlikteki gereksinimlerini karşılayan, kamu mal ve hizmetlerini sağlayan yerel halkın kendi seçtiği organlarca yönetilen kurumlardır⁶.

¹ T.C. 1982 Anayasası, **IV. İdare. A.İdarenin Esasları, 1. İdarenin Bütünlüğü ve Kamu Tüzel Kişiliği, Madde 123.** (Erişim), <http://www.anayasa.gen.tr/1982ay.htm>, 17 Temmuz 2012

² T.C. **Kanun No: 5302 İl Özel İdaresi, Genel Hükümler, Madde:3,** (Erişim) <http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5302.html>, 17 Temmuz 2012

³ T.C. **Kanun No: 5393 Belediye Kanunu, Genel Hükümler, Madde:3,** (Erişim) <http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5393.html>, , 17 Temmuz 2012

⁴ Zerrin Toprak, **Yerel Yönetimler**, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım, 2006, s. 13

⁵ Ruşen Keleş, **Yerinden Yönetim ve Siyaset**, İstanbul, Cem Yayınevi, 1992, s. 12-13

⁶ İlhan Tekeli, **Belediyecilik Yazıları (1976-1991)**, İstanbul, IULA-EMME Uluslar arası Yerel Yönetimler Birliği Doğu Akdeniz ve Ortadoğu Bölge Teşkilatı Yayınları, Kent Basımevi,1992, s. 3.

Yerinde yönetim olarak da bilinen yerel yönetim, halkın ortak yerel gereksinimlerini karşılamak amacıyla oluşturulan ve halkın kendi eliyle seçtiği organlarca yönetilen bir sistem olmaktadır. Yerel yönetim kuruluşları ise merkezi yönetimce, yöreyi ilgilendiren konu nedenleri arasında toplumsal gelişme ile ilgili görevler ve beklentiler ağırlıklı bir yere sahiptir.⁷

Yerel yönetimler, idari ademi merkeziyetin (desantralizasyonun) uygulanması sonucu var olan kurumlardır. Genellikle günümüzde 'adem-i merkeziyet' ve 'yerinde yönetim' kavramları eş anlamlı olarak kullanılmaktadır.⁸

Böyle bir yönetim birimin varlığı üç ana amacı gerçekleştirmek içindir. Birincisi insanların temel hakları açısından, ortak gereksinimlerini karşılayabilmek için bir araya gelerek kamu hizmeti üretmekte özgür olduklarının kabul edilmesidir. Yerel yönetimlerin ikinci amacı ise etkinliktir. Toplumda hizmetlerin merkezi yönetimce üretilmesi pahalıdır. Hem ekonomik hem de üretilen hizmetin yerel taleplere uyumluluğunun sağlanması merkezi yönetim ile yerel yönetimin iş bölümü yapmasını gerektirmektedir. Yerel yönetimler ile gerçekleştirilmek istenen üçüncü amaç ise demokrasiyi içermektedir.⁹

Tanımlar incelendiğinde yerel yönetimlerin mahalli müşterek ihtiyaçların karşılanması için kurulduğu, seçim ile işbaşına geldikleri, idari ve mali açıdan kendi karar alma süreçlerinde bağımsız oldukları ve anayasal düzeyde kamu tüzel kişisi sayıldıkları görülmektedir.

1.1.1. Türkiye'de Yerel Yönetimlerin Tarihsel Gelişimi

Kamu yönetimi disiplin ve pratiğinde olduğu gibi mahalli idareler konusunda da Kıta Avrupa'sı ve özellikle Fransa yönetim tecrübesinden

⁷ Korel Göymen, **Türkiye'de Kent Yönetimi**, İstanbul, Boyut Matbaacılık, 1997, s. 15-16

⁸ Selçuk Yalçındağ, **Yerinde Yönetim, Yerel Yönetim**, Ankara, Çağdaş Yerel Yönetim Dergisi, Cilt 4 Sayı 2 Mart 1995, s. 3.

⁹ İlhan Tekeli, **a.g.e.** s. 3.

esinlenen Türk yönetim sistemi; taşra ve merkez örgütlenmesinin temel karakteristiklerini Fransız idare geleneğinden almıştır.¹⁰

19. yüzyılla birlikte bu geleneksel kurumlar iç ve dış nedenlere bağlı olarak yozlaşmaya başlamışlardı. İmparatorluk üzerinde Batı'nın ekonomik etkisi ile yerel kurumları da içeren bir dizi değişiklik başladı. Özellikle kıyı kentlerinde, bazı ürünlerin dışsatımı, buna karşılık 'moda' olmaya başlayan Batı kaynaklı ürünlerin dışalımını esasına dayalı bir ticaret başladı. Bu etkenle canlanan kıyı kentleri hem şekil, hem işlev değiştirmeye başladılar. Bu yerleşim merkezlerinde değişen işlevlere koşut olarak yeni yerel gereksinimler ortaya çıktı ve bununla ilgili düzenlemeler bir zorunluluk haline geldi. Başta sağlık, temizlik, ulaşım, yangınlardan korunma olmak üzere yeni hizmet istemleri doğdu. Hizmet istemindeki bu nitel değişiklikleri zaten büyük ölçüde yozlaşmış geleneksel kurumların karşılaması olanağı bulunmuyordu. Bu nedenle yeni kurumların ortaya çıkması bir zorunluluk haline geldi¹¹.

Tanzimatçı bürokratik kadrolar taşra yönetiminde reformla mahalli yönetimi kurumlaştırırken, bir mahalli demokrasiyi geliştirme niyetinde değildiler; daha çok vergilerin düzenli ve hakça toplanması, hizmetlerin iyi götürülmesi, asayişin ve ekonomik gücün gelişip yerleşmesi niyetinde idiler.¹²

Tanzimatçı grup, daha başlangıçtan, işleri yönetecek yetişkin kadroların sıkıntısını çekmekteydi. Merkez ve eyalet idaresinde yapılacak adli, mali ve mülki ıslahat için yeterli eleman yoktu. Tanzimat'ın ilanından çok sonraları bile valiler normal işleri yürütecek personele sahip değillerdi. Bu gibi nedenlerden ötürüdür ki ıslahatçılar tüm sistemi merkeziyetçi bir modele göre radikal değişikliklerle yenileyemediler ve ister istemez eyalet yönetiminin yeniden düzenlenmesinde klasik kurum ve yöntemlere başvurdular.¹³

Yurdumuzda ilk belediye idaresinin kurulması çalışmaları, Osmanlı İmparatorluğu döneminde 1854 – 1856 yıllarında batı ülkeleri ile artan ilişkiler

¹⁰ Nuri Tortop, Burhan Ayrac, Hüseyin Yayman, M. Akif Özer, **Mahalli İdareler**, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım, 2006, s.36

¹¹ Korel Göymen, **a.g.e.** s. 16

¹² İlhan Tekeli, İlber Ortaylı, Editör: Ergun Türkcan **Türkiye'de Belediyeciliğin Evrimi**, Türk İdareciler Derneği Bilimsel Araştırma Dizisi No:2 Birinci Kitap, Ankara, 1978, s.8

¹³ **A.g.e.** s.8

sonunda başlamıştır. 1854 yılında İstanbul Şehremaneti'nin kurulması¹⁴ ile başlayan süreç, 1912 yılında çıkarılan Dersaadet Belediyesi Hakkındaki Geçici Kanun ile İstanbul'daki belediye daireleri kaldırılmış, bunların yerine belediye şubeleri kurulmuştur. Şehremaneti Meclisi yerine de bir Encümen kurulması öngörülmüştür. Şehremini ise yerine atama ile işbaşına gelecektir¹⁵.

Cumhuriyet'in kuruluşu ile birlikte Başkent Ankara'nın imar ve geliştirilmesi gündeme gelmiştir. Osmanlı İmparatorluğu'ndan devralınan yerel yönetim kuruluşları bu görev ve işlevlerin üstesinden gelebilecek durumda değillerdi. İşlevleri çeşitli kuruluşlar arasında dağılmış, parasal güçleri sınırlı, personeli nitelikçe ve nicelikçe yeterli değildi. Bu durumu düzeltmek için 1930 tarihli ve 1580 sayılı 'Belediyeler Yasası' çıkarılmıştır.¹⁶

İl Özel Yönetimi ise 1864 tarihli Vilayet Nizamnamesi ile il genel yönetiminin yanında valinin başkanlık ettiği ve her sancaktan seçilen dörder üyeden oluşan İl Genel Meclisinin bulunduğu bir özel yönetiminin de kurulması ile oluşmuştur. 1870 yılında çıkarılan Genel İdare Vilayet Nizamnamesi aynı sistemi korumuştur. İl genel Meclisinin görev alanı biraz genişletilmiştir. 1913 yılında kabul edilen İdare-i Umumiye-i Vilayet Geçici Kanunu ile il genel yönetimi ve il özel yönetimi birlikte düzenlenmiştir¹⁷. Söz Konusu Kanun, il özel idarelerini düzenleyen temel metin olarak İmparatorluktan Cumhuriyet'e geçmiştir. Bu Kanun muhtelif değişiklikler geçirmiş olup en kapsamlı değişikliklerden birisi de 1987 yılında yapılmış ve 1913 tarihli bu Kanunun adı 3360 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu olarak değiştirilmiştir¹⁸.

2004 yılında yapılan değişikliklerle temel yerel yönetim kanunları değiştirilmiştir. 2005 yılından itibaren Büyükşehir Belediye Kanunu, İl Özel

¹⁴ İlber Ortaylı, **Tazimattan Cumhuriyete Yerel Yönetim Geleneği**, İstanbul, Hil Yayınları, Birinci Baskı 1985, s. 121

¹⁵ Nuri Tortop ve arkadaşları, **a.g.e.**, s.38

¹⁶ Korel Göymen, **a.g.e.**, s. 19

¹⁷ Nuri Tortop, **Mahalli İdareler**, Ankara, Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları No:21, Gözden Geçirilmiş İkinci Baskı, s. 4.

¹⁸ T.C. İçişleri Bakanlığı, Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü, **2011 Yılı Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporu**, Ankara, Haziran 2012, s. 4.

İdaresi Kanunu ve Belediye Kanunları getirilmiştir. Köy Kanunu'na da yıllar içinde değişiklikler ve eklemeler, en son 2012 yılında yapılmıştır.

1.1.2. Türkiye'de Yerel Yönetimlerin Özellikleri

Türkiye Cumhuriyeti'nin idari yapısı yerel yönetimleri, yer yönünden yönetsel yerinden yönetimler olarak, yasama ve yargı güçlerini kullanma yetkisinin merkezde kalması koşuluyla, yerel çıkarları korumak ve yerel hizmetleri yürütmeleri için yerel yönetimlere bazı yetkilerin yasa ile verilmesine dayanır¹⁹.

Yerinden yönetim kuruluşlarının yetkileri, yer, konu ve biçim yönünden sınırlandırılmıştır. Yer olarak sınırlandırılmıştır. Çünkü bu kuruluşlar ancak kuruldukları coğrafi sınırlar içinde çalışma yapabilirler. Yetkilerini kendi sınırları içinde kullanabilirler. Örneğin bir köy veya belediye, ancak kendi coğrafi sınırları içinde yetkilerini kullanabilir. Yerinden yönetim kuruluşlarının yetkileri konu olarak da sınırlanmıştır. Hangi görevlerin bu kuruluşlar tarafından yapılabileceği, kendi özel kanunlarında belirtilmiştir. Örneğin belediyelerin görevleri belediye yasasında, köylerin görevleri köy yasasında yazılıdır. Yerinden yönetim kuruluşlarının görevleri biçim yönünden de sınırlanmıştır. Bu kuruluşlar, devletin çıkardığı yasalarda yazılı kurallara, yetkilerini ve görevlerini yaparken yasalarda yazılı usul ve formalitelere uymakla yükümlüdür. Çalışmaların da yazılı usul ve formalitelerin dışına çıkamazlar.²⁰

Türkiye'de yukarıda da bahsedildiği gibi yerel yönetimlerin karar organları halk tarafından seçilir. Ancak merkezi yönetime karşılık halkın yerel yönetime katılması ve denetlemesi yerel yönetimlerin ana özelliklerindedir. Ancak bu katılım köy ve belediyelerde daha geniş, il özel idarelerinde ise sınırlı olarak uygulanmaktadır.

¹⁹ Kemal Görmez, **Yerel Demokrasi ve Türk Belediyeciliği**, Hizmet-iş Sendikası Yayınları, Ankara, 1989, s. 40

²⁰ Nuri Tortop ve arkadaşları, **Mahalli İdareler**, s.49.

Türkiye’de il özel idareleri, öteden beri merkezi yönetimin ajanı olan valilerin sıkı otoritesi altında bir devlet dairesi görünümünde kalmıştır²¹.

Mahalli idareler aynı zamanda demokrasinin beşiği olan idarelerdir olarak halkın katılımını sağlamaktadır. Demokrasinin güçlenmesi için yerel yönetimlerin mutlaka güçlendirilmesi gerekmektedir. Yerel halkın siyasi ve kültürel kimliğini özgürce ifade etmesi ve karar alma süreçlerine katılması yerel yönetimlerin demokratik özelliklerindedir.

1.1.2.1. Merkezi Yönetim Yerel Yönetim İlişkisi

Üniter devlet biçiminde merkezi hükümet tüm yönetim fonksiyonlarına ve karar alma, politika belirleme gibi yürütme erkine tek başına sahiptir. Üniter ülkelerde, merkezi hükümet dışında yerel yönetimlerin varlığı, merkezi hükümetin yürütme erkine bir kısıtlama ve karışıklık yaratmaz. Üniter devletlerde yönetsel yerinden yönetim ilkesi geçerlidir. Buna yetki devri de denilmektedir.

Hiyerarşik yapı içinde güç piramidinin tepesinde otoriter anlamda merkezi hükümet yer almaktadır. Orta düzeyde bölge ve ara hükümetleri bulunur. Yetki genişliğine sahip bir yönetim düzeyi olarak tanımlanabilir. En altta ise, halkın temsil edildiği yerel yönetimler yer almaktadır²².

Görüldüğü gibi kamu yönetimi bütünlüğü içinde merkezi otorite yetki devri ile yerel yöneticilerine görevler vermekte, ekonomik, sosyal, kültürel, alt yapı hizmetleri gibi bazı görev ve hizmetleri de yerel yönetimlere bırakmaktadır.

Devletle yerel yönetimler arasındaki ilişkilerin başlıca iki yönü bulunmaktadır. Bunlardan birincisi siyaset ilişkileridir. Bu ilişkinin kaynağının mutlaka anayasada ve yasalarda gösterilmiş olması gerekir. İkinci tür ilişki ise mali ilişkidir. Yerel yönetimler üzerinde devletin uygulayacağı vesayetin gözetleme ve denetleme yetkisinin yasalarda belirtilmesinin ötesinde sadece

²¹ Zerrin Toprak, a.g.e, 2006, s. 48.

²² Türk Belediyecilik Derneği, Konrad Adenauer Vakfı, **Yirmibirinci Yüzyıla Yaklaşırken Merkezi ve Yerel Yönetim İlişkileri**, Manisa, 1997, s.20

hukuka uygunluk denetimine indirgenmesi zorunluluktur. Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'na göre yerinden yönetimler toplumun yararına olup olmamasına göre denetim yetkisine olanak tanımamaktadır. İstisnai bir durum olarak sınırlı olmak üzere devletin yerindelik denetimi yapması olanaklıdır. Mali ilişkiler ise 1982 Anayasası'nda belirtildiği gibi "yerel yönetimlere görevleriyle orantılı gelir kaynakları sağlanır" maddesine uygun şekilde düzenlenmelidir²³.

Merkezi yönetim–yerel yönetim ilişkileri "ortaklık ve işbirliği" ilkelerine dayanmak zorundadır. Yerel yönetimler, karmaşık bir yönetimler arası ilişkiler bütünü bir parçası olarak, bağımlı bir alt kuruluş değil, yerel topluluğun organik ifadesi biçiminde yaklaşılmalıdır. Bu ilişkilerin düzenlenmesi, ancak yerel yönetim görüşü alındıktan sonra, gerekli esneklik içinde ve kamusal kaynakların merkezi yönetim ve yerel yönetim arasında adil bölüşümü sağlanacak bir biçimde yapılmalıdır²⁴.

Merkezi otorite ile yerel yönetimlerin arasındaki en önemli hukuki ve siyasi ilişki idari vesayet ve yerel özerklik konusunda oluşmaktadır. Aşağıda açıklamaları bulunan yerel yönetimlere ait bu özellikler gösterilmektedir.

1.1.2.2.Yönetmel Denetleme (İdari Vesayet)

Yerinden yönetim kuruluşlarını, merkezden yönetim organlarının denetleme yetkileri vardır. Bu yetkiye idari vesayet denilmektedir. Devlet, yerinden yönetim kuruluşlarının görevlerini saptamasına ve sınırlamasına rağmen, bu kuruluşlar üzerindeki denetleme ve yetki genişliğine dayanan kuruluşlar kadar etkili değildir. Çünkü bu denetleme yetkisi merkezden yönetimde olduğu gibi atama yapma, emir verme ve yerinde karar alma hakkı vermez.²⁵

²³ Ruşen Keleş, **Yirmibirinci Yüzyıla Yaklaşırken Merkezi ve Yerel Yönetim İlişkileri**, Manisa, Türk Belediyecilik Derneği, Konrad Adenauer Vakfı Yayınları, 1997, s. 27.

²⁴ Selahattin Yıldırım, **Yerel Yönetim ve Demokrasi Kavramlar ve Yaklaşımlar**, IULA-EMME, Kent Basımevi, 1993, s. 122.

²⁵ Nuri Tortop ve arkadaşları, **a.g.e.**, s.49-50

İdari vesayet denetimi, yerinden yönetim kuruluşlarının başka bir yönetsel kuruluş tarafından yasaların öngördüğü sınırlar içinde denetlenmesidir²⁶.

Mahalli idarelerin görevleri, yetkileri, maliye ve kolluk işleri ile merkezi idare ile karşılıklı bağ ve ilişkilerinin kanunla düzenlenmesi anayasal bir zorunluluktur. Mahalli idarelerle ilgili bu alanların, kanun dışında kalan tüzük, yönetmelik, yönerge, genelge gibi düzenleyici işlemlerle düzenlenmesine imkân bulunmamaktadır²⁷.

Yerel makamların her türlü yönetsel denetimi ancak yasalarda ya da anayasa ile belirlenmiş durumlarda ve yöntemlerle gerçekleştirilebilmelidir. Vesayet denetimi hukukilik denetimi ile yani yasalara ya da anayasaya uygunluk denetimi ile sınırlandırılmalıdır. Ancak, kritik durumlarda, yerel yönetim organının yerine geçerek karar almayı içermeyecek şekilde, sınırlı bir yerindelik denetimi öngörülebilir.²⁸

1.1.2.3. Yönetsel ve Mali Özerklik

Yerel yönetimler, merkezi yönetime ya da diğer yönetimlere bırakılmayan tüm yerel hizmetleri görebilmek için gerekli yetki, kaynak, görev ve sorumluluklara sahiptirler.

Kamu yönetimi biliminde, yasada öngörülen durumların dışında, yetkiler merkezi ya da bölgesel makamlar tarafından zayıflatılamaz ve sınırlandırılmaz. Yerel yönetimler yetkilerini kullanırken, ortak ilgi alanlarındaki görevlerini yerine getirebilmek amacıyla, başka yerel makamlarla yasalar çerçevesinde işbirliğine gidebilirler ayrıca liyakat ve yeteneğe göre yüksek nitelikli eleman istihdam edebilir, çalışanlarına yeterli eğitim, ücret ve mesleki ilerleme olanakları sunabilmelidir. Son olarak,

²⁶ Şeref Gözübüyük, **Yönetim Hukuku**, Ankara, Gözden Geçirilmiş, 5. Baskı, Turhan Kitabevi, 1992, s. 292.

²⁷ T.C. İç İşleri Bakanlığı, **a.g.e.** s. 8.

²⁸ Recep Bozdoğan, Yüksel Demirkaya, **Türkiye’de Yerel Yönetimler**, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım, 2008, s.111.

yönetmelik özerklik ve yeterlilik çerçevesinde, yerel yönetimler kendi iç örgütlenmelerini kendileri yapmaktadırlar.

Seçimle Oluşmuş Karar Organları: Yerel yönetimlerin karar organları olan meclislerin veya kurulların, serbest seçimler temelinde oluşturulmaları ve kendilerine karşı sorumlu yürütme organlarına sahip olmaları yerel özerkliğin şartlarından²⁹.

Muhtariyet (Autonomie) sözcüğünün tam karşılığı olarak kullanılan özerklik, bir toplumda demokratik hükümet etmenin gerçekleşmesinde ve insan hak ve hürriyetlerinin korunmasında bazı kurumlar için temel unsur sayılmakta, bazı hizmetlerin bu tür kurumlar aracılığı ile yürütülmesinde ülke çıkarları yönünden yarar görülmektedir. Özerklik, merkezden yönetimin ve bürokratik çalışmanın sakıncalarını gidermek veya azaltmak için düşünülen bir yönetim biçimidir. Yetkilerin tek elde toplanması, kararların üst düzeylerde merkez organları tarafından alınması, yürütmeyi geciktirmekte ve hizmetleri aksatmaktadır. En azından hizmetleri yavaşlatmakta, gerçek uzmanların ve işten anlayan kişilerin görüş ve düşüncelerinin yansımaları ve isabetli kararlar alması güçleşmektedir.³⁰

1.1.2.3. Yerindenlik İlkesi

Yerel yönetimlerin varlık nedenlerinden biri de yerindenlik veya hizmette yerellik ilkesidir. Yerel yönetimler kamu hizmetlerini buldukları coğrafi alan içinde yerinde yürütürler. Yerel ihtiyaçların ve sorunların halk tarafından dolaysız yollarla iletildiği halka en yakın yönetim birimi yerel yönetimlerdir.

Hizmetlerin sağlanması ve sunulması bağlamında merkezi yönetimin yetersiz olduğu bir gerçektir. Yerel niteliği ağır basan hizmetlerin yerel yönetimler tarafından sunulması ise doğal bir durumdur. Güçlü merkezi yönetime sahip Türkiye’de yerel yönetimlerin personel ve kaynak

²⁹ A.g.e., s.111

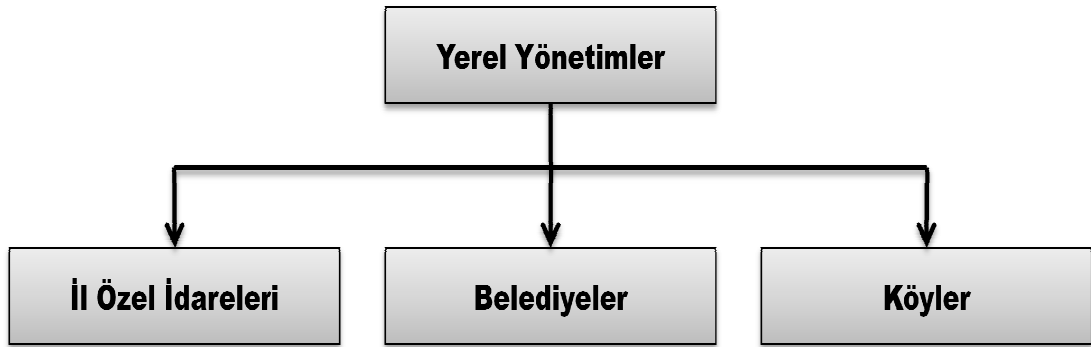
³⁰ Nuri Tortop, **Mahalli İdareler**, Ankara, TODAİE Yayınları, 1986, s.19

kullanımının etkinleştirilmesi, yerel sorunlara yerel çözüm üretiminin gerçekleşmesi için yerindenlik ilkesi önem taşımaktadır.

1.2.Türkiye’de Yerel Yönetim Türleri

Türkiye’nin yerel yönetim sisteminde il ölçeğinde örgütlenmiş, kentsel ve kırsal alanda hizmet veren il özel idareleri, 1913 yılında tüzel kişilik kazanarak idare sistemi içinde yerini almış ve bu yapıyı koruyarak sınırlı değişikliklerle 2000’li yıllara ulaşmıştır. 2003 yılında başlayan Kamu Yönetimi Reformu sürecinde, 5302 sayılı kanun ile il özel idarelerinin organları, teşkilat yapısı, fonksiyonları, denetimi ve mali yapısı gibi alanlarda önemli düzenlemeler yapılmıştır³¹.

Türkiye’de yerel yönetimler, il özel idareleri, belediyeler ve köyler olmak üzere üçe ayrılmaktadır.

Kaynak: T.C. İçişleri Bakanlığı, Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü, **2011 Yılı Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporu**, Ankara, Haziran 2012, s. 4. (Erişim)

<http://www.migm.gov.tr/Dokumanlar/2011MAHALLIIDARELERGENELFAALIYETRAPORU.pdf>, 17 Ekim 2012

Şekil 1. Yerel Yönetimler

³¹ Tarkan Oktay, **Yerel Yönetim Reformunun İl Özel idarelerine Etkileri: Kocaeli Örneği**, Ankara, Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, Cilt 19 Sayı 3, Temmuz 2010, s. 75

Türk kamu yönetimi yukarıda da ifade edildiği gibi yer yönünden yönetsel yerinden yönetimler olarak tanımlamaktadır. Yerinden yönetimlerin genellikle hizmet sunma yönleri ön plana çıkarılırken, demokratik ve özerklik gibi temel değerleri göz ardı edilebilmektedir.

1.2.1. İl Özel İdareleri

5302 Sayılı İl Özel İdaresi Kanunu 2005 yılında kabul edilmiştir. Bu Kanun'a göre il özel idareleri, 3. Md.'sinin a ve b bendi il özel idaresini il halkının mahallî müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, idarî ve malî özerkliğe sahip kamu tüzel kişisi" olarak tanımlamaktadır. İl özel idaresinin organları: İl genel meclisi, il encümeni ve validir³².

İl özel idaresinin organları: İl genel meclisi, il encümeni ve validir³³.

Türkiye'de il özel idarelerinin görevleri 5302 Sayılı Kanun'un 6. Md.'sinde iki ana başlık altında verilmiştir. Bu başlıklardan birincisi il özel idarelerinin il sınırları içinde, ikincisi il sınırları dışındaki görevlerini kapsamaktadır.

İl sınırları içinde İl Özel İdareleri, sağlık, tarım, sanayi ve ticaret; ilin çevre düzeni plânı, bayındırlık ve iskân, toprağın korunması, erozyonun önlenmesi, sosyal hizmet ve yardımlar, yoksullara mikro kredi verilmesi, çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtları; ilk ve orta öğretim kurumlarının arsa temini, binalarının yapım, bakım ve onarımı ile diğer ihtiyaçlarının karşılanmasına ilişkin hizmetleri yürütürler. İl sınırları dışında ise, İmar, yol, su, kanalizasyon, katı atık, çevre, acil yardım ve kurtarma, kültür, turizm, gençlik ve spor; orman köylerinin desteklenmesi, ağaçlandırma, park ve bahçe tesisine ilişkin hizmetlerden görevli ve yetkilidir.

³² T.C., 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, (Erişim), www.ankaraozelidare.gov.tr/panel/kanun/5302.doc, 12 Ağustos 2012

³³ A.g.k. Madde 6.

1.2.2. Belediyeler

Şehir yönetiminde etkin yerel yönetim birimi olan belediyeler hizmetlerde ekonomik ve yönetsel etkinliği sağlamak amacıyla kurulmuşlardır. Belediyelerin hukuki yapısı, görev ve yetkileri gerek 5393 sayılı Belediye Kanunu'nda gerekse 1982 Anayasası'nda belirtilmiştir³⁴. Aynı yıl kabul edilen 5216 sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu' da Büyükşehir Belediyelerini düzenleyen hukuki dayanaktır.

2005 tarihli ve 5393 sayılı Belediye Kanunu'nda, yerine geçtiği 1580 sayılı belediye Kanunu'na göre yeni bir belediye tanımı getirilmiştir. Bu tanımda tüzel kişiliği kavramı içinde yorumlanan "özerklik" içeriği açıkça yazılmıştır. Buna göre Belediye, belde sakinlerinin mahalli müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan "idari ve mali" özerkliğe sahip kamu tüzel kişisidir³⁵.

Türkiye'deki belediye sayısında 1950'lerden itibaren önemli bir artış yaşanmıştır. 1980'lerde artış daha da hızlanmıştır. 2008 yılı itibarıyla belediye sayısı 3.225 olmuştur. Bu sayı, 5393 sayılı Kanunun 8 ve 11 inci maddelerine göre yapılan düzenlemeler ve 6/3/2008 tarih ve 5747 sayılı Büyükşehir Belediyesi Sınırları İçerisinde İlçe Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunun uygulanması neticesinde 2011 yılı sonu itibarıyla 2.950'dir³⁶.

5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 14. Maddesi belediyelerin görev yetki ve sorumluluklarını düzenleyen maddedir. Bu maddenin "a" bendinde belediyelerin görevleri sayılmaktadır. Bu madde'nin "b" bendinde belediyelerin yapabilecekleri hizmetleri tanımlamaktadır.

a) İmar, su ve kanalizasyon, ulaşım gibi kentsel alt yapı; coğrafî ve kent bilgi sistemleri; çevre ve çevre sağlığı, temizlik ve katı atık; zabıta,

³⁴ Zerrin Toprak, a.g.e., 2006, s. 86

³⁵ A.g.e., 2006, s. 87

³⁶ T.C.İçişleri Bakanlığı, a.g.e.,

itfaiye, acil yardım, kurtarma ve ambulans; şehir içi trafik; defin ve mezarlıklar; ağaçlandırma, park ve yeşil alanlar; konut; kültür ve sanat, turizm ve tanıtım, gençlik ve spor; sosyal hizmet ve yardım, nikâh, meslek ve beceri kazandırma; ekonomi ve ticaretin geliştirilmesi hizmetlerini yapar veya yaptırır. Büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 50.000'i geçen belediyeler, kadınlar ve çocuklar için koruma evleri açar.

b) Okul öncesi eğitim kurumları açabilir; Devlete ait her derecedeki okul binalarının inşaatı ile bakım ve onarımını yapabilir veya yaptırabilir, her türlü araç, gereç ve malzeme ihtiyaçlarını karşılayabilir; sağlıkla ilgili her türlü tesisi açabilir ve işletebilir; kültür ve tabiat varlıkları ile tarihî dokunun ve kent tarihi bakımından önem taşıyan mekânların ve işlevlerinin korunmasını sağlayabilir; bu amaçla bakım ve onarımını yapabilir, korunması mümkün olmayanları aslına uygun olarak yeniden inşa edebilir. Gerekteğinde, öğrencilere, amatör spor kulüplerine malzeme verir ve gerekli desteği sağlar, her türlü amatör spor karşılaşmaları düzenler, yurt içi ve yurt dışı müsabakalarda üstün başarı gösteren veya derece alan sporculara belediye meclisi kararıyla ödül verebilir. Gıda bankacılığı yapabilir.

Belediye, kanunlarla başka bir kamu kurum ve kuruluşuna verilmeyen mahallî müşterek nitelikteki diğer görev ve hizmetleri de yapar veya yaptırır³⁷.

Belediye Kanunu'nda belediyelerin yetkileri ve imtiyazları da 15. Madde'de sayılmıştır.

Büyükşehir Belediyesinin görev yetki ve sorumlulukları 5216 sayılı Kanun'un 7. Maddesinde belirtilmiştir. Büyükşehir Belediyelerinin, yerel yönetim görevlerine ek olarak planlama, koordine etme, yatırım programları hazırlama, ilçe ve ilk kademe belediyelerinin uygulama imar planları ve parselasyonunu yapma, alt yapı hizmetleri, ulaşım, konularında faaliyet gösterme gibi kapsayıcı ekonomik, sosyal, kültürel görevler verilmiştir³⁸.

³⁷ T.C., Kanun No: 5393 Belediye Kanunu, Madde:14, (Erişim), <http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5393.html>, 17 Temmuz 2012

³⁸ T.C., Kanun No: 5216 Büyükşehir Belediye Kanunu, Madde:7, (Erişim), <http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5216.html>, 17 Temmuz 2012

Türkiye’de yeni kamu yönetimi anlayışı, yerel yönetim birimi olan belediyelerin yeni işlevler yüklenmesine neden olmuştur. Sosyal hizmet uygulamaları ile belediyeler, bireylerin hayata uyum sağlama, rehabilitasyon ve kentsel yaşama katılması amacıyla tezimizin de sınırlarını çizen faaliyetlerde bulunmaktadır.

1.2.3. Köyler

Nüfusu iki binden aşağı yuırlara (köy) ve nüfusu iki bin ile yirmi bin arasında olanlara (kasaba) ve yirmi binden çok nüfusu olanlara (şehir) denir. Nüfusu iki binden aşağı olsa dahi belediye teşkilatı mevcut olan nahiye, kaza ve vilayet merkezleri kasaba itibar olunur. Ve Belediye Kanununa tabidir³⁹.

Köyler ise birim olarak eskiden beri var olmasına rağmen esas olarak 1864 tarihli Vilayet Nizamnamesinde yer almıştır. 1870 yılında bu örgütlenmeye bucaklar eklenmiştir. Köylere tüzel kişilik verilmiştir. 1924 yılında 442 sayılı Köy Kanunu bugüne kadar gelmektedir⁴⁰.

³⁹ T.C., **442 Sayılı Köy Kanunu**, Madde. 1.(Erişim)
<http://www.kastamonu.gov.tr/ContentDownload/442%20Say%C4%B1%C4%B1%20K%C3%B6y%20Kanunu.pdf>, 17 Temmuz 2012.

⁴⁰ Nuri Tortop, **a.g.e.**, s. 4.

İKİNCİ BÖLÜM

SOSYAL POLİTİKA ARACI OLARAK SOSYAL HİZMETLER VE SOSYAL BELEDİYECİLİK

Sosyal belediyecilik, sosyal politikaların yerel yönetimler tarafından yürütülen, toplumun bütün kesimlerini ilgilendiren kamu hizmetlerini kapsamaktadır. Sosyal belediyecilik ya da bir başka ifade ile belediyelerin sosyal politika uygulamaları, merkezi devletin planlamaları ve faaliyetinden farklılıklar göstermektedir. Bu farklılıklar, sosyal politikanın dar tanımı ile emek ve sermaye ilişkilerinin düzenlenmesi amacının yerel yönetimlerin görevlerinden olmamasından kaynaklanmaktadır. Belediyeler sosyal politikalarını oluştururken, uygulamalarını genellikle sosyal politikanın araçlarından biri olan sosyal hizmet uygulamalarına yoğunlaştırırlar. Sendikal faaliyetlerin düzenlenmesi, ulusal düzeyde kamu müdahalesi, mevzuat ve sosyal güvenlik sistemi uygulamaları merkezden yönetimin faaliyet alanını kapsamaktadır.

Bu bölümde, sosyal politikanın tanımı, sosyal belediye kavramı ve belediyelerin sosyal hizmet uygulamalarındaki küreselleşme süreci ile değişim ve dönüşümü tartışılacaktır. Bölümün ikinci kısmında ise, sosyal politika araçlarından olan sosyal hizmet uygulamalarının yerel düzeyde ele alınması ve yararları üzerinde durulacaktır. Bu bölümde ayrıca belediyelerin sosyal hizmet uygulamalarına örnekler verilerek bu alandaki faaliyetleri açıklanmaktadır.

2.1. SOSYAL POLİTİKA KAVRAMI ve ÖZELLİKLERİ

Sosyal politikanın, çalışmanın sınırları içinde kalan tanımı geniş anlamdaki tanımıdır. Bu tanım sosyal politikayı doğuran sebeplerin farklılığından değil, insanlığın gelişim evresi içinde uygulamaların ve yöntemlerin yöneldiği toplumsal kesimlerin farklılığından kaynaklanmaktadır.

Yerel yönetimlerin sosyal politika uygulamalarına hedef olan toplum kesimleri sosyal politikaları ortaya çıkaran etkenlerden bağımsız değildir.

Sosyal politika doğrudan doğruya hızlı sanayileşmenin doğurduğu sosyal problemler karşısında meydana çıkmıştır. Dar manada sosyal politika kapitalist ekonomi düzeninde iki sınıf arasındaki çatışmaları ve mücadeleleri mümkün olduğunca ortadan kaldırmaya, mevcut ve yürürlükteki düzeni devam ettirmeye ve sağlamlaştırmaya yönelmiş politika olarak ortaya çıkmaktadır⁴¹.

Bu durumda sosyal politika toplumda var olan sınıfsal ilişkiler, devinimler, savaşım ve çelişkiler karşısında devleti ve hukuksal düzeni ayakta tutmaya ve korumaya dönük çalışmaları içeren bir uğraş dalıdır⁴².

Geniş anlamda sosyal politika dar anlamdaki sosyal politika tanımından belli başlı iki noktada ayrılmaktadır⁴³.

1. Sosyal politikanın dar anlamının aksine geniş anlamda sosyal politika iki sınıf sınırının dışına taşmakta ve diğer bütün sosyal sınıf ve grupların sorunlarıyla uğraşmaktadır.
2. Zaman ve tarih bakımından da sınır aşılma, sanayi devriminin başladığı 18. yüzyılın son çeyreği ile 19. Yüzyıldan bu yana endüstri devrimine bağlı bulunan sorunların dışında insanlık tarihinin başlangıcından bu güne kadar olan günümüzün işçi-işveren ilişkileri dışında kalan sorunlara gitmektedir.

Her toplumsal kurum gibi sosyal politika da doğuşu ile birlikte bir evrim içinde oluşmuştur. Geleneklere dayanan çalışma koşullarından, yoksullara, yaşlı ve çocuk gibi güçsüzlere, sakatlara ve bir mesleğin gereksinimi içinde olanlarına yardımlardan başlayarak kişisel ve toplumsal dayanışmalara kadar uzanmış ve kapitalist çağın doğuşu ile birlikte sosyal sınıfların ilişkilerine ve

⁴¹ Orhan Tuna ve Nevzat Yalçıntaş, **Sosyal Siyaset**, İstanbul Filiz Kitabevi, 1994, s. 29

⁴² Cahit Talas, **Türkiye'nin Açıklamalı Sosyal Politika Tarihi**, Ankara, Bilgi Yayınevi. Birinci Basım 1992, 15.

⁴³ **A.g.e.** s. 30.

devletin yeni görevler yüklenmesine dönük oluşumlara kadar gelmiştir⁴⁴. Bu değişimde yaşanan neo-liberal politikalar sosyal politikaların uygulanmasında yerel yönetimleri ön plana çıkarmaktadır.

Sosyal Politika'nın tanımını oluşturan kavramlar ve kavramlara yüklenen anlamlar tarihsel süreç içinde sürekli ve köklü bir biçimde değişmiştir⁴⁵. Bu değişim 1970'li yıllardan sonra sosyal politika kavramının geniş anlamda tanımını ön plana çıkarmış ve sosyal politika disiplini iş hukuku ve çalışma ekonomisi ve endüstri ilişkileri disiplininin dışına çıkarmıştır.

Bu açıklamalar ile birlikte sosyal ve politika sözcüklerinin karşılıkları bir araya getirilecek olursa devletin bazı toplumsal hedeflere ulaşabilmek için aldığı kararlar ile bu kararlar doğrultusunda sürdürdüğü uygulamaların sosyal politikalar kapsamında yer alacağı söylenebilir. Bu çerçevede de Sosyal Politika, sosyal nitelikli tüm politikaları konu alan bir bilim dalı olarak, bireylerin sağlıklarından eğitimlerine, güvenliklerinden hak ve özgürlüklerine dek uzanan sınırları çok geniş bir çalışma alanıdır⁴⁶.

Sosyal politikanın geniş kapsamlı tanımı, topluma bir bütün olarak bakan, toplum içinde bütün sınıfları ilgilendiren, çok çeşitli konuları sınıf farkı gözetmeksizin ele alan bir disiplin olarak karşımıza çıkar. Geniş anlamı ile sosyal politika toplumsal yaşamın büyük bir alanını ve çok değişik konularını kapsayabilmektedir⁴⁷.

Küreselleşme sürecinin etkisi ile birlikte sosyal politika da meydana gelen değişiklikler, sosyal politika araçlarını da derinden etkilemiştir. Sosyal olayların çok boyutlu yapısı küresel etkileşime açıktır. Sermayenin ve piyasaların küreselleşmesi, yeni işsizlik ve yeni yoksulluk kaynaklarını ortaya çıkarmakta ve mücadele yöntemleri de farklılaşmaktadır. Geleneksel sendikal sistemin ve açık veren ulusal sosyal güvenlik sistemleri sosyal politikaların merkezden yerele doğru aktarılması sonucunu doğurmuştur.

⁴⁴ A.g.e., 13.

⁴⁵ Ömer Zühtü Altan, **Sosyal Politika**, Eskişehir, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No:1744 Açıköğretim Fakültesi Yayını No:900, Haziran 2007, s. 3.

⁴⁶ A.g.e., s.3.

⁴⁷ Cahit Talas, a.g.e, s. 16

Sosyal politikanın kapsam ve alanı ise zamanla önemli değişikliklere uğramıştır. Endüstri devriminden önce sosyal politikanın kapsam ve alanını toplumdaki yoksul ve fizikî olarak kendi kendine bakamayan kişiler (özürlüler, hastalar, kimsesiz çocuklar) ve bunların ihtiyaçlarının giderilmesine yönelik sosyal refah hizmetleri meydana getirirken, 19. yüzyılda sosyal politika, ilgisini endüstrileşme ve kentleşmenin yol açtığı tehlike ve sefalete maruz kalan işçi sınıfının korunmasına yöneltmiştir⁴⁸. 20. Yüzyılın ilk yarısından sonra ise gelişmiş ülkelerde refah devleti anlayışının benimsenmesi ve işçi sınıfının sorunlarının da büyük ölçüde çözüme kavuşturulması, sosyal politikanın kapsam ve alanının çağdaş toplumsal sorunları kapsayıcı biçimde genişlemesine yol açmıştır. Kadınların çalışma hayatına katılımını kolaylaştırıcı önlemler, çocuk ve yaşlıların bakımı, çevre politikaları, madde bağımlılığı ve cinsiyet ayrımcılığı gibi konular sosyal politikanın ilgi alanına girmiştir.

Piyasanın küreselleşmesinden doğan çok yönlü sorunlar ve etkiler söz konusudur, buna bağlı olarak devlet anlayışı ve yapısında ortaya çıkan bazı temel değişiklikler, üçüncü olarak da toplumsal yapıdaki değişimlerden kaynaklanan yeni sorunlar ve yeni ihtiyaçlarla karşılaşmakta. Tüm bunların bir araya gelmesiyle de, sosyal politika anlayışı ve uygulamalarını daha kökten değiştirecek etkenler devreye girmektedir; bu nedenle bugün sosyal politikanın nereye doğru yöneleceğini bilmek de kolay görünmemektedir⁴⁹.

Sosyal politika ekonomik ve toplumsal yapıyı düzenlerken bir dizi araçtan yararlanmaktadır. Bu araçlar, sosyal politikanın gelişimine koşul olarak gelişmiş olup iki ana başlık altında toplanabilirler.

Sosyal politikanın ulusal düzeydeki araçlarını, kamu karışıcılığı, sosyal planlama, sendikacılık, kooperatifçilik ve sosyal güvenlik oluşturmaktadır. Sosyal Politikanın uluslar arası araçlarını ise Uluslar arası

⁴⁸ Halis Yunus Ersöz, **Yerel Yönetimlerin Sosyal Politika Alanındaki Rolü**, (Erişim), <http://www.sosyalpolitikalar.org/makaleler/sosyal-beledyecik/145-yerel-yoenetmlern-sosyal-politka-olanindak-rolue> 18 Ekim 2012

⁴⁹ Meryem Koray, **Sosyal Politikanın Anlamını ve İşlevini Tartışmak**, İzmit, 2007, (Erişim), <http://www.calismatoplum.org/sayi15/koray.pdf> 03 Ağustos 2012

Çalışma Örgütü, Avrupa Konseyi Avrupa Birliği, Uluslararası sendikalar şeklinde toplamak olasıdır⁵⁰.

2.1.1 Sosyal Devlet ve Sosyal Belediye

Sosyal politika, ilke olarak devletlerce sürdürülen sosyal nitelikli politikaları konu alan bir bilim dalıdır. Sosyal Devlet ilkesini benimsemiş olmanın da doğal gereği olarak bu özellik sosyal politikalara kamusal bir nitelik kazandırır. Demokratik yönetimlerde sosyal politikaların oluşma, sorgulanma ve yapılanma aşamalarında meslek kuruluşları, sivil toplum örgütleri, üniversiteler ve yerel yönetimler önemli rol oynamaktadır⁵¹.

Sosyal devlet, liberal devletin yirminci yüzyılın ikinci yarısında kendi içinde gerçekleştirdiği bir aşamadır. Bu nedenle liberal devletin temel yapısı korunmakla birlikte, bu yapıda gerekli ve zorunlu değişiklikler yapılmıştır. Sosyal devlet sosyal ekonomik hakların tanınması, bireyin bir insan olarak insanlık onurundan doğan haklarının tanımlanmasını ve herkes tarafından kullanılabilir haklar ve özgürlükler olmasını sağlamaktadır⁵².

Sosyal devlet anlayışı günümüzde içi boşaltılmaya çalışılan anlamlar topluluğu olarak sadece toplumun ortak ihtiyaçlarına cevap vermek üzere hizmetler yüklenmesi yeterli değildir. Sosyal amaçlarını gerçekleştirebilmek, toplumsal refahı sağlayabilmek için ülkenin ekonomik anlamda gelişmesi için gerekli tüm tedbirleri de alması zorunludur⁵³. Devletin bu amaçlarına ulaşabilmek için ekonomik hayata müdahale etmesi, planlı ekonomi sistemi uygulaması, 21. yüzyılda teknik olarak Çok Uluslu Şirketlerin yatırım iklimini beğenebilmeleri için dönüşüm göstermiştir. Kapitalizmin son aşaması olarak da gösterilen küreselleşme sosyal devlet anlayışının terk edilmesi gerektiğinin altını çizmektedir.

⁵⁰ H.Sami Güven, **Sosyal Politikann Temelleri**, Bursa, Ezgi Kitabevi Yayınları, İkinci Baskı Eylül 1997, s.

⁵¹ A.g.e., s . 23.

⁵² Ayferi Göze, **Liberal Marxiste Faşist ve Sosyal Devlet**, İstanbul, Beta Basım yayım Dağıtım A.ş., Gözden geçirilmiş üçüncü Baskı, 1995, s. 97-98

⁵³ Ayferi Göze, a.g.e., s. 130

Türkiye’de devleti belli alanlara hapseden neo-liberal küreselleşme, beraberinde sosyal güvencenin azalmasını ve yoksulluğu beraberinde getirmektedir. Bu da, sosyal devlete olan ihtiyacın 1960’lı yıllara oranla çok daha derinden hissedilmesine neden olmaktadır. Bir taraftan eski sosyal güvencelerin zayıflaması, diğer taraftan merkezi yönetimin küresel dönüşüme köklü çözümler üretememesi Türkiye’de son on yılda ikili bir yapının oluşmasına neden olmaktadır. Devlet bir taraftan yeni sosyal güvenlik yasasıyla daha kapsayıcı politikalar üretmeye çalışırken, diğer taraftan da yapması gereken temel sosyal politika uygulamalarından özelleştirmeyle vazgeçmektedir. Devletin boş bıraktığı alanlar yerel yönetimler tarafından kısıtlı kaynaklarla doldurulmaya çalışılmakta ancak bu süreçte daha çok yoksul ve işsizler gibi uçta grupları hedef alan politikalar üretilip toplumun omurgası ve sosyal politikaların en güçlü destekçisi olan orta gelirli kesim göz ardı edilmektedir.⁵⁴

Sonuç olarak, (sosyal güvenlik alanına ek olarak) kurumsal sosyal hizmetler alanında da sosyal devletin sorumluluğu zayıflamış ve sivil topluma ve yerel yönetimlere devredilmiştir. Sosyal devletin kurumsal yapısının zayıflatılmasına ve küçültülmesine paralel olarak, piyasa temelli çözümler, ticari hizmet sunumu, kişisel sorumluluk ve kendi kendine yeterlilik sosyal hizmetler alanında öne çıkmakta ve sosyal hizmetler alanı daha çok ihtiyaç içindekileri ve yoksulları hedefleyen sosyal yardım alanına sıkıştırılmaktadır. Kısacası, sosyal devlet ve sosyal haklar anlayışından kişisel sorumluluk ve kendi kendine yeterliliğe dayalı çalışma temelli refah anlayışına bir dönüşüm yaşandığı iddia edilebilir⁵⁵.

⁵⁴ Mehmet Fatih Aslan, **Küreselleşme bağlamında Türkiye’de Sosyal Politikaların Dönüşümü**, T.C. Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Müdürlüğü Kurumu, Küreselleşen Dünyada Sosyal Hizmetlerin Konumu Hedefleri ve Geleceği Sempozyum Sunum Kitabı, Nisan 2006, s. 272.

⁵⁵ Songül Sallan, Hüseyin Gül, **Küreselleşmenin Türkiye’de Yoksul Ailelere Yönelik Hizmet Sunan Kurumlara Yansımaları**, Antalya, T.C. Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Müdürlüğü Kurumu, Küreselleşen Dünyada Sosyal Hizmetlerin Konumu Hedefleri ve Geleceği Sempozyum Sunum Kitabı, Nisan 2006, s. 175.

2.1.2. Sosyal Politikalarda Yerelleşme Eğilimi

Günümüzde yerelleşme eğilimi, etkinlik ve verimlilik faktörlerin etkisi ile yerel yönetimlerin yeni kamu yönetimi ilkesinden yola çıkılarak işletme prensiplerine göre yönetilmesini ve yerelleşme taleplerinin artmasına neden olmuştur. Yerelleşme, daha çok kamu hizmetlerinin piyasalaştırılması, bireysel özgürlüklerin ön plana çıkması ve hizmet üretiminde yerinden yönetim ilkesinin ağırlık kazanması ile eğitim sağlık ve sosyal politika hizmetlerinin yerel yönetimlere kaydırılmasının devlet in işleyişindeki yavaşlığı ortadan kaldırmak isteği ama öncelikle küresel sistemin baskısı ön plana çıkarmıştır.

Kamu açıklarının baş sorumlusu olarak sosyal güvenlik sistemleri Küresel aktörler tarafından ülkelerin önüne geçilmesi gereken mali zaafı olarak nitelendirilmiş ve sosyal politika ve hizmetin yerel yönetimlere aktarılmasının ulusal ekonomiye katkı sağlayacağını tavsiye etmişlerdir. Yakın dönemdeki Türkiye’de IMF politikalarına ve Dünya Bankası uygulamalarına bakılacak olursa, alınan bütün ulusal ekonomik kararların kamu maliyesini güçlendirmek için sosyal güvenlik mekanizmalarının daraltılması amacına yönelik olduğu görülmektedir.

Sosyal politikaların yerel mi yoksa merkezi olarak mı uygulanacakları sorusu yerellik kavramının nasıl oluşturulduğuna bağlıdır. Refah devleti modern devletin en fazla nüfuz edici biçimidir. Refah devletinin sosyal politika çabaları toplumun mikro-yönetimine büyük ölçüde olanak sağlar. Klasik liberaller refah devletini devlet-toplum ayrımını ihlal etmekle, politikalar aracılığıyla toplum mühendisliği yapmakla suçlaya gelmişlerdir. Bu yargı doğrudur; devletin sosyal yardım sağlamasını savunmak, “toplumun” dokunulmazlığı gibi mitik bir kavramın bir kenara bırakılması demektir. Ancak, bu eldeki tek alternatifin topluma nüfuz eden ve özerkliği yok eden toplum mühendisliği olduğu anlamına gelmez. Refah devletinin yerel uzantısından bahsederken yereli yalnızca hizmetlerin sunulduğu alan olarak değil, ortaya çıkan taleplerin ve isteklerin merkezi yönetimin uzantılarıyla ilişkiye geçtikleri alan olarak değerlendirmeliyiz. Bu alanda yerel talep ve

istekler merkezi yönetimin uzantılarıyla yoksulluk ve dışlanma konulu politikaların, yani parasal yardım ve hizmetlerin içeriği ve sunumu konusunda pazarlık ederler. Merkezi devletin (iyi niyetli olsa bile) nüfuz etme çabalarına yönelik itirazın yumuşatılması bu pazarlık sayesinde mümkün olabilir.⁵⁶

1980 sonrası dönemde hızlı bir yerelleşme süreci başlamış, Dünya Bankası ve diğer uluslararası kurumların da baskısıyla yerel yönetimlerin sadece sosyal politikalarda değil, diğer yönetim faaliyetlerinde de rolü bir hayli artmıştır. Ancak yerel yönetimlerin kamu bütçesinden aldıkları pay artan yükümlülükleriyle orantılı miktarda artmamakta ve yerel yönetimlerin sosyal politikalarda daha aktif rol aldığı son dönem, devletin sosyal politikaları istihdam sağlayarak yaptığı 1960'lardan bir hayli farklılık göstermektedir. Bu dönemde daha çok ihtiyaç sahibi, yoksul ve diğer uç gruplara odaklı, daha yoğun fakat daha kısa vadeli sosyal politikalar uygulanması toplumsal barışın sağlanmasına yöneliktir.

. Küreselleşme ve neo-liberal politikaların bir başka sonucu da, sivil toplum kuruluşlarının (STK) sosyal yardımlardaki payının artması önemli bir gelişmedir. Küresel ölçekli finansal kuruluşların destekleri sivil toplum kuruluşlarına daha fazla politika üretmek için alan yaratmış devlet de bu oluşumları destekleyici önlemler almıştır⁵⁷.

2.1.3. Sosyal Belediyecilik

Sosyal politika önlemlerinin alınmasında görev alan kurumların en önemlisi ve bu politikanın gelişmesinde etkili olan şüphesiz devlettir. Yaptırım gücüne sahip olan devlet her dönem ve her sistemde toplumsal yapıya yön veren önemli ekonomik ve sosyal rol ve işlevler yüklenmiştir. Belediyelerin sosyal politika alanındaki faaliyetleri birbirinden bağımsız hizmetler bütünü olarak ulusal sosyal politikaların tamamlayıcısı ve destekleyicisidir.

Sosyal belediyecilik kavramını, "mahalli idareye sosyal alanlarda planlama ve düzenleme işlevi yükleyen, bu çerçevede kamu harcamalarını

⁵⁶ Friedrich Nauman Vakfı, Yerel Yönetişim Oturumu Raporu, **Yerel Yönetişim Yoluyla Yoksulluğun Azaltılması**, İstanbul, Günaydın Ofset, 2007, s.57

⁵⁷ Mehmet Fatih Aslan, **a.g.e.**, s. 272.

konut, sağlık, eğitim ve çevrenin korunması alanlarını kapsayacak Şekilde sosyal amaca yönlendiren; işsiz ve kimsesizlere yardım yapılması, sosyal yardımlaşma ve dayanışmanın tesis edilmesi ile sosyokültürel faaliyet ve çalışmaların gerçekleştirilebilmesi için gerekli olan alt yapı yatırımlarının yapılması için bilinçli politikalar üretmesini ngren; bireyler ve toplumsal kesimler arasında zayıflayan sosyal güvenlik ve adalet kavramlarını güçlendirmeye yönelik olarak yerel yönetimlere sosyalleŐtirme ve sosyal kontrol işlevleri yükleyen” bir model olarak ifade etmek mmkndr⁵⁸

Sosyal güvenliğe ve sosyal hizmetlere en fazla gereksinim duyan düşük ya da sabit gelirli kesimlerle hizmet sunumu sivil topluma ve yerel yönetimlere bırakılmaktadır. Sosyal yardım ve hizmetlerin zorunluluk ve kriz halleri dışında verilmesi öngörülmemekte, sadece piyasa düzeni içinde tatminkr bir gelir elde etme olanağı olmayan yoksullara yönelik olarak, oldukça sınırlandırılmıŐ, acil durumlarla sınırlı ve geçici yardım niteliği kabul görmektedir. Yine yardım ve hizmetlerin yapılıŐ biçimin doğrudan nakit para ya da piyasadan hizmet satın alımına dönüŐtürülerek ticarileŐtirilmesi ve piyasalaştırılması sağlanmaya çalıŐılmaktadır. Dolayısıyla bu hizmetlerin serbest piyasa sistemi içinde sağlanmasının amacı, devletin bu alanlardaki hizmet sunumundan vazgeçmesi, yani sosyal hizmet alanından ekilmesidir⁵⁹

Kamu sektöründeki yeni kamu yönetimi anlayışı, kamu harcamalarının kısılması ve zelleŐtirme yüzünden, yerel yönetimlerin hemen hemen tüm ülkelerde önemli bir güce sahip oldukları gözlenmektedir. Sundukları hizmetlerin yaygınlığı ve etkinliği, bu birimlere küçümsenmeyecek bir üstünlük kazandırmaktadır. Bu zellikler ile yerel yönetimlerin görev ve sorumluluk alanları ve buna bağlı işlevleri çoğalmaktadır. Bu yüzden de günümüzde yerel yönetimler tarafından sürdürülen sosyal içerikli politikalar, sosyal politikaların eksikliklerini, boŐluklarını doldurmaktadır⁶⁰.

Belediyeler ortak yasal mevzuata göre iŐlerini yapmalarına rağmen, hangi hizmet alanlarına ağırlık verileceği belediyenin kendi inisiyatifindedir.

⁵⁸ Yalçın Akdoğan, **Sosyal Belediyecilik**, İstanbul, Yerel Siyaset, 2006 Sayı 3, Mart. s. 44.

⁵⁹ Songül Sallan, Hüseyin Gül, **a.g.e.**, s. 173.

⁶⁰ **A.g.e.**, s. 23.

Bu nedenle belediyelerin uygulamaları arasında nitelik ve nicelik yönünden derin farklılıklar bulunabilmektedir⁶¹.

Belediyecilikte amaç iyi ve başarılı çalışan belediyeyi gerçekleştirmektir. Daha ayrıntılı şekilde ifade edecek olursak; kent halkının gerçekten gereksinimi olan hizmetleri nitelikli bir biçimde üreten ve bu hizmetleri, kendisine emanet edilen kaynakları verimli şekilde kullanarak, kamu yararına ve hukuka saygılı biçimde, insan hak ve özgürlüklerini gözeterek, kent halkına karşı duyarlı, sorumlu ve saygılı bir tutum içinde yürüten bir belediye teşkilatının oluşturulmasıdır. Böylece toplumsal, kültürel ve fiziksel nitelikleriyle yaşanmaya değer, kentlilerin övündükleri, gurur duydukları ve aynı nitelikleriyle torunlarına miras bırakabilecekleri bir kent ortaya çıkmış olacaktır⁶².

Toplumların gelişmişlik düzeyinin artmasında, insana verilen değer etkin rol oynamıştır. İnsanlar, ne kadar açıklıkla ya da farklı sorunlarla mücadele etmişse o kadar sosyal patlamalar meydana gelmiştir. Bu sosyal patlamaların önüne geçmek için insanların ihtiyaçlarının karşılanmasında bilinçli bir yapılanmaya gidilmelidir. Halka yakınlık, hizmette yerellik ilkesi etkin bir şekilde uygulanmalıdır. Yerel yönetimlere, işte tam bu noktada büyük görevler düşmektedir. Yerel yönetimler, halkın katılımcılığının artmasında başrolü oynamaktadır. Bu yüzden halk kendi kendini yönetme ve katılımcılık konusunda ne kadar bilinçlenirse siyasi mekanizmayı kontrol eder ve sistemin devamlılığını sağlar. Bunun sonucunda da toplum refahında artışlar meydana gelir, hayat standartları ve yaşam kalitesi yükselir⁶³.

Sosyal hizmetler alanında yerel yönetimler ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarının da doğrudan veya dolaylı yükümlülüklerle sahip olduğu

⁶¹ TEPAV, Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı, **Sosyal Hizmetlerin Sunumunda Kademelenme**, İstanbul, TEPAV Yönetişim Çalışmaları, Eylül, 2010, (Erişim), http://www.tepav.org.tr/upload/files/1285329379-1.Sosyal_Hizmetlerde_Kademelenme.pdf 02 Eylül 2012

⁶² Selçuk Yalçındağ, **Saydam ve Dürüst Belediyecilik**, Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, c.4, S.1, Ocak 1995, s.19. Aktaran, Ali Fidan, Sosyal Politika Açısından 5393 Sayılı Belediye Kanunu, İstanbul, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, çalışma Ekonomisi Ana Bilim Dalı, Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Bilim Dalı Yüksek Lisansı, 2006, s. 98.

⁶³ Rafet Çevikbaş, **Sosyal Hizmet Etkinliklerinde Belediyeler**, İstanbul, Yerel Siyaset Aylık Bilimsel Siyasi Dergi, (Erişim), <http://www.yerelsiyaset.com/v4/sayfalar.php?goster=ayrinti&id=1138>, 18 Ekim 2012

görülmektedir. Örneğin, Belediyelerin yaşlılarla ilgili bakım hizmetleri, sosyal yardım uygulamaları, sokak çocukları ile ilgili çalışmaları; T.C. Emekli Sandığı'nın huzurevi hizmetleri; kamu kurum ve kuruluşlarının kendi personelinin çocukları için kreş ve gündüz bakımevi açma yükümlülükleri; Sağlık Bakanlığınca yerine getirilen sosyal hizmetlere ilişkin çalışmalar bunlar arasında sayılabilir. Ayrıca, sivil toplum örgütlerinin de kendi ilgi sınırları içinde sosyal hizmetler alanında işleve sahip oldukları görülmektedir⁶⁴.

2.1.4. Küreselleşme sürecinde Sosyal Belediyecilik

Dünya devletlerini karşılıklı olarak birbirlerine yaklaştıran ve hatta bağımlı kılan bu süreç ülkelere özgü sosyal politikaları da büyük ölçüde birbirine yaklaştırmıştır. Bölgesel, kıtasal ve küresel düzeyde kurulu uluslararası örgütler öne çıkmakta, benimsedikleri ilkeler ve kabul ettikleri normlar ulusal sosyal politikalar üzerinde büyük ölçüde etkili olmaktadır. Bir başka deyişle sosyal politikalar giderek evrensel düzeyde paylaşılan ilkelere değerlere ve kurallara dayalı bir temele oturmaktadır. Nitekim başta Avrupa Birliği, Uluslar arası Çalışma Örgütü olmak üzere etkin uluslararası kuruluşlar tarafından kabul edilen bilgiler, kararlar, sözleşmeler, belgeler bu kuruluşlara üye ülkeleri bağlayarak izledikleri sosyal politikalara büyük ölçüde yön ve biçim vermektedir⁶⁵.

1980'lerden bu yana yeni liberal ekonomik politikaların, yerelleşmenin ve küreselleşme dalgasının bir gereği olarak devletin küçültülmesi ve yeniden yapılandırılmasıyla da sosyal hizmet ve sosyal yardım alanı yeniden dönüştürülmektedir. Sosyal devletin yeniden yapılandırılmasının bir parçasını oluşturan yeni kamu yönetimi reformu yasalarında, sosyal yardım ve hizmetler alanının yerleştirilmesi ve sivil topluma devri ve piyasalaştırılması konusunda düzenlemeler bulunmaktadır. Bu süreçte ise sosyal hizmetler alanı ve bu alandaki meslek mensupları önemli kayıplara uğramaktadır.

⁶⁴ DPT VE ÖİK, **Sekizinci Beş yıllık Kalkınma Planı Sosyal Hizmetler ve Yardımlar Özel İhtisas Komisyonu Raporu**, Ankara 2001, (Erişim), <http://ekutup.dpt.gov.tr/> 03 Eylül 2012, s. 38.

⁶⁵ Ömer Zühtü Altan, **a.g.e.**, s. 24

Sosyal devlet için fazlaca mali yük oluşturması ve kurumsallaşmış yapısı gibi nedenlerle sosyal hizmetlerin alanının daraltıldığı, sosyal hizmet kapsamında olan pek çok sosyal yardım ve desteğin, zaman içinde sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı teşvik vakıflarına devredildiği gözlemlenmektedir. Bunun sonucunda da sosyal hizmetler bir dereceye kadar geçici olarak sunulan acil yardımlara indirgenmiş gözükmemektedir⁶⁶.

Küreselleşme, hem sosyal devleti veya devletin sosyal boyutlarını aşındıran bir etkide bulunmakta hem de devletin dışarıdan gelen olumsuz etkilere karşı içeride uygulayacağı politika ve önlemler konusundaki manevra alanını daraltmaktadır⁶⁷.

1973 sonrası birinci ve ikinci petrol krizleriyle birlikte refah devleti daha ciddi sorgulanmaya başlandı. Zaten devletin ekonomideki etkin rolü liberaller tarafından her zaman eleştiri konusu olagelmişti. Ancak bu sefer artan kamu harcamaları, kronik bütçe açıkları ve enflasyon refah devletinin bu şekilde sürdürüleemeyeceğini, yeni bir küresel ekonomik dönüşümün kaçınılmaz olduğunu gösteriyordu. 1980'lerde neo-liberal uygulamalar ve yeni saç politikalarla refah devleti ve sosyal politikalar sorgulanmanın ötesinde terk edilmeye başlandı. Refah devletinin krizini sadece ekonomik etkenlerle açıklamak resmin tamamını görmemizi engeller. Yaşlanan toplum, tüketimin teknolojik gelişme ve üretimle aynı oranda artmaması, aile kurumunun ve kadının toplumsal rolündeki değişim, gençlerin ailelerinin yaşadıkları durağan hayattan çok daha farklı bir dünyayı hayal etmeleri de en az ekonomik etkenler kadar refah devletinin krizini doğuran nedenlerdendir⁶⁸.

⁶⁶ Songül Sallan, Hüseyin Gül, **a.g.e.**, s. 173.

⁶⁷ Meryem Koray, **a.g.e.**, s. 20.

⁶⁸ Mehmet Fatih Aslan, **a.g.e.**, s. 272.

2.2. SOSYAL POLİTİKA ARACI OLARAK SOSYAL HİZMET UYGULAMALARI

Sosyal hizmetlerin ortaya çıkışında endüstri devriminin büyük etkisi olmuştur. Avrupa'nın sosyal alanda yaşadığı hızlı değişim toplum kesimlerini derinden etkilemiş ve toplumsal sorunların çözümünde sosyal hizmet uygulamalarının oluşmasına neden olmuştur.

Sosyal hizmet uygulamaları, toplumsal barış ve bütünleşme amaçlarına hizmet eden sosyal politikanın araçlarından biridir. Sosyal hizmetler devletlerin uygulamaya koydukları diğer sosyal politika araçları gibi merkezden yönetilir ve planlanırlar. Ancak son yıllarda yerel yönetimlere yasalarda büyük önem verilmesi, hizmette halka yakınlık prensibi ile yerel sorunların çözümünde etkin ve verimli uygulamaları yeni belediye yasası ile beraber yerel yönetimlere önemli sosyal hizmet uygulamaları görevi verilmesine neden olmuştur.

Sosyal politika çalışmaları dini kökleri olan hayırsever hizmetler olarak daha çok yoksullara yönelmiş geleneksel yardım şekilleri olarak gelişmiş, bireysel yardımların gönüllü örgütlenme aşamalarından geçmiş, daha sonra devletin, yerel yönetimlerin sorumluluk alarak giriştikleri düzenleyici girişimlerle kurumsallaşmıştır. Yalnız yoksulların değil, toplumun bütün bireylerinin birçok ihtiyaçlarını içine alacak şekilde gelişmiştir. Bir zamanlar insanların Tanrı'ya karşı bir borcu olarak, kişisel şekilde başlayan, ahlâki bir görev olarak bireylerin yapıp yapmamakta az çok serbest oldukları gönüllü yardımlar, ihtiyaç sahibi insanlara karşı bir lütuf olmaktan çıkarak, devletlerin sorumluluk alanı içinde kamu hizmetleriyle karşılanan birer hak olmuş, devletlerin kolay kolay üzerlerinden atamayacakları Anayasa hakları ve hatta uluslararası insanlığın vicdanında yaptırımını bularak kurallaşan insan hakları arasına girmiştir⁶⁹.

Sosyal Hizmetler, 2828 Sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu'nda, kişi ve ailelerin kendi bünye ve çevre şartlarından

⁶⁹ Aziz Şeker, **Sosyal Hizmette Giriş**, (Editör) İlhan Tomanbay, Eskişehir, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No:2533 Açıköğretim Fakültesi Yayını No:1504, Haziran 2012, s. 66.

doğan veya kontrolleri dışında oluşan maddi, manevi ve sosyal yoksunluklarının giderilmesine ve ihtiyaçlarının karşılanmasına, sosyal sorunlarının önlenmesi ve çözümlenmesine yardımcı olunmasını ve hayat standartlarının iyileştirilmesi ve yükseltilmesini amaçlayan sistemli ve programlı hizmetler bütünü şeklinde tanımlanmaktadır⁷⁰. Bu amaçlarla çalışma alanı da korunmaya, bakıma veya yardıma muhtaç aile, çocuk, özür, yaşlı ve diğer kişilere götürülen sosyal hizmetler olmaktadır.

Sosyal hizmetin amaçları aşağıdaki şekilde belirtilebilir⁷¹:

1. Sosyal hizmet uzmanları insanların sorun çözme, baş etme ve gelişimsel kapasitelerini artırmak kapsamında “çevresi içinde birey” kavramını kullanır. Uygulama düzeyinde sosyal hizmetin temel hedefi bireydir.
2. İnsanlara kaynak, hizmet ve fırsat sağlayan sistemler ve insanları birleştirmek kapsamında sosyal hizmet uzmanı yine çevresi içinde birey kavramını kullanır.
3. Sosyal hizmet uzmanı sistemlerin etkili ve insancıl olarak işlev görmesini sağlar.
4. Sosyal politikanın geliştirilmesi ve ilerlemesini sağlamak adına sistemlerin etkili ve insancıl çalışmasını geliştirir.
5. Risk altındaki grupları güçlendirir ve sosyal ve ekonomik adaleti sağlar.

Sosyal Hizmet Alanı, sosyal çalışmanın (sosyal hizmetin) ilgilendiği bir sosyal soruna yönelik olarak yapılan çalışmaların kavramsallaştırılmasıdır.

⁷⁰ T.C., **Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu**, No:2828, Madde:3, (Erişim), <http://www.shcek.gov.tr/userfiles/pdf/2828%20Say%C4%B1%C4%B1%20SH%C3%87EK%20Kanunu.pdf>, 18 Ekim 2012.

⁷¹ Veli Duyan, **Sosyal Hizmet Mesleği: Temelleri Yaklaşımları Müdahale Yöntemleri**, Ankara: SHUDGM., Aktaran, Aziz Şeker, Sosyal Hizmete Giriş, (Editör) İlhan Tomanbay, Eskişehir, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No:2533 Açıköğretim Fakültesi Yayını No:1504, Haziran 2012, s. 5.

Yoksulluk, yaşlılık, engellilik, işsizlik, gençlik gibi alanlarda verilen hizmetler ve sürdürülecek uygulamaları yansıtmaktadır⁷².

Sosyal yardımlar; "geçinme gücünü içinde olan" ve "toplumdan dışlanma tehlikesiyle karşılaşan kişilerin", yoksul ve az geliri insanların veya sosyal grupların yaşamlarının güvence altına alınması konusunda, kamu sorumluluğu ilkelerinin kabul edilmesinden doğmaktadır. Sosyal yardımlar genellikle vergiler ile finanse edilmektedir. Herhangi bir karşılık söz konusu olmaksızın gereksinim içinde bulunan kişileri kapsamaktadır. Sosyal yardımlar, tek yanlı olarak devlet ya da kamu makamlarınca yasal yetki ve görev verilmiş gönüllü kuruluşlar tarafından yapılmaktadır. Yararlanan kişinin herhangi bir mali katkısı söz konusu değildir. En geniş anlamı ile sosyal yardım; yerel ölçüler içinde asgari seviyede dahi kendisini ve bakmakla yükümlü olduğu kişileri geçindirme olanağından kendi ellerinde olmayan nedenlerden dolayı yoksun kalmış kişilere, resmi kuruluşlar veya kanunların verdiği yetkiye dayanarak yarı resmi veya gönüllü kuruluşlarca muhtaçlık tespitine ve kontrolüne dayalı olarak yapılan ve kişileri en kısa sürede kendi kendilerine yeterli hale getirmek amacını taşıyan parasal ve nesnel sosyal gelirden oluşan bir sosyal güvenlik yöntemi ve bir sosyal hizmet alanıdır⁷³.

2.2.1.Sosyal Belediyeciliğin Hukuki Kaynakları

Birinci bölümde sayılan belediyelerin genel görevleri arasında Büyükşehir Belediyeleri ve belediyelerin sosyal hizmet kapsamı içindeki görevleri de 5393 sayılı Belediye Kanunu ve 5216 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu'nda düzenlenmiştir.

5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 13. Maddesinde herkesin ikamet ettiği beldenin hemşehrisi olduğu, Hemşehrilerin, belediye karar ve hizmetlerine katılma, belediye faaliyetleri hakkında bilgilenme ve belediye idaresinin yardımlarından yararlanma haklarının bulunduğu ve yardımların

⁷² Aziz Şeker a.g.e., s. 168

⁷³ DPT VE ÖİK, **Sekizinci Beş yıllık Kalkınma Planı Sosyal Hizmetler ve Yardımlar Özel İhtisas Komisyonu Raporu**, Ankara 2001, (Erişim), <http://ekutup.dpt.gov.tr/> 03 Eylül 2012, s. 51.

insan onurunu zedelemeyecek koşullarda sunulması zorunluluğu açık bir dille ifade edilmiştir. Belediyelerin, hemşehriler arasında sosyal ve kültürel ilişkilerin geliştirilmesi ve kültürel değerlerin korunması konusunda gerekli çalışmalarını yapacağı, bu çalışmalarda üniversitelerin, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, sivil toplum kuruluşları ve uzman kişilerin katılımını sağlayacak önlemler alacağı da açıklanmıştır⁷⁴.

5393 sayılı Belediye Kanunu'nun 14. maddesi belediyeleri mahalli müşterek nitelikte olmak kaydı ile sosyal hizmet ve yardım konusunda yetkilendirmiştir. Bu madde'de aynı zamanda belediyelerin meslek ve beceri kazandırma; ekonomi ve ticaretin geliştirilmesi hizmetlerini yapacağı, nüfusu 50.000'i geçen belediyelerin ise kadınlar ve çocuklar için koruma evleri açacağı belirtilmiştir. 14. Madde'nin b bendinde ise belediyelerin okul öncesi eğitim kurumlarını açabileceği, gıda bankacılığı yapabilecekleri de eklenmiştir⁷⁵.

Bu madde'de belediyelerin görev ve sorumluluklarının yetki alanları ile sınırlı olduğu bu sınırlar içinde hizmet sunumunda özörlü, yaşlı ve dar gelirli durumuna uygun yöntemleri uygulayacağı açıklanmıştır.

Kanunun 15. maddesinde izinsiz satış yapan seyyar satıcıların faaliyetten men edilmesi sonucu, cezası ödenmeyerek iki gün içinde geri alınmayan gıda maddelerini gıda bankalarına, cezası ödenmeyerek otuz gün içinde geri alınmayan gıda dışı malların yoksullara verilmesi de karara bağlanmıştır⁷⁶.

Belediye Başkanının görevlerinin sayıldığı 38. madde'de, belde halkının huzur, esenlik, sağlık ve mutluluğu için gereken önlemlerinin alınması, bütçede yoksul ve muhtaçlar için ayrılan ödeneğin kullanılması, özörlülere yönelik hizmetleri yürütmek ve özörlüler merkezi oluşturmak belediye başkanının görevleri arasındadır⁷⁷.

⁷⁴ T.C.,a.g.k., Madde:13.

⁷⁵ A.g.k., Madde:14.

⁷⁶ A.g.k., madde:15.

⁷⁷ A.g.k., madde:38.

Kanun'un kent konseyini düzenleyen 76. Maddesi, kent konseyinin kent yaşamında sosyal yardımlaşma ve dayanışma ilkesini hayata geçirmeye çalışacağı hususu düzenlenmiştir⁷⁸.

Büyükşehir Belediyesinin sosyal politikaları kapsayan görevleri ise Kanunun aynı maddesinde "v" bendi ile açıklanmıştır. Büyükşehir belediyesi sosyal hizmetler alanına yönelik, sağlık merkezleri, hastaneler, gezici sağlık üniteleri ile yetişkinler, yaşlılar, engelliler, kadınlar, gençler ve çocuklara yönelik her türlü sosyal ve kültürel hizmetleri yürütmek, geliştirmek ve bu amaçla sosyal tesisler kurmak, meslek ve beceri kazandırma kursları açmak, işletmek veya işlettirmek, bu hizmetleri yürütürken üniversiteler, yüksek okullar, meslek liseleri, kamu kuruluşları ve sivil toplum örgütleri ile işbirliği yapmakla görevlidir.

5393 sayılı Belediye Kanunu'nda çalışmamızın ana konusu olan belediye hizmetlerine gönüllü katılımı 77. Madde'de düzenlenmiştir. Buna göre Belediye; sağlık, eğitim, spor, çevre, sosyal hizmet ve yardım, kütüphane, park, trafik ve kültür hizmetleriyle yaşlılara, kadın ve çocuklara, özörlönlere, yoksul ve düşöklönlere yönelik hizmetlerin yapılmasında beldede dayanışma ve katılımı sağlamak, hizmetlerde etkinlik, tasarruf ve verimliliği artırmak amacıyla gönöllö kişilerin katılımına yönelik programlar uygular. Gönöllölerin nitelikleri ve çalıştırılmalarına ilişkin usul ve esaslar İçişleri Bakanlığı tarafından çıkarılacak yönetmelikle belirlenir⁷⁹.

Belediye Kanunu'nun yanı sıra Sosyal hizmetlere yönelik pek çok Kanun'da yerel yönetimlere özellikle belediyelere atıfta bulunulmuş ve bu kanunlarda belediyelere görevler verilmiştir.

2.2.2. Sosyal Politika Aracı Olarak Sosyal Hizmet Uygulamaları

Sosyal Hizmetin çeşitli gönöllö kuruluşlarla ve kamu kuruluşları tarafından dağınık ve programsız yürütölməsi karşısında verilen hizmetlerin bir şemsiye altına alınması amacıyla 2828 sayılı Sosyal Hizmetler Çocuk

⁷⁸ A.g.k., Madde:76.

⁷⁹ A.g.k., Madde:77.

Esirgeme Kurumu Kanunu 27.05.1983 tarihinde Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu kanunla korunmaya, bakıma ya da yardıma muhtaç aile, çocuk, sakat, yaşlı ve diğer kişilere götürülen sosyal hizmetler ve bu faaliyetlerin düzenlenmesi amaçlanmıştır⁸⁰.

- Yoksulluğa Karşı Uygulanan Sosyal Hizmetler
- İşsizliğe Karşı Sosyal Hizmetler
- Engellilere Yönelik Sosyal Hizmetler
- Kadınlara Yönelik Sosyal Hizmetler
- Çocuk ve Gençlere Yönelik Sosyal Hizmetler
- Yaşlılara Yönelik Sosyal Yardımlar
- Kurumsal bakım ve Gözetim Hizmetleri
- Çevre Politikaları

Türkiye çapında hemen hemen bütün belediyelerde Sosyal Yardım Hizmetleri Müdürlüğü, Sağlık ve Sosyal Hizmetler Müdürlüğü, Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığı, Kültür Sosyal İşler, başlıkları altında toplanan belediyelere ait merkezlerde yerel düzeyde sosyal hizmet uygulamaları yasal yönetmelikler çerçevesinde planlanmaktadır.

Günümüz Türkiye'sinde sosyal yardım uygulamaları 2022 sayılı 65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun, 3294 sayılı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu, 4109 sayılı Asker Ailelerinden Muhtaç Olanlara Yardım Hakkında Kanun, 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu ile kamu kurumları, belediyeler, vakıf ve dernekler eliyle yürütülmektedir. Ancak, sosyal yardım uygulamalarının etkili olmaktan uzak, sınırlı bir şekilde gerçekleştiği söylenebilir⁸¹.

⁸⁰ T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, **Türkiye'de Sosyal Hizmet Uygulamaları**, (Erişim), <http://www.shcek.gov.tr/turkiyede-sosyal-hizmet-uygulamalari.aspx>, 03 Eylül 2012,

⁸¹ DPT VE ÖİK, **Sekizinci Beş yıllık Kalkınma Planı Sosyal Hizmetler ve Yardımlar Özel İhtisas Komisyonu Raporu**, Ankara 2001, (Erişim), <http://ekutup.dpt.gov.tr/> 03 Eylül 2012, s. 14.

2.2.2.1.Belediyelerin Tarafından Verilen Sosyal Hizmetler

Belediyelerce sunulan sosyal hizmetlerin çeşitleri, yoğunluğu, kalite ve etkinliği belediyelerin büyüklüğüne, sahip olduğu kaynak ve nitelikli personel durumuna, hizmet sunulan toplumun gelişmişlik düzeyine, yapı ve özelliklerine göre değişmekle birlikte bu hizmetler, yararlanan gruplara göre aşağıdaki şekilde gösterilebilir⁸².

Çocuklara yönelik olarak; eğitime katkıda bulunulması, yeterli beslenmeye yönelik katkı sağlanması, sokak çocuklarının rehabilitasyonu için çalışmalar yapmak, kreş hizmetleri, koruyucu sağlık hizmetleri ve çeşitli sosyal kültürel faaliyetlerin gerçekleştirilmesi,

Gençlere yönelik olarak; kötü alışkanlıklar ve madde bağımlılığının önlenmesi, meslek edindirme yardımı, eğitim yardımı, iş edindirme çalışmaları, gençlik merkezleri kurulması, eğlence ve spor alanları yapılması, çeşitli sosyal kültürel faaliyetler,

Yaşlılara yönelik olarak; kurum bakımı, sağlık yardımı, teknik malzeme sağlanması ve ihtiyaca yönelik mekânsal düzenlemeler, gıda, giyim yakacak ve ulaşım hizmetlerinden yararlanmaya yönelik ayni ve nakdi yardımlar, çeşitli sosyal kültürel faaliyetlerin gerçekleştirilmesi,

Kadınlara yönelik sosyal hizmetler, kadın haklarının geliştirilmesi, korunması ve sorunlarının çözümü konusunda merkezin yanında yerel yönetimlere de büyük ödevler düşmektedir. Kalkınma fırsat ve olanaklarından eşit biçimde yararlanmalarının sağlanması gerekmektedir. Özellikle çalışan kadınlara yönelik kreş ve anaokulu hizmetleri önem arz ederken; evde bulunan kadınlara yönelik de meslek edindirme kursları,

Özürülere yönelik olarak; fizik tedavi ve rehabilitasyon merkezlerinde tedavi ve bakım hizmetleri, günlük yaşamı kolaylaştırmaya yönelik mekânsal düzenlemeler, teknik malzeme yardımı, gıda giyim ve nakdi yakacak ve ulaşım hizmetlerinden yararlanmaya yönelik ayni ve nakdi yardımlar, meslek ve iş edindirme kursları, çeşitli sosyal-kültürel faaliyetlerin gerçekleştirilmesi,

⁸² T.C. İçişleri Bakanlığı Strateji Geliştirme Merkezi, **Yerel Yönetimler Sosyal Hizmet Rehberi**, Ankara, Yayın No: 6, Temmuz 2005, s. 22.

Yetişkin ve muhtaç ailelere yönelik olarak; aynı ve nakdi yardımlar, fakir ve çocuklu aileleri desteklemeye yönelik yardımlar, aile eğitimi merkezleri yapımı gibi hizmetlerdir.

2.2.2.2. Belediyelerin Sosyal Hizmet Kuruluşları ve Faaliyetleri

Belediyeler, sosyal hizmetleri yürütebilmek için çeşitli alt birimler kurarak toplumun hizmet verdikleri kesimine özgü faaliyetlerde bulunmaktadır. Bu hizmet kuruluşları aşağıda belirtilmiştir.

Aile Danışma Merkezleri: Aile Danışma Merkezleri, ailelerin ekonomik, toplumsal, kültürel ve psikolojik sorunlarla baş edebilmeleri için korunması, desteklenmesi ve güçlendirilmesi amacıyla açılan merkezlerdir⁸³.

Gelişen ve değişen toplumsal yapı içinde, ailenin sosyal, kişisel, ekonomik ve psikolojik durumlarını, sosyal çevre içinde ele alarak tedavi ve danışma faaliyetleri ile düzeltici ve iyileştirici; eğitim faaliyetleri ile koruyucu, önleyici ve geliştirici; sosyal kurumlarla olan ilişkilerini düzenleme işlerinin izlenmesi ve zamanında yapılması gibi faaliyetleri düzenler. Anne ve babalara yönelik; pedagojik, psikolojik, sağlık ve çocuk eğitimleriyle ilgili çalışmalar yapar. Aile içi şiddet ve geçimsizliklerin giderilmesine yönelik çalışmalar yapmak, anne-babanın çocuklarıyla olan her türlü problemleri, aile içi iletişim ve yönlendirmelere yönelik eğitici, rehabilite edici ve çözüm üretici programlar düzenler. Evlenecek çiftlere Evlilik eğitim programları düzenler. İlişkileri zedelenmiş veya kopma noktasına gelmiş ailelere psikolojik ve hukuki desteklerde bulunur. Kadın sorunlarıyla ilgili sosyolojik, psikolojik eğitim programları düzenler. Okuryazarlığı olmayan ailelere Milli Eğitim Müdürlüğü işbirliği ile okuma yazma kursları düzenler. Töre ve namus cinayetlerine yönelik çalışmalar yapar⁸⁴.

Toplum Merkezleri: Hızlı toplumsal değişme, kentleşme ve göçün yarattığı sorunlar doğrultusunda, bireylerin, grupların, ailelerin ve toplumun

⁸³ T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, **Aile Danışma Merkezleri**, (Erişim), <http://www.shcek.gov.tr/aile-danisma-merkezleri-2.aspx>, 17 Eylül 2012

⁸⁴ Yusuf Genç, **Yerel Yönetimler ve Sosyal Hizmet Uygulamaları**, (Erişim) http://www.sosyalsiyaset.net/documents/yerel_yonetimler_ve_sh_uygulamaları.htm 17 Eylül 2012

sorunlarla baş edebilmeleri ve bireylerin katılımcı, üretken ve kendine yeterli hale gelmesi amacıyla; koruyucu, önleyici, eğitici, geliştirici, rehberlik ve rehabilite edici işlevlerini, bir arada ve en kolay ulaşılabilir biçimde, kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetimler, üniversiteler, sivil toplum örgütleri ve gönüllüler ile işbirliği ve eşgüdüm içinde sunmakla görevli ve yükümlü bulunan gündüzlü sosyal hizmet kuruluşlarıdır⁸⁵.

Toplum merkezleri genellikle yoğun göç alan, gecekondu bölgelerinde ve kalkınmada öncelikli bölgelerde hizmete açılır. Bu merkezlerde bireylerin kent ve kentli haklarından yararlanmasını, demokratik haklarını ve vatandaşlık bilincinin kazandırılmasında etkilidir. Ayrıca kişisel ve toplumsal yaşam becerilerinin gelişmesi için faaliyetler yürütülmektedir.

Rehabilitasyon Merkezleri: Belediyeler yerel toplumda yaşayan engellilerin bedeni ve zihinsel tedavilerinin yapıldığı ve topluma kazandırıldığı iyileştirme merkezleri de açabilmektedir. Bu merkezlerde hidroterapi, fizik tedavi gibi tedavilerin yanı sıra psikolojik tedavi hizmetleri de üretilebilmektedir.

Gençlik Merkezleri: Gençlerin zamanlarını ilgi istek ve yetenekleri doğrultusunda değerlendirmelerine yönelik, sosyal kişiliklerinin gelişmesine katkıda bulunabilmek için açılan merkezlerdir. Bu merkezlerde işsiz gençlere meslek edindirme kursları verilebildiği gibi, üniversiteye hazırlık ya da çeşitli branşlarda derslerde verilebilmektedir. İnternet hizmetlerinin ücretsiz olması, gençlerin boş zamanlarında zararlı alışkanlıklardan korunarak vakit geçirebilmesi bir arada toplumsal uyum ve dengenin kurulabilmesi için oldukça önemlidir. Bu merkezlerde tiyatro kursları ve gösterileri, film gösterileri çeşitli sergiler ve halk oyunları kursları düzenlenebilmektedir.

Meslek Edindirme Kursları: Emek-yoğun üretimden teknoloji-yoğun üretime geçilmesiyle artan işsizlik sorununun çözümüne yönelik çalışmalar ile istihdamı geliştirmek için çalışmalar yapmak, programlar geliştirmek, meslek edindirme ve geliştirmeye yönelik kurslar düzenleyerek istihdamın gelişmesine katkı vermek. Bu hizmeti yürütürken Milli Eğitim Müdürlükleri,

⁸⁵T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, **Toplum Merkezleri**, (Erişim), <http://www.shcek.gov.tr/toplum-merkezleri-2.aspx>, 17 Eylül 2012.

üniversiteler, yüksek okullar ve meslek liseleri ile işbirliği yapmak gerekir. İşsizliğin önlenmesi için meslek edindirme kursları çok önemli bir eksikliği gidermektedir. Ülkemizde vasıfsız elemanların sayılarının çok fazla olması dolayısıyla iş istihdamı açısından bu kursların önemi artmaktadır. Büyükşehir Belediyeleri bu konuda ciddi mesafeler alarak uygulamalarını yoğunlaştırmaktadırlar. İstanbul'da İSMEK, Kocaeli'nde KOMEK, Sakarya'da SAMEK, gibi örneklerdeki uygulamalar bu alana duyulan ilgi ve ihtiyacı açıkça ortaya koymaktadır⁸⁶.

Engelli Koordinasyon Merkezleri: Engellilerin günlük yaşama ayak uydurabilmeleri ve toplum içinde birey olarak bağımsızlaşmaları için kurulmuş merkezlerdir. Bu merkezlerde her türlü engelli gruplarına yönelik özel eğitimciler tarafından mesleki beceri kazandırma eğitimlerinden, psikolojik danışmanlığa kadar pek çok hizmet verilmektedir. Engelli Koordinasyon Merkezleri, alt birimlere ayrılarak konusunda eğitim almış sağlık çalışanları ile ihtisaslaşmış sosyal hizmet uygulamalarının eşgüdüm içinde yürütülmesini sağlamaktadır.

Sosyal Danışmanlık Merkezi: Sosyal danışmanlık merkezleri, bireylerin toplumsal hayat ile ilgili özellikle coğrafi ve yöresel nitelikli sorunların çözülmesinde uzman kişiler tarafından rehberlik ve danışmanlık hizmeti verilmektedir.

Sosyal Yardım Mağazaları: Belediyeler maddi durumu yerinde olmayan ailelere yaptıkları yardımları çeşitli kurumsal çözümlerle sunabilmektedirler. Bu yardımların bir araya getirilmesi ile oluşan Sosyal Yardım Mağazaları genellikle zaruri gıda malzemeleri, temizlik malzemeleri, kişisel bakım ürünleri ve bağış ile toplanmış giyecek malzemelerinden oluşmaktadır. İhtiyaç sahipleri herhangi bir mağazadan alışveriş yapar gibi ihtiyaç duydukları ürünleri bu mağazalardan ücretsiz olarak temin edebilmektedirler.

Barınma Evleri: Belediye yasasında şiddet gören kadınların sığınabilecekleri polis kontrolünde ve adresi gizli kadın sığınma evleri olarak

⁸⁶ Yusuf Genç, a.g.e., s. 1.

da isimlendirilen ve Őiddete maruz kalan kadınların geçici bir sũre barındıkları merkezler kurma hakkına sahiptir. Tŕre ve namus sorunları nedeniyle kalabileceğini beyan eden ya da devletin birimleri tarafından Őiddete maruz kaldığı tespit edilen kadınlar, gönũllũ olarak barınma evlerinde ikamet edebilirler. Bu evlerde psiko-sosyal terapi, avukatlık hizmeti ve tıbbi bakım hizmetleri de belediye personeli tarafından verilebilmektedir. Ayrıca toplum içinde evsizlerin geçici olarak olumsuz hava Şartlarından etkilenmemesi için barınma merkezleri de ağılabilmektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ ÖZÜRLÜLER MERKEZİ ÇALIŞMALARI, GÖRME ÖZÜRLÜLERE YÖNELİK ÇALIŞMALAR VE GÖNÜLLÜLÜK KAVRAMI

3.1.İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ'NİN ÖZÜRLÜLERE YÖNELİK SOSYAL HİZMET UYGULAMALARI

Sosyal politika kapsamı içinde kamu hizmetlerinin yerel yönetimler tarafından ele alınması vatandaşların hizmetleri istedikleri biçimde alabilmelerine daha uygundur. Sosyal politikaların somut uygulamaları İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından belirli bir program dâhilinde yürütülmektedir. Görme engelli vatandaşlar, İstanbul Özürlüler Merkezi'ndeki diğer bütün sosyal hizmetlerden de yararlanabilmektedirler. Bu bölümde tezin anket kısmındaki tartışmaların daha yararlı olabilmesi için İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin engellilere yönelik hizmetleri genel çerçevesi içinde ele alınacaktır. Bölümün ikinci kısmında, görme engelliler için uygulanan hizmetler ve kütüphane hizmetleri detaylı olarak açıklanacak ve üçüncü kısımda ise belediye hizmetlerine gönüllü katılım kavramı tartışılacaktır.

3.1.1.İstanbul Özürlüler Merkezi (İSÖM)

İstanbul Özürlüler Merkezi İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ne bağlı engelli ve ailelerine hizmet sunmak için kurulmuş birimdir. İstanbul nüfusunun %12'lik kısmını engelli oluşturduğu düşünülürse, engelli vatandaşların sayısı TÜİK verilerine göre 1.200.000-1.400.000 kişi arasında olduğu düşünülmektedir.

1994 yılında Özürlüler Koordinasyon Merkezi olarak kurulan hizmet birimi Sağlık ve Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığı bünyesinde bir müdürlük

- Bağcılar Özürlüleri Merkezi
- Büyükçekmece Özürlüleri Merkezi
- Sarıyer Özürlüleri Merkezi
- Bayrampaşa (Rami) Özürlüleri Merkezi
- Tuzla Özürlüleri Merkezi
- Ümraniye Özürlüleri Merkezi
- Avcılar Özürlüleri Merkezi
- Sancaktepe Özürlüleri Merkezi
- Yedikule Özürlüleri Merkezi
- Arnavutköy Özürlüleri Merkezi
- Çekmeköy Özürlüleri Merkezi
- Esenler Özürlüleri Merkezi
- Silivri Özürlüleri Merkezi
- Çiroz Özürlüleri Yaz Kampı
- Eyüp Özürlüleri Merkezi (Görme Özürlüleri Kütüphanesi)

Bu merkezlerde özürlülerin yaşam standartlarını geliştirme, sosyal hayatına uyumlarının sağlanması, bağımsız olarak hayatlarını sürdürmelerini amaçlanmaktadır.

⁸⁷ İstanbul Büyükşehir Belediyesi, **Özürlüleri Müdürlüğü'nün Görevleri**, (Erişim), <http://www.ibb.gov.tr/tr-tr/kurumsal/birimler/ozurlulermudurlugu/Pages/AnaSayfa.aspx>, 2012

3.1.2.Özürllere Yönelik Hizmetler

Engellilere yönelik hizmetler danışmanlık ve destek hizmetleri, yaygın hizmetleri, beceri kazandırma ve mesleki rehabilitasyon hizmetleri, destek hizmetleri, sosyal destek hizmetleri ve erişilebilirlik çalışmaları olarak sınıflandırılmıştır.

3.1.2.1.Danışmanlık ve Destek Hizmetleri

İstanbul Özürller Müdürlüğü iş akış analizleri incelendiğinde İstanbul ilinde bulunan özürllerin tespit edilmesi ve veri tabanına aktarılması süreci bulunmaktadır. Kurum bünyesinde bulunan sosyal çalışmacı ve birim sorumluları öncelikle ilçe kaymakamlıkları ve ilçe belediyelerine üzere, İlçe Milli Eğitim Müdürlükleri, İlçe Gençlik Spor Müdürlüğü olmak üzere muhtarlıklar, sivil toplum kuruluşları ve derneklere ziyaretler yapılarak engellilerin veri tabanına aktarılması amacıyla listelemeleri yapılmıştır. Ayrıntılı bir form üzerinden yapılan kayıtların özürllü otomasyon sistemine aktarılması ile kayıtların sağlanmaktadır.

Özürller Müdürlüğü bünyesinde çalışan sosyal çalışmacıların engelli ve ailesi ile yaptığı görüşmede engellinin mevcut verileri

⁸⁸ A.g.e. s. 1.

3.1.2.2.Yaygın Eğitim Hizmetleri

Engelli vatandaşların eğitim haklarından yararlanması açısından da teşvik edilmiş ve desteklenmiştir. Engellilerin yaygın eğitim hizmetlerinden faydalanması “Büyükşehir Belediyeleri Özürlü Hizmet Birimleri Yönetmeliği’nde” 8. Maddede düzenlenmiştir. Bu maddeye göre belediyeler özürlü ve ailelerine psiko-sosyal danışmanlık ve rehberlik hizmetleri, özürlülükle ilgili konularda eğitilmelerini, bilgilendirilmelerini, bilinçlenmelerini sağlayıcı, konferans, seminer, sempozyum gibi etkinlikler düzenlemekle görevlidirler⁹⁰.

İSÖM, eğitim seminerlerinde engelli ve ailelerine hedef kitle eğitimleri ise kurumda çalışan personele de hizmet içi eğitim kapsamında sunulmaktadır. Mevcut psikologlar, sosyal çalışmacı veya sosyal hizmet uzmanları özürlülük olgusu, özür grupları, stres ve iletişim becerileri gibi alanlarda mesleki formasyonlarına uygun konularda eğitimler verirler⁹¹.

Eğitim hizmetleri kapsamında engellilere yönelik düzenlenen eğitim uygulamaları temel eğitim, mesleki eğitim ve sosyal ve kültürel eğitim olarak üçe ayrılmaktadır. Bu eğitimlerde kişinin okuma-yazma ihtiyacı

⁸⁹ İstanbul Büyükşehir Belediyesi, **Özürlüler Yerel Hizmet Rehberi İSÖM Modeli**, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığı Özürlüler Müdürlüğü İBB Basımevi, 2012, s. 28

⁹⁰ T.C. Büyükşehir Belediyeleri, **Özürlü Hizmet Birimleri Yönetmeliği**,2006, (Erişim), <http://www.ozida.gov.tr/yenimevzuat/4-6.htm>, 12 Ağustos 2012

⁹¹ İBB, **a.g.e**, s. 45

İSÖM bünyesinde yürütülen sağlık destek hizmetleri üç başlıkta incelenebilir. Bunlardan fizyoterapi ve rehabilitasyon hizmetleri Kanunu'nun 3. maddesine göre düzenlenmiştir. Buna göre rehabilitasyon hizmetlerinde engelli olmanın getirdiği etkileri en aza indirmek için bağımsız duruma gelmesi açısından rehabilitasyon hizmetleri fizyoterapi hizmetlerini de kapsamaktadır. Fiziksel ve ruhsal aktiviteyi artırarak giderebilmek amacıyla uzman psikologlar ve sosyologlar ile fizyoterapistler konusunda yetkili kişiler koordinatörlüğünde, grup rehabilitasyon programları, atlatma terapi, engellinin bağımsız yaşam becerilerini desteklemek için yardımcı cihaz temini, çalışmaları bulunmaktadır.

Fizyoterapi değerlendirilmesi yapılan ve fizyoterapiye ihtiyaç duyanlar tespit edilenler, 18 yaş altı engellilere haftada bir seans olmak üzere fizyoterapi hizmeti verilebilmektedir⁹². Hidroterapi ve yüzme eğitimi Büyükşehir Belediyesi'ne bağlı havuzlarda ve özel hidroterapi merkezlerinde verilmektedir.

Bunun yanında evde bakıma muhtaç vatandaşlar için periyodik kontrol ve kontrol amaçlı hemşire hizmeti de, engelli vatandaşlara doğru yönlendirilmesinde hasta bezi dağıtımını da dâhil olmak üzere verilmektedir.

⁹² A.g.e, s. 132-135

⁹³ A.g.e, s. 263

- Zihinsel beceri gerektiren aktiviteler
- El becerileri gerektiren aktiviteler
- Bedensel beceri gerektiren aktiviteler
- Toplumsal ağırlıklı aktiviteler şeklinde planlanmaktadır

Bu aktiviteler üç başlık altında toplanmıştır.

1. Gezi ve Eğlence Programları
2. Kültür-Sanat Festivalleri
3. Fuarlar

İstanbul'un tarihi ve turistik yerlerini özel araç ve rehberler ile gezdirilmesi, uçurtma şenlikleri, yarışmalar, boğazda balık tutma etkinlikleri ve eğlence programlarıdır.

İSÖM tarafından sekiz ülkenin katılımı ile gerçekleştirilen Uluslararası İşitme Engelliler Kültür ve Sanat Festivali, her 3 Aralıkta Dünya İşitme Engelliler Günü nedeniyle düzenlenen "Biz de Varız!" etkinlikleri, tiyatro eğitimi ve bireylerin oyunlarının sergilenmesi kültür ve sanat festivalleri olarak değerlendirilebilir.

⁹⁴ A.g.e, s. 295

uyuşturucu ve alkol bağımlıları için alternatif tatil koşulları sağlanmaktadır. Kampında, yüzme, kürek, yapa tırmanma, badminton, dağ bisikleti, okçuluk, gibi spor aktiviteleri ile kampçılık, doğada yaşam, denizden hayat kurtarma gibi izcilik ile ilgili eğitim faaliyetleri de yapılmaktadır.

Evde takip hizmeti genellikle günlük yaşam aktivitelerini getirmekte güçlük çeken bireylere profesyonel hemşirelik gerektirmeyen (tırnak kesimi, saç-sakal tıraşı, banyo ve beslenme gereksinimlerinin karşılanması amacıyla görevli bir personel tarafından sağlanan bir hizmet türüdür. Evde takip hizmeti özel sektör ve kuruluşlar tarafından yürütülebilmektedir. Bu hizmet için gerekli finansman önemli bir bölümü, belediyelerin sosyal hizmet birimleri tarafından karşılanmaktadır.

3.1.2.6. Erişilebilirlik Çalışmaları

İ.B.B. Özürülüler Müdürlüğü erişilebilirlikle ilgili olarak; Büyükşehir Belediyesi'ne ait açık/kapalı tüm fiziksel alanların, işlev denetimi altındaki her türlü ulaşım sistemlerinin ve her türlü araçlarının ulusal ya da uluslararası standartlar çerçevesinde erişimine ve kullanımına olanak verecek şekilde düzenlenmesini sağlamak çalışmalarının yürütülmesinde koordinasyon görevini yerine getirmektedir.

⁹⁵ A.g.e, s. 313.

engelsiz kenarlar, görme özürlülere yol gösterici olmasına rağmen sandalyeli özürlüler için sakıncalı düzenleme olduğundan, her özürlü için yaya yolunda ortak kullanılabilir yönlendirme ve uyarma düzenlemesi yapılmalıdır⁹⁸. Bu açıdan aşağıda gösterilen rakamlar Belediyenin görev alanındaki çalışmalardan oluşmaktadır.

Tablo 1.Yatay ve Düşey Trafik İşaretleme Çalışmaları

Yapılan İşin Adı	2011
Özürlü Park Levhası	
Kenarı Kıvrılmış Standart Levha	1.1
Esnek Refüj Başı Levhası	2.1
T ve S Konsol Aparatı	8.1
TOPLAM	2.3

Kaynak: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Ulaşım Daire Başkanlığı, **2011 Faaliyet Raporu**, s.123.

Özürlülerin sosyal hayata katılmasını sağlamak ve yürüme alanlarının güvenliğini sağlamak için İstanbul Büyükşehir Belediyesi Ulaşım Daire Başkanlığı tarafından çalışmalar yapılmaktadır. İstanbul'un

⁹⁶ A.g.e, s. 334

⁹⁷ T.C. **Özürlüler Kanunu**, (Erişim), <http://www.ozida.gov.tr/mevzuat/kanun.htm>, 18. A

⁹⁸ <http://engelsizkent.org/tasarim-rehberi/isaret-ve-isaretlemeler/>

⁹⁹ İstanbul Büyükşehir Belediyesi, **Faaliyet Raporu 2011**, (Erişim), <http://www.ibb.gov.tr/BILGIHIZMETLERI/YAYINLAR/FAALIYETRAPORLARI/Pages/2011FaaliyetRaporu.aspx>
18 Ağustos 2012

Tablo 2.Özürllere Yönelik Hi

Hizmet Türü	Ölçü
Kayıt Altına Alınan Özürlü Sayısı	Kişi
Sporla Rehabilitasyon	Seans
Sosyal Organizasyonlar	Seans
Sosyal Organizasyonlara Katılan	Adet
Kişi Sayısı	Kişi
Yaz Kampı	Kişi
İstihdam Edilen Kişi Sayısı	Kişi
Yasal Haklar Danışmanlığı	Kişi
Bilgilendirme-Yönlendirme-Danışmanlık	Kişi
Yaz Okulu Eğitimleri	Kişi
OSHA Projesi Kapsamında Eğitim Verilen Öğrenci Sayısı	Kişi

3.2. GÖRME ENGELLİLERE YÖNELİK HİZMET UYGULAMALARI

Üçüncü bölümün ikinci kısmında İstanbul Büyükşehir Belediyesi İstanbul Özürlüler Merkezinin görme engellilere yönelik hizmetleri açıklanacaktır. Bu bölümde Körler Kütüphanesi ve Bağımsız Yaşam ve Mesleki Eğitim Kazandırma Merkezi yetkilileri ile yapılan görüşmelerden de faydalanılmıştır.

Türkiye’de özürlülere yönelik istatistikî en son araştırma, Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı tarafından dönemin Devlet İstatistik Enstitüsü, değişen ismi ile Türkiye İstatistik Kurumu (TUİK)’e 2002 yılında yaptırılan Türkiye Özürlüler Araştırmasıdır. Bu araştırmaya göre İstanbul İlinde bulunan görme özürlü sayısı 16.731 olarak belirlenmiştir¹⁰⁰.

3.2.1. Bağımsız Yaşam Merkezi

Görme özürlü bireylerin çok büyük kısmının düzenli bir bağımsız yaşam eğitimi alamamış olması, mevcut özel eğitim kurumlarının sayısının azlığı ve bağımsız yaşam derslerinin kısıtlı oranda verilmesi nedeniyle oluşan hizmet eksikliğini gidermek için İstanbul Büyükşehir Belediyesi bünyesinde 2011 yılında Bağımsız Yaşam ve Mesleki Eğitim Kazandırma Merkezi kurulmuştur.

Bu merkezde bağımsız hareket kazandırma eğitimi, öz bakım ve ev idaresi kazandırma eğitimi, kabartma yazı eğitimi, abaküs eğitimi, erken aile eğitimleri verilmektedir. Ayrıca KPSS, ÖMSS VE ÖSS sınavlarına hazırlık amacıyla eğitim sınıfları da oluşturulmaktadır¹⁰¹.

¹⁰⁰ TUİK, Türkiye Özürlüler Araştırması 2002, (Erişim), <http://kutuphane.tuik.gov.tr/pdf/0014899.pdf>, 17 Temmuz 2012

¹⁰¹ İBB, a.g.e, s. 488

3.2.2. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Körler Kütüphanesi

İstanbul Büyükşehir Belediyesine bağlı Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü bünyesinde Eyüp Hüsrev Paşa Tekkesi Görme Özürlüler Kütüphanesi faaliyette bulunmaktadır.

Bu kapsamda görme özürlülerin istekleri doğrultusunda Braille kitap basımı yapılmakta, seslendirme stüdyolarında talepler de göz önüne alınarak Daisy ve mp3 formatında sesli kitaplar üretilmektedir. Bu kütüphanede görme özürlüler Braille klavye ve Braille ekran ile desteklenmiş bilgisayarları kullanabilmektedir. Kütüphanede, CD'ye aktarılmış eserleri, görme engelli okuyucular talep ettikleri eserleri kendileri alarak ya da kargo aracılığıyla ücretsiz olarak temin edebilirler. Yine bu kapsamda görme özürlülere yönelik bilgisayar kullanımı eğitimleri düzenlenmesi İSMEK'le birlikte planlanmıştır. Ayrıca, <http://www.ibb.gov.tr/sites/sesliweb/Pages/SesliKutuphane.aspx> Web sayfasından sesli kayıtlar olarak dinlenebilmektedir¹⁰².

3.2.3. İ.B.B Körler Kütüphanesi Sesli Kitap Projesi

3.2.3.1.Sesli Kitap Projesinin Yasal Dayanağı

2007 yılında Türkiye'nin de imzaladığı Engellilerin İnsan Haklarına Dair Birleşmiş Milletler Sözleşmesi, 3 Aralık 2008 tarihinde resmi gazetede yayınlanarak, Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme onaylanmıştır. Bu sözleşmenin 2. Maddesi'nde iletişim erişilebilir bilgi ve iletişim teknolojisi dâhil dilleri, metin gösterimini, Braille alfabesi kullanarak ve dokunarak iletişimi, büyük harflerle baskıyı, yazılı, işitsel ve erişilebilir çoklu medyayı, sade dili, işitsel okumayı, beden dilini, diğer tür, biçim ve araçlarla gerçekleşen iletişimi içermektedir¹⁰³ açıklaması ile sözleşmenin 9. Maddesinin, erişilebilir başlığı, taraf Devletler engellilerin bağımsız yaşayabilmelerini ve yaşamın tüm

¹⁰² A.g.e, s. 551

¹⁰³ T.C., Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme'nin Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun, Madde 2., (Erişim), http://www.ozida.gov.tr/default20.aspx?menu=ulusal_mevzuat&sayfa=kanunlar/2-01, 17 Ağustos 2012

alanlarına etkin katılımını sağlamak ve engellilerin diğer bireylerle eşit koşullarda fiziki çevreye, ulaşım, bilgi ve iletişim teknolojileri ve sistemleri dâhil olacak şekilde bilgi ve iletişim olanaklarına, hem kırsal hem de kentsel alanlarda halka açık diğer tesislere ve hizmetlere erişimini sağlamak için uygun tedbirleri alacaklardır¹⁰⁴, İbaresini ile açıklanmaktadır.

Aynı maddeye göre erişim önündeki engellerin tespitini ve ortadan kaldırılmasını da içeren bu tedbirler diğerlerinin yanında, aşağıda belirtilenlere de uygulanır:

(a) Binalar, yollar, ulaşım araçları ve okullar, evler, sağlık tesisleri ve işyerleri dâhil diğer kapalı ve açık tesisler;

(b) Elektronik hizmetler ve acil hizmetler de dâhil olmak üzere bilgi ve iletişim araçları ile diğer hizmetler.

Taraf Devletler aşağıdakileri gerçekleştirmek için de uygun tedbirleri alacaklardır:

a) Kamuya açık veya kamu hizmetine sunulan tesis ve hizmetlere erişime ilişkin asgari standart ve rehber ilkelerin geliştirilmesi, duyurulması ve bunlara ilişkin uygulamaların izlenmesi;

b) Kamuya açık tesisleri işleten veya kamuya hizmet sunan özel girişimlerin engellilerin ulaşılabilirliğini her açıdan dikkate almalarının sağlanması;

c) İlgili kişilerin engellilerin karşılaştığı ulaşılabilirlik sorunlarıyla ilgili olarak eğitilmesi;

d) Kamuya açık binalar ve diğer tesislerde Braille alfabesi ve anlaşılması kolay nitelik taşıyan işaretlemelerin sağlanması;

e) Kamuya açık binalara ve tesislere erişimi kolaylaştırmak için rehberler, okuyucular ve profesyonel işaret dili tercümanları dâhil çeşitli yardımların ve araçların sağlanması;

f) Engellilerin bilgiye erişimini sağlamak için onlara uygun yollarla yardım ve destek sunulmasının teşvik edilmesi;

¹⁰⁴ A.g.k., Madde 9.

g) Engellilerin İnternet dâhil yeni bilgi ve iletişim teknolojilerine ve sistemlerine erişiminin teşvik edilmesi;

h) Erişilebilir bilgi ve iletişim teknolojileri ve sistemlerinin tasarım, geliştirme ve dağıtım çalışmalarının ilk aşamadan başlayarak teşvik edilmesi ve böylece bu teknoloji ve sistemlere engelliler tarafından asgari maliyetle erişilebilmesinin sağlanması.

Yasal dayanağını bu kanundan alan Körler Kütüphanesi Sesli Kitap Projesi, dünyadaki pek çok örnekte olduğu gibi kamu hizmetlerine gönüllü katılımın sağlandığı bir proje olarak hayata geçirilmektedir. Kütüphane görevlilerinin özel eğitmenlerden seçildiği veya özel bir eğitim verilerek yetiştirildiği bu kütüphanelerin, hizmet üreticisi olarak belde halkının katılımını ve hizmeti tüketenler açısından ise görme engellileri hedefleyen projedir.

3.2.3.2.Dünya’da ve Türkiye’de Sesli Kitap Projeleri

Özellikle gelişmiş batı ülkeleri başta olmak üzere, Japonya, Amerika ve Kanada gibi ülkelerde sesli kitap projeleri uzun yıllardan beri uygulanmaktadır. Gelişmiş ülkelerde körlere yönelik kütüphane hizmetleri yüz yılı aşkın bir süredir devam etmektedir.

Gelişen dijital stoklama sistemleri sesli kitap projesinin başarılı yürütülmesinin önündeki engelleri ortadan kaldırmış ve uygulamanın kolaylaşmasını sağlamıştır. İngiltere’de görme engelli insanlar için postayla kaset gönderme hizmeti yanında konuşan kitaplar, videolar ve cd'lere ücretsiz erişim sağlanmıştır. Ayrıca kitap sohbetlerine görme engelli kişilerin de katılımı sağlanmıştır. İsviçre’de 18 kütüphane ve özel donatım üreticilerinin bir araya gelerek oluşturduğu projede sadece sesli kitap değil ayrıca donatım ve katılımcı kütüphanelerde kurulmuş sistemlerde görme engelli bireylerin açık medya asistanı olarak yetiştirilmesi hizmeti sunulmaktadır. Fransa’da sesli kitap üreten bütün kütüphaneler Bordeaux Kütüphanesi’nin danışmanlığı altında entegre olmuş ve projelerin bütünleştirilmesi sağlanmıştır. Japonya’da yerel yönetimlerin uygulamaları kapsamında yapılan gönüllü katılım projelerinde promosyon çalışmaları ile

gönüllü katılımı artırabilmek için pek çok teşvik edici uygulama geliştirilmiştir¹⁰⁵.

Türkiye’de özel okuyucu hizmeti veren pek çok kütüphane bulunmaktadır. Milli Kütüphane sesli kitap projesinin ilk uygulayıcısı olarak ön plana çıkmaktadır. Beyazıt Devlet Kütüphanesi Görme Özürlüler Sesli Kitap Arşivi 1992 yılında açılmıştır. Boğaziçi Üniversitesinde bulunan gönüllü okuyucuların evlerinde doldurdukları seslendirmeleri, internet ortamında göndermeleri ile oluşan yapılanmalar, ilçe belediyelerinin bir iki okuma kabinlik uygulamaları Türkiye’de sesli kitap projesinin örneklerindedir. Ayrıca Altı Nokta Körler Derneği’nin merkezinde de kabartma ev sesli kitaplar da bulunmaktadır.

İnternet siteleri ve gruplarının oluşturduğu ve evde kitap seslendiren ve platformları sayesinde başarılı çalışmalar yapan internet grupları da bulunmaktadır.

Türk Telekom Şirketi’nin sosyal proje olarak hayat geçirdiği sesli kitap projesinde, Boğaziçi Üniversitesi Görme Engelliler Teknoloji Laboratuvarı (GETEM) işbirliğiyle Türkiye'nin ilk telefon kütüphanesi açılmıştır. Telefon Kütüphanesi Projesi ile sesli kitaplar “0 800 219 91 91” numaralı telefon üzerinden görme engelli Türk Telekom müşterilerine ev telefonları üzerinden ücretsiz olarak sunulmaktadır¹⁰⁶.

¹⁰⁵ İBB. a.g.e, s. 243

¹⁰⁶ Türk Telekom, **Engellilere Yönelik Hizmetler**, (Erişim), <http://www.turktelekom.com.tr/tt/portal/Diger/Site-ici-Yardim/Engellilere-Yonelik-Hizmetler/>, 17 Ekim 2012.

3.2.3.2. Körler Kütüphanesi Sesli Kitap Projesi

1997 yılında kurulan İstanbul Büyükşehir Belediyesi Körler Kütüphanesi Sesli Kitap projesi, Körler Kütüphanesi İdaresi ve iki ana insan grubunun organizasyonu ile oluşmaktadır.

1. Körler Kütüphanesi İdaresi
2. Gönüllü Okuyucu Üyeliği
3. Körler ve Az Görenlerin Üyeliği

Hizmet üreten ve hizmeti tüketen iki ana grup ve projenin sürekliliğini sağlayan idare, hemşehri dayanışmasının ve kamu hizmetlerine gönüllü katılımın örneğini oluşturmaktadırlar.

3.2.3.2.1. Körler Kütüphanesi İdaresi

Körler Kütüphanesinin idari kadrosu bir müdür, iki idari personelden oluşmaktadır. Bu personelin dışında temizlik ve genel yönetim işlerine bakan 2 personel ve özel sektörden vardiyalı güvenlik görevlileri kütüphanede hizmet vermektedirler.

Kütüphane idaresinin, Sesli Kitap Projesinin organizasyonu aşamasında görevleri şunlardır.

- Gönüllü Okuyucu başvurularını değerlendirmek ve okuyucuların seslendirme saatlerini ve devamlılıklarını organize etmek,
- Gönüllü Okuyuculara gerekli bilgileri sözlü ve uygulamalı olarak öğretmek ve sistemi kontrol etmek,
- Kitap taleplerini değerlendirerek, okunacak kitapların listesini çıkarmak ve temin etmek,
- Okunmuş kitapların birleştirilmesi, tasnifi, veri stoklaması ve listelenmesi,
- Kör ve az görenlerin kitap taleplerinin cd ortamında ücretsiz olarak adreslerine gönderilmesi

- İnternet sitesinin yenilenmesi, yeni okunan kitapların kayıtlarının internet sitesinde oluşturulması,
- İletişim olanaklarını kullanarak, yerel toplumun Sesli Kitap Projesinden haberdar olabilmesi için çeşitli kampanyalar düzenlemek, basın ve yayın organları ile programlar yürütmek,
- İlköğretim okulları, lise ve üniversiteler ile işbirliği içinde sosyal projeler yürütmek, kampanyaları tanıtmak ve katılımcıları bilgilendirmek,
- İdari ve yönetim faaliyetlerini yürütmek,
- Binanın ve ekipmanların bakımı, onarımı ve yenilenmesi çalışmalarını ilgili Büyükşehir Belediyesi ve özel sektör ile koordine etmek gibi görevleri bulunmaktadır.

3.2.3.2.2. Gönüllü Okuyucu

Gönüllü okuyucular, basında çıkan haberlerin ve televizyonda yapılan programlar, bireysel tavsiye gibi yollarla okuyucu olmak üzere Kurumun Eyüp Sultan'da bulunan merkezine gelerek ya da kurumun internet sitesi olan <http://www.ibb.gov.tr/sites/sesliweb/Pages/SesliKutuphane.aspx> adresinden başvurularını yapabilmektedir.

Başvurusunu kütüphane merkezine veya internet sayfasından **(Ek-2)** yapan gönüllüye deneme kaydı için randevu verilmektedir. Genellikle kısa okuma metinleri, tiyatro eserleri ve tekerlemeler şeklinde oluşan okuma metinleri, yirmi dakika ile kırk dakika arasında sürmektedir. Okuma metinleri dinlenen gönüllülerin **(Ek-4)** seslendirme kurallarına uyanlar, gönüllü okuyucu olarak kabul edilmektedir.

Gönüllü okuyucunun tercihinine göre 10 seslendirme odasının kapasitesi doğrultusunda okuyucu her hafta kitap seslendirmesi için Kütüphaneler ve Müzeler Müdürlüğü'ne bağlı Körler Kütüphanesi'nin adresi olan Eyüp Sultan Camisinin Külliyesinde bulunan Eyüp Hüsrev Paşa Tekkesine davet edilmektedir. Dileyen gönüllü okuyucular haftada bir defadan fazla da kütüphaneye gelip seslendirme yapabilmektedirler.

Gönüllü Okuyucular Seslendirme kuralları **(EK-4)** hakkında bilgilendirilir ve ses sistemine alışabilmesi için kısa ve kolay okunabilen bir kitapla seslendirmelerine başlarlar.

Gönüllü okuyucuların hangi kurallara uyacağı ve ses sistemini nasıl çalıştıracığı yazılı ve uygulamalı olarak kendilerine gösterilmektedir.

Gönüllü okuyucular haftada 2 saat olarak hesaplanan okuma sürelerinde her bir saatte 20 dakika dinlenerek sesinin yorulmasını engellemektedir.

Gönüllü okuyucular profesyonel seslendirmeciler olmadıklarından genellikle iyi bir diksiyon gönüllü okuyucu olmaları için yeterli bir şarttır.

Gönüllü okuyuculardan uymaları istenen ilk kural "sürekliliktir". Okumaya başladıkları kitabı bitiremedikleri durumlarda kitap başka bir okuyucuya verilmemekte kayıtlar iptal edilmektedir.

Kütüphane bünyesinde 1997 yılından itibaren 1.300'ün üzerinde Gönüllü Okuyucu 3.500'e yakın kitap okumuştur. Aktif Gönüllü okuyucu sayısı tam olarak verilememektedir. Kitap seslendirmeleri biten Gönüllü Okuyucular zaman zaman yeni kitap almamakta, yaz dönemlerinde okuyucu sayısı düşebilmektedir. Ayrıca, özellikle üniversiteler ile işbirliği projeleri kapsamında gönüllü okuyucu sayısı dönemsel olarak artabilmektedir. Ancak uzun yıllardır projeyi sesleri ile destekleyen Gönüllü Okuyucu sayısı 250 civarındadır.

3.2.3.2.3. Körler ve Az Görenlerin Üyeliği

Sesli Kitap Projesinin İstanbul ilinde 900'ye yakın üyesi bulunmaktadır. Bu üyelerin içinde 250 'ye yakını yüksek okul ve üniversite mezunu bulunmaktadır. Sesli Kitap Projesi'nin ulusal bir proje olarak diğer sesli kitap projeleri ile uyumlu bir biçimde çalışması nedeniyle İstanbul ili dışında üye sayısı 6.000 kişiyi bulmaktadır. Kör ve Az görenler üyelik formunu doldurdıklarında üyelikleri başlamaktadır (Ek-5).

Sesli Kitap Projesine üye olan bireyler gerek mesleki, gerekse yüksek okul ve üniversite kitapları öncelikli olmak üzere seslendirilecek kitap

talebinde bulunmaktadırlar (Ek-6). Bu talepler değerlendirildikten sonra sistem içinde bulunmayanlar okuma listesine alınmakta, gönüllü okuyucular tarafından seslendirilmektedir. Sesli kitaplar kör ve az görenlerin talebi üzerine cd ortamında evlerine gönderilebildikleri gibi, açıklayıcı bilgiler ve kullanım eğitimi ile internet üzerinden de dinlenebilmektedir.

3.2.4.Sesli Kitap Projesinin Uygulama Süreci

Seslendirme kurallarına uygun görülen Gönüllü Okuyucular, isimlerine kayıtlarını yaptırdıkları kitapları, özel olarak ses yalıtımı yapılmış 2X1,5 m. ebatlarında tamamen kapalı 10 adet seslendirme stüdyosunda, DAİSY, (Digital Accessible Information System-Dijital Erişimli Bilgi Sistemi) uluslararası multimedya doküman standardı ile okumaları ile başlamaktadır.

“DAİSY” sisteminin “Audio Book” uygulamasından farkı, gönüllü okuyucunun her başlık ve sayfa sonunda atadığı işaretlemelerdir. Kitapların seslendirilmeleri sırasında sistemde her başlığın ve sayfa sonunda hangi butonlara basılacağı, seslendirmede yapılan hatalarda kaydın geriye nasıl alınacağı, okuyucunun dinlenme ve diğer nedenlerle duraksadığı zamanlarda sistemin nasıl durdurulacağı donanım üzerindeki butonlarla gösterilmiştir.

“DAİSY” multimedya doküman standardı, bugün özellikle “youtube” web sitesinde oldukça yaygın olan “Audio Book” uygulamasına göre daha gelişmiş ve özelleştirilmiş bir sistemdir. Bu sistemde dinleyici dinlemek istemediği bir bölümü atlayabilmektedir. Ayrıca, seslendirme özelliği nedeniyle kitabın kaç bölüm olduğunu, sayfa sayfa nasıl şekillendiğini eğitimlerle anlayabilmektedir.

Kitapların okunması özellikle hacimli kitaplarda çok uzun sürmektedir. 500-600 sayfalık kitapların seslendirilmesi bir sene sürebilmektedir. Bu kitapların parça parça birleştirilmesi kütüphane idaresinin görevlerindedir.

Ayrıca kitapların başlangıçta nasıl tanıtılacağı, seslendirme bitirildiğinde son sayfa ile nasıl kapatılacağı, kitabın her seslendirilmesinde tanıtım bilgilerinin nasıl verileceği özel dikkat isteyen bir uğraştır.

Bu açıdan Sesli Kitap Projesinde özellikle internet erişiminde görme engellilerin kullanımlarının daha rahat olabilmesi için kitap dinleyen üyelerin kesinlikle yasal olarak özürlü olmaları şartı aranmaktadır.

Parça Parça okunan kitapların birleştirilmesi, seslendirme bittiğinde yapılarak kitap görme özürülerin, özellikle kitabı talep eden bireylerin hizmetine sunulmaktadır.

3.2.5. Erişilebilirlik Çalışmaları

İstanbul Büyükşehir Belediyesine bağlı Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü bünyesinde Eyüp Hüsrev Paşa Tekkesi Görme Özürüler Kütüphanesi, coğrafi olarak İstanbul'un en merkezi yerinde kurulmuştur. Kütüphane binasının bahçeli olması, yol kenarında olmaması, toplu ulaşım araçları ile rahat ulaşılabilir olması, trafik işaretlerinde ve sinyalizasyonda engellilerin kullanabileceği düzenlemelerin bulunması erişilebilirlik açısından avantaj sağlamaktadır.

Ancak, Körler Kütüphanesinin ve içinde Sesli Kitap Projesinin bulunduğu web sitesinin içeriğinin Engellilerin İnsan Haklarına Dair Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nde belirtilen erişilebilir maddesine uygun olmadığı söylenebilir.

3.3. BELEDİYE HİZMETLERİNE GÖNÜLLÜ KATILIM

Yerel yönetimler kent yaşamında sosyal belediyecilik anlayışına yönelik uygulamalarda sivil toplum ile ortak projeler üretebilmektedir. Sosyal politikanın değişen kapsamı içinde toplumda kurumsal desteğe ihtiyaç duyan dezavantajlı gruplara yönelik sosyal hizmet faaliyetlerini gönüllü katılımcılar ile beraber yürüten belediyeler, projelere organizasyon ve örgütlenme aşamasında, donanım, finansman ihtiyacı ve fiziki mekân gibi unsurlarla yardımcı olmaktadır. Kent yaşamının giderek daha karmaşık bir hale gelmesi ile toplumsal dayanışmanın güçleşmesi sivil toplum kuruluşlarının önemini daha da artırmaktadır.

Sivil Toplum Kuruluşlarının ya da bireysel çalışmaların etkin ve verimli olabilmesi için belediyelerin imkânlarından yararlanabilmelerine, belediyelerin de sivil toplum desteğini alarak katılımcı demokrasi ve gönüllü katılım kavramlarının olanaklarını kullanmasına bağlıdır.

3.3.1. Gönüllü ve Gönüllülük Kavramı

Türk Dil Kurumunda gönüllü ve gönüllülük kavramı “bir işi yapmayı hiçbir yükümlülüğü yokken isteyerek üstlenen¹⁰⁷” anlamında açıklanmıştır. Belediye hizmetlerine katılım anlamında gönüllü, bilgi, beceri ve yeteneğini, her türlü ortak çalışma, imkân ve zamanını ortaya koyarak çalışma alanı konusunda maddi bir kazanç beklemezsizin yerel yönetim hizmetlerine katılan gerçek ve tüzel kişiler ile bünyesindeki gönüllüleri bu hizmetlerde görevlendirecek kamu kuruluşlarını¹⁰⁸ ifade etmektedir. Tanımlamadan anlaşılacağı gibi belediye hizmetlerine gönüllü katılımcıların parasal olarak ifade edilen bir amaçları bulunmamaktadır. Bireysel tatmin duygusu, mutlu olmak, içinde yaşadığı kentin sorunlarına ve insanlarına karşı kendisini sorumlu hisseden bireyler kamu hizmetlerine gönüllü olarak katılabilirler. Gönüllü katılımın ana amacı, hizmetin sunulması aşamasında insan gücünün sağlanması olmamalıdır. Kamu hizmetlerine gönüllü katılım hizmet üretim aşamasında önemli sorunlarla karşılaşmakta, özellikle gönüllülerin koordine edilmesi, kurumun beklentilerine yönelik disiplin ve uyumun sağlanması, gönüllülerin kendilerini iyi hissedecekleri bir alan oluşturulması oldukça önemlidir. Gönüllü katılımcı, kamu hizmetine gönüllü olarak katıldığında yararlı olma düşüncesinin bireyde oluşturduğu mutlu olma, düşüncesi kısa ve anlık bir düşüncedir. Bu etkinliğin verimli hale dönüşebilmesi için idarenin katılımcılığın ruhunu iyi anlayabilmesi ve bireyi yönlendirerek hizmetin devamlılığını sağlaması gerekmektedir.

¹⁰⁷ TDK, **Gönüllü Kavramı**, Büyük Türkçe Sözlük, (Erişim), <http://tdkterim.gov.tr/bts/>, 17 Temmuz 2012

¹⁰⁸ T.C. İçişleri Bakanlığı, **İl Özel İdaresi ve Belediye Hizmetlerine Gönüllü Katılım Yönetmeliği**, (Erişim), <http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/23392.html>, 17 Temmuz 2012

Gönüllü, her türlü talebini yanıtlamayı taahhüt etmiş olan ücretsiz işgücü olarak algılanmamalıdır. Kurum, tarafından güdülecek böyle bir yaklaşım, gönüllünün kendisini mekanik bir araç gibi görmesine ve bir süre sonra kurumdan hatta benzer toplumsal çalışmalardan uzaklaşmasına yol açabilir. Öte yandan, gönüllü birey de, gönüllü çalışmayı plansız programsız, sorumluluk üstlenmeden, istendiği zaman vazgeçilecek bir lütuf olarak görmemelidir. Gönüllü her görevi üstlenmek zorunda değildir, ancak bu, üstlendiği görevleri yerine getirmeme veya eksik yapma hakkı vermez. Gönüllü profesyonel çalışan olmamakla birlikte, üstlendiği görev ne kadar basit olursa olsun onu 'profesyonelce' yerine getirmelidir. Gönüllülük amatörlük değildir¹⁰⁹. Gönüllü katılımı gerçekleştiren bireyin idari sorumlulukları bilmesi ve disiplinli olması gerekmektedir.

Kitle iletişim araçlarının etkinliği ve sosyal medyanın gücü kampanyaların ve çalışmaların kamuoyunun hızlı bir şekilde bilgilendirmesini sağlayabilmektedir. Ancak bu faaliyetlerin uzun süreli olabilme ve etkin olabilmesini sağlayamazlar. Yığılmalar ve organizasyon eksikliği, az katılımcının uzun vadeli çalışmalarından çok daha etkisizdir.

3.3.2.Belediye Hizmetlerine Gönüllü Katılımın Yasal Dayanağı

Çalışmanın sınırları içinde Büyükşehir belediyelerinin hizmetlerine gönüllü katılım, yasalarla belirlenmiştir. 5.393 sayılı kanunun 65. maddesi ve 5302 sayılı kanunun 77. maddesi gönüllü katılımı düzenleyen maddelerdir. Gönüllü katılımı ile ilgili yönetmelik ise 25961 sayılı İl Özel İdaresi ve Belediye Hizmetlerine Gönüllü Katılım Yönetmeliğidir. Bu yönetmeliğe göre, il özel idarelerinin ve belediyeler ile gönüllüler arasındaki görev, yetki ve sorumluluklar düzenlenmiştir¹¹⁰.

¹⁰⁹ Nafiz Güder ve Özel Sektör Gönüllüler Derneği (ÖSGD), **STK'LAR İçin Gönüllülük ve Gönüllü Yönetimi Rehberi**, Ankara, Sivil Toplum Geliştirme Merkezi, 2006, s. 5.

¹¹⁰ T.C. İçişleri Bakanlığı, **İl Özel İdaresi ve Belediye Hizmetlerine Gönüllü Katılım Yönetmeliği**, (Erişim), <http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/23392.html>, 01.Ekim 2012

İl Özel idareleri ve belediyeler gönüllüleri,

- a. Özürlülere, çocuklara, kadınlara, gençlere, yaşlılara, yoksullara, kimsesizlere ve düşkünlere yönelik eğitim, kültür, sağlık ve sosyal hizmetleri,
- b. Kütüphane, tiyatro, sinema gibi kültür hizmetleri,
- c. Bilişim, meslek edindirme kursları, kreş gibi eğitim hizmetleri,
- d. Park, bahçe, kent estetiği, çevre düzenlemeleri ile katı atık gibi çevre kirlenmesinin önlenmesine yönelik hizmetleri,
- e. Başboş ve sahihsiz hayvanlara yönelik hizmetleri,
- f. Trafik, itfaiye, arama-kurtarma gibi denetim ve acil yardım hizmetleri,
- g. Tüm yaş gruplarını içine alan her türlü spor hizmetleri,
- h. Tarihi, kültürel mirasın ve tabiat varlıklarının yaşatılarak korunması hizmetleri yapmak üzere çalıştırabilir.

İl özel idarelerinin ve Belediyelerin gönüllülerle çalışma usul ve şartları da yönetmelikle belirlenmiştir¹¹¹.

- a. Gönüllüler çalışacakları alanları belirtmek sureti ile ilgili il özel idaresi ve belediyeye müracaat ederler. Müracaatları uygun bulunanlar, ilgili birimin gözetim ve bilgisi dâhilinde sorumluluk alanlarında taraflarca belirlenecek usul ve esaslar çerçevesinde çalışırlar.
- b. Gönüllülerin, çalışma süreleri içinde çalışma alanlarına gidiş ve gelişleri ilgili il özel idaresi ve belediyece sağlanabilir.
- c. Belirlenen usul ve esaslara aykırı davranışlarda bulunulması halinde gönüllülük ilişkisi sona erer, verilen kimlik kartları geri alınır.
- d. İl özel idaresi ve belediye, gönüllülere faaliyet alanına göre, gerekli kıyafet, araç, gereç, mekân sağlayabilir ve eleman tahsis edebilir.
- e. Gönüllünün çalışacağı alan kent konseyinin oluşturduğu çalışma alanları içinde ise, bu çalışma kent konseyi çalışmaları ile birlikte değerlendirilir.
- f. Faaliyetlerin bitiminde gönüllülere teşekkür belgesi verilebilir.

¹¹¹ A.g.k. Md.6

Bu yönetmeliğe göre gönüllülerde bazı şartların olması gerekmektedir¹¹².

- a. Reşit olması veya reşit olmayanlardan en az on iki yaşını bitiren küçükler yasal temsilcisinin iznini almış olması,
- b. Tüzel kişiler için yetkili organlarından karar alınmış olması,
- c. Sivil toplum kuruluşları için ilgili konuda faaliyette bulunuyor olması,
- d. Çalışma alanlarına bağlı olarak, gerektiğinde yetkili sağlık kuruluşlarından alınmış sağlık raporunun bulunması,
- e. Yabancı uyruklu gönüllüler için ayrıca, 27.2.2003 tarihli ve 4817 sayılı Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanun ve bu Kanuna dayanılarak çıkarılan yönetmelikler ile bu Yönetmelik hükümlerine aykırı olmamak kaydıyla mahallin en büyük mülki amirine bildirilmiş olması, gerekir.

İl özel idaresi veya belediyeler, kendi özel kanunlarına uygun olarak aralarında yapacakları protokol çerçevesinde kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, dernekler, vakıflar, meslek odaları ve diğer yerel yönetim birimleri ile ortak çalışma ve işbirliği yapabilir¹¹³.

Gönüllülere, şekil ve şartları yönetmelik ekinde belirlenmiş ve ilgili yerel yönetim birimlerince onaylanmış resimli Gönüllü Kimlik Kartları verilir. Kimlik kartlarında gönüllünün adı, soyadı, çalışma alanı, kan grubu, T.C. Kimlik Numarası ve görev yaptığı yerel yönetimin ismi gibi bilgiler yer alır. Kimlik kartlarını vali, belediye başkanı veya yetki verilmesi halinde ilgili birim amiri imzalar. Bilgilerde değişiklik oldukça keyfiyet, kimlik kartlarına işlenir. Gönüllüler çalışma sürelerince kimlik kartlarını üzerlerinde bulundurlar. Gönüllü katkısı sona erenlerin kimlik kartları veren makamca geri alınır¹¹⁴.

Gönüllülerin katılımı ile yapılan hizmetlerden doğan sorumluluk, ilgili il özel idaresi ve belediyeye aittir. Bu sorumluluğun kapsamı ile ilgili detaylar il özel idaresi ve belediye ile gönüllüler arasında yapılacak protokol

¹¹² A.g.k. Md.7

¹¹³ A.g.k. Md.8

¹¹⁴ A.g.k. Md.9

çerçevesinde düzenlenecektir. Protokol kapsamındaki çalışma alanları ile ilgili gerekli tedbirler, ilgili il özel idaresi ve belediye tarafından alınır¹¹⁵.

Gönüllüler gerekli görülen alanlarda detayları il özel idaresince veya belediyece belirlenecek uyum veya yeterlik eğitimine tabi tutulurlar¹¹⁶. Gönüllüler tarafından yapılacak hizmetleri planlayıp sonuçlarını takip etmek, eğitimlerini yürütmek ve gerekli kayıtları tutmak üzere bir birim oluşturulur veya ilgili birimlerden birine görev verilir¹¹⁷.

İl özel idaresi ve belediyeler bu Yönetmeliğe aykırı olmamak kaydıyla uygulama yönergesi çıkarabilir¹¹⁸.

İster belediye olsun ister İl Özel idaresi olsun kendi kanunlarına uygun olarak gönüllü katılımını düzenleyebilmek için protokol bir başka ifade ile gönüllerin faaliyet alanlarını, görev ve yetkilerini, uymaları gereken kuralları belirlemek zorundadırlar.

3.3.3.Gönüllülük Türleri

3.3.3.1. Uzun Vade ve Kısa Vade Gönüllülük

Uzun dönemli gönüllülük başlangıç tarihi belli ama bitiş tarihi kurumun ve daha çok gönüllünün inisiyatifinde olan çalışma şeklidir. Bu çalışma türü ilgili spesifik alandan çok kuruma verilen genel destektir. Bu tip çalışmalarda gönüllüler birbirinden farklı sayıda işle uğraşabilir ya da kurum yapılması gereken işler olduğu müddetçe gönüllüden iş bekleyebilir. Bu kimseler genellikle o kurumla sıkı bir güven ilişkisi içine girmiş ailenin bir parçası olmuş bununla orantılı biçimde de kurum içi hiyerarşide söz sahibi konumuna yükselmişlerdir. Ancak hesap veren kurumlar olması bakımından yerel yönetimlerde zaman öncelikli belirlenimlerden sayılmaktadır. Yapılacak işin en hızlı ve etkin şekilde yerine getirilmesi kaynakların en optimum kullanımını gerektirir¹¹⁹.

¹¹⁵ A.g.k. Md.10

¹¹⁶ A.g.k. Md.11

¹¹⁷ A.g.k. Md.12

¹¹⁸ A.g.k. Md.13

¹¹⁹ İBB. a.g.e, s. 427

3.3.3.2. Bireysel ve Kurumsal Gönüllülük

Gönüllü katılım vatandaşların yerel ihtiyaçları karşılamak için bireysel olabileceği gibi, kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki kurumlar, meslek kuruluşları, dernekler, vakıflar, meslek odaları gibi sivil toplum kuruluşları da olabilmektedir. Tüzel kişiliğe sahip bu kuruluşlar daha iyi örgütlenmiş ve profesyonel hizmet üretiminde deneyimli kuruluşlar olduğu için belediyeler tarafından ortaklık ve işbirliği için tercih edilmektedirler. Ayrıca gönüllülük kavramının süresi de türlerini belirlemede kullanılmaktadır.

Bu çalışmalarda bireylerde olduğu gibi iki kurum arasında yapılan yazılı ve sözlü işbirliği akdi ile başlayabilir. Bu tip çalışmalarda karşılaşılan en önemli sorunlar ise iki kurum arasından hangisinin projenin asıl sahibi hangisinin gönüllü destekçi kurum olduğunun netleşmemesinden doğar. Özellikle yerel yönetimlerin proje ve çalışmalarına destek veren STK'lar arasında örneklerine sıkça rastladığımız sorunlarda, STK'ların kamusal işleyiş düzeninden, yerel yönetimlerin ise demokratik örgütlenme ve ilişkiler geleneğinden haberdar olmaması durumu göze çarpmaktadır¹²⁰.

3.3.3.3. Gönüllü Grupları

Belediye hizmetlerinde gönüllü katılımında belirli gruplardan yararlanılabilir. Bu gruplar genellikle sivil toplum kuruluşu hüviyetinde değildir. Bu gönüllü gruplar, okullarda düzenlenen kampanyalarla kazanılan öğrenci inisiyatifleri, emekli gönüllüler, aynı işyerinde çalışan iş arkadaşları gibi sosyal gruplardan oluşabilir.

3.3.4. Gönüllü Yönetim Süreci

Gönüllü katılım yönetiminden klasik anlamda ast-üst ilişkisine dayanan yönetim fonksiyonlarının gerçekleştiği bir yönetim ilişkisi anlaşılmamalıdır. Gönüllü yönetimi, hem gönüllüler hem de sorumlu kurumsal yapıya ilişkin

¹²⁰ İBB. a.g.e, s. 428

belirlenmiş amaçlara ulaşmak için yönetim işlevlerinin en verimli, etkin biçimde yürütülmesi amacıyla bir iletişim ve geri bildirim temeline oturtulmuş *yönetişim* anlayışı ile yürütülen devingen bir süreçtir. Hizmetlere gönüllü katılım yönetimi ile de yerel yönetimlerin belirlenmiş hizmetlerde hizmet sunumunu gerçekleştirmek amacıyla gönüllülerin çeşitli yollarla katılımını amaçlayan proje ve programları yönetim anlayışı içinde geliştirerek uygulanması süreci anlatılmaktadır¹²¹.

Bununla birlikte başarılı gönüllü katılım yönetimi için yapılması gereken başlıca görevler şunlardır¹²²:

İlk önce ilgili uğraş-hizmet alanları, gönüllü katılım tanımlamaları yapılmalıdır. Yapılan görev ve gönüllü katılım tanımlamaları, o işi yapacak katılımcılar ile mutlaka gözden geçirilmelidir. Gönüllü ile yerel yönetimin üzerinde anlaştığı tanımlama ile gönüllü katılım özendirilirken hizmet sunumunda belli düzey de garantilenmiş olmaktadır.

Bununla birlikte olabildiğince farklı ve fazla sayıda uygun gönüllülerin bulunarak harekete geçirilmesi gerekmektedir. Gönüllülerin niteliğine uygun iletişimin sağlanarak uygun bir planlama ile bunun başarılması mümkündür. Yerel hizmetlerde katılımın istenilen düzeyde sağlanarak başarının sağlanması için, gönüllü koordinatörünün gözetiminde gönüllü oryantasyonunun verilmesi önemlidir. Yazılı, görsel ve diğer teknik ve araçlarla yapılacak bu yönlendirme ile kurum ile gönüllü arasındaki bağ kuvvetlenmiş olacaktır.

Gönüllülerin görev yapmadan önce eğitimden geçmeleri yararlı olacaktır. Gönüllü katılıma açık hizmet alanlarına özgün gönüllü eğitimi, uygun programlarla bilgilendirme ve eğitim yanında kurumsal kimlik gelişimine de yardımcı olacaktır.

Bir diğer başarılması gereken konu ise gönüllü motivasyonunun sağlanmasıdır. Gönüllülerin isteklerinin canlı tutulması, gönüllü katılım

¹²¹ Hamit Palabıyık, **İl Özel İdaresi ve Belediye Hizmetlerine Gönüllü Katılım**, Yönetim Bilimleri Dergisi, Çanakkale, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Biga İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, 2007 Cilt 5 Sayı 1, s. 47-54, (Erişim), <http://members.comu.edu.tr/hpalabiyik/makale/d11.pdf>, 07 Ekim 2012

¹²² Nafiz Güder vd., **a.g.e.**, s. 9.

programlarının olmasa olmazı olmalıdır. Toplantılar, çeşitli sosyal faaliyetler, onurlandırma çalışmaları bu anlamda yardımcı olabilir. Bu aşamada küçük ama etkisi büyük yöntemlerle ödüllendirme ve onurlandırma yöntemleriyle bu sağlanabilir.

Son olarak yapılması gereken gönüllü değerlendirmesidir. Amaçlara ne ölçüde ulaşılabildiği, karşılaşılan sorunların çözümü, başarı ölçütlerinin ne derece karşılanabildiği, daha iyiye nasıl ulaşılabileceğinin analizi bu biçimde yapılmış olmalıdır.

3.3.4.1. Planlama

Yapılacak işlerin zamanlarını belirleme, sistematik yapılanma, hangi işlerde kimin görev alacağını belirlemeye yönelik yapılan çalışmalardır. Gönüllü çalışmalarının gerek eldeki insan malzemesinden gerekse yanlış planlama ve stratejilerden ötürü görece geri kaldığı ülkemiz gibi örneklerde özellikle dikkat edilmesi gereken konu doğru amaca yönelik doğru projelerin titizlikle uygulanması konusudur. Özellikle yerel yönetimler bünyesinde başlatılacak gönüllü çalışmaların konusu, içeriği, uygulanış safhaları, başlangıç ve bitişi net olarak ve güncel ihtiyaçlar doğrultusunda ortaya konulmalı süreç titizlikle takip ve rapor edilmeli, geri bildirim sağlanmalıdır.

Tüm bu aşamalarda hem kuruma hem de gönüllüye ilişkin eksik ve ihtiyaçlar, ortak fayda gözetilerek tespit edilmeli ve dönüştürülmelidir.

Gönüllü kaynaklara insan kaynakları yönetimi bakış açısıyla bakıldığında ise insan kaynakları yönetiminin ne olduğunu, fonksiyonlarını ve yerel ile ulusal seviyede gönüllü insan kaynağının yönetimi plânlamasını bilmek gerekmektedir. İnsan kaynakları plânlaması oldukça zorlu bir süreci ifade eder. Çünkü plânlanan konu "insan"dır. Plânlama işlemi sadece bugünkü ve gelecekteki gereksinimleri belirleyip, bu gereksinimlere uygun insan kaynağının eşleştirilmesini ifade etmez. Yerel ve ulusal düzeyde yapılacak olan gönüllü insan kaynakları plânlaması çok daha geniş bir anlam içermektedir. Çünkü plânlama süreci pek çok içsel ve dışsal girdi ve verilere sahiptir. Dışsal olarak genel yönetim politikalarındaki değişiklikler, gönüllü

kaynakların niteliklerindeki gelişmeler ile içsel olarak verimlilik ve performans değişiklikleri, iş yükündeki artış ve azalışlar gösterilebilir¹²³.

3.3.4.2. Gönüllü Kazanma

Gönüllü kazanma aşaması proje üretmenin ve planlamanın ilk aşamasıdır. Bu aşamada duygusal motiflerle üretilen kampanyaların uzun vadede başarılı olmadığı görülmüştür. Gönüllü kazanmada yapılan ve planlanan çalışmalar gönüllülere iyi anlatılmalı, gönüllülerin hedef kitlesi iyi belirlenmelidir. 25961 sayılı İl Özel idareleri ve belediyelerde gönüllülük esaslarının belirlendiği yönetmelikte gönüllülerde aranacak özellikler belirtilmiştir. Bu esasların dışında gönüllü kazanımının önemi, gönüllü katılım gösteren bireylerin aldıkları tatmin duygusu ile kurumun uygulamalarındaki verimlilikleri ve süreklilikleridir.

3.3.4.3. Gönüllü Eğitimi

Belediyeler tarafından yapılan planlama ve gönüllü kazanma çalışmalarından sonra müracaat eden gönüllülerden durumları yasalar ve kurumun ihtiyaçları karşısında uygun olanların eğitim programlarından geçirilmeleri gerekmektedir. Bu aşamalar aşağıda gösterilmiştir.

3.3.4.3.1. Oryantasyon Eğitimi

Bu eğitim, gönüllülüğün ne olduğunu tanımlayan gönüllülük eğitimi ile çalışma alanı ya da projeye destek vermek isteyen gönüllü grubun içinde çalışacağı kurum ve onun işleyişi hakkında alacağı eğitimden oluşmaktadır. Ayrıca bu bölümde yapılacak işe dair hukuki sorumluluk ve yükümlülüklerden de bahsedilir. Yine bu bölümün bir parçası olarak, kurumun geçmişi, misyon

¹²³ Hikmet İskender, Nihan Erdoğan, **Afet Durumu İyileştirme Planlamasında Gönüllü Kaynakların Yönetimi**, TMMOB Afet Sempozyumu, İstanbul, (Erişim), <http://www.e-kutuphane.imo.org.tr/pdf/3913.pdf>, s. 325. 19. Ekim 2012

ve vizyonu hakkında detaylı bilgilerle mekânı ve kurum çalışanlarını tanıtmayı amaçlayan alt bölümlerden oluşabilir¹²⁴.

3.3.4.3.2. Alan Eğitimi

Alan eğitiminde gönüllülere faaliyette bulunacakları alana ilişkin bilgileri teorik ve uygulamalı olarak verilmektedir. Bu aşamada gönüllünün profesyonel olması veya mesleki tecrübesinin yeterli olması herhangi bir ayrıcalık taşımamaktadır. Yerel yönetimlerin kendi organizasyon şemasında gösterilen iş akışlarına uygun olarak gönüllülere bilgilerin tamamının eksiksiz verilmesi gerekmektedir.

3.3.4.3.3. Gönüllü Yönetimi

Gönüllü yönetimi, yönetim biliminde önemli farklılıkları olan bir alanı kapsamaktadır. Gönüllüler yardım amaçlı bir faaliyette bulunarak çeşitli nedenlerle belediye hizmetlerinde üretici olmakta ama aynı zamanda belirli kurallar ve yönergeler dizgesinde çalışmalarını yürütmek zorunda kalmaktadırlar. Bu yapıya alışkın olmayan kamu yönetimi ile ilişkisi olmayan gönüllülerin yönetiminin de bireysel ilişkiler ve yönetim kademesindeki bireylerin açıklamaları etkili olmaktadır.

Gönüllü yönetimi gönüllülerin kurum içinde bir danışman veya koordinatör gözetiminde, ekip içinde uyumlu çalışma, stres yönetimi ve karşılıklı tanışmayı ve verimli çalışmayı sağlayacak süreci ifade eder. Başarılı gönüllü yönetiminin önemli koşullarından biri, profesyonel ekip ile gönüllü işgücü arasında denge kurulabilmesidir. Profesyonel ekibin, gönüllüye yaklaşımı, gönüllünün devamlılığı açısından önemlidir. Personel, gönüllülerin verdiği hizmetin “gönüllü” olduğunu unutmamalıdır¹²⁵.

¹²⁴ İBB. a.g.e, s. 431

¹²⁵ A.g.e, s. 432

Gönüllünün isteğini canlı tutması ve verimli bir ilişkiyi sürdürmesi için kendini gönüllü olduğu kurumu ve yapacağı işi benimsemiş olması önemli bir etkidir. Bunu sağlayacak başlıca yöntem de gönüllünün yapacağı iş ile ilgili sürecin tüm aşamalarına katılmasıdır. Bunlara ek olarak, düzenli toplantılar veya geziler ile gönüllüleri bir araya getirmek, gönüllülerin birbirini ve gönüllüler ile çalışanlarının birbirini tanımalarını sağlamak, gönüllülere küçük armağanlar vermek, onları eğitim çalışmalarına katmak, gönüllülere özgü (gönüllü bülteni gibi) bir iletişim mekanizması oluşturmak gönüllülerin teşvik edilmesini sağlayacaktır¹²⁶.

3.3.5. Belediye Hizmetlerinde Gönüllü Katılımın Yararları

Belediye hizmetlerine gönüllü katılımın yararları üç aşamada incelenebilir. Bunlardan birincisi gönüllü bireyin sağladığı içsel fayda ve sosyal becerilerinin gelişmesinin yararları, ikincisi hizmet birimi olarak belediyelere sağladığı yararlar ve son olarak bu sinerjiden doğan toplumsal çıktı yani toplumsal yararlardır.

3.3.5.1. Gönüllülere Yönelik Yararlar

Gönüllülerin kamu hizmetlerine katılımı ile sağlayacağı bireysel yararlar aşağıda gösterilmiştir¹²⁷.

Haz ve manevî zenginleşme: Gönüllü çalışan birey, karşılık beklemeden topluma yarar sağlamanın hazzını yaşar, yaşam deneyimini geliştirir. Yapılan çalışma ne kadar çetin ve sorunlu olursa olsun, zamanı ve olanakları en verimli biçimde kullanmak ve elde edilen sonuçtan keyif almak, gönüllü çalışmanın en teşvik edici unsurlarındandır.

Özgüven gelişimi: Özellikle, henüz öğrencilik aşamasında olan, meslek yaşamına atılmamış ya da profesyonel yaşamdan uzak, toplumsal işbirliği deneyimi olmayan vb. bireyler için, diğer gönüllü ve profesyonel

¹²⁶ Nafiz Güder ve Özel Sektör Gönüllüler Derneği a.g.e., s. 9.

¹²⁷ A.g.e., s. 4-5

ekiple birlikte çalışmak, bireyin başka toplumsal projelerde kendine güveninin artmasını sağlayacaktır.

Ekip çalışması becerilerinde artış: Benzer biçimde, ekip çalışması deneyimi olmayan gönüllüler, belli bir hedef doğrultusunda uyum, işbölümü ve işbirliği gerektiren bir disiplinle çalışmayı öğrenerek kendilerini geliştirebilir, yeni beceriler edinebilir. Ekip içinde daha geniş sorumluluklar üstlenen ve ekibin eşgüdümünü yürüten bireyler ise, bu süreçte liderlik niteliklerini geliştirebilir.

Toplumsal konum: Toplum yararına gönüllü çalışan bireylerin toplum içindeki saygınlığı artabilir ve toplum tarafından takdir edilebilir. Bu saygı ve takdir, gönüllünün hizmet götürdüğü hedef gruplardaki bireyler tarafından gösterilebileceği gibi, sivil toplum camiası ya da toplumun geneli tarafından da ifade edilebilir. Gönüllüler, diğer bireylerin toplumsal çalışmalara katkı sağlaması açısından da örnek oluşturur. Gönüllünün gördüğü saygı ve takdir, hiç bir şekilde, hizmet götürdüğü grubun bireylerinden ya da diğer insanlardan kendini daha üstün görme hakkını vermez. 'Alçakgönüllülük', gönüllülüğün erdemlerinden biri olmalıdır.

Yeni bir çevre ve arkadaşlıklar: Çevresi geniş olsun olmasın, bir birey, gönüllü çalışmalar sayesinde çevresini genişletebilir ve yeni arkadaşlıklar kurabilir. Toplumsal ilişkileri gelişmiş olmayan bireyler için gönüllü çalışma, önemli bir sosyalleşme olanağıdır. Bu süreçte bireyin topluma karşı duyarlılığı da gelişir.

Yeni ilgi alanları: Çalışma sahası ya da gönüllünün dâhil olduğu etkinlik, daha önce hiç tanımadığı bir sahaya adım atmasını sağlayabilir, hatta yaşamında yeni ufuklar açabilir.

3.3.5.2. Kurumun Yararları

İlk olarak, gönüllülük önemli bir ekonomik katkı sağlar. Gönüllü çalışmaların deneysel olarak uygulandığı az sayıdaki ülkede, sağlanan katkının GSYİH'nin %8 ila 14'ü arasında olduğu tahmin edilmektedir. Bireylerin zamanlarını gönüllü işlere ayırma yetisi ve istekliliği ile ilgili

(çalışma haftasının uzunluğu, okuldan ayrılma ve emeklilik yaşı, kadınların işgücüne katılımını etkileyen tedbirler vs. gibi) birçok mevzuat parçasının etkisi göz önüne alındığında tüm vatandaşlarca ve tüm sektörlerde gönüllülük için uygun ortamı desteklemenin, belediye yönetimleri için sadece ekonomik açıdan bile açık bir fayda sağlayacağı görülür¹²⁸.

İkinci aşamada belediye yönetimi ile yerel halkın etkin ilişkiler kurması, hizmet üretiminde geniş bir sivil toplum tabanının bulunması demokratik sivil kuruluşlar olarak başarılarını desteklemektedir.

Bunun dışında yerel yönetimlerin bürokratik işleyişini olumsuz anlamda özümsemiş personel açısından da gönüllülerin varlığı, motivasyonu artırıcı bir unsur olarak ortaya çıkabilmektedir¹²⁹.

3.3.5.3. Toplumsal Yararlar

Katılım uzun süredir iyi yönetişimin ve kalkınmanın gerekli parçalarından biri olarak görülür. Gönüllülük, bireylerin vatandaş olarak katılımlarını ifade ettikleri önemli bir araçtır ve vatandaşlar arasında güven ve karşılıklı alış-veriş duygusu oluşturarak daha uyumlu, daha istikrarlı bir topluma katkıda bulunur.

Gönüllülük dışlanmış veya marjinalleşmiş grupların sosyal hayata katılımını destekler. Örneğin, özürllüler gönüllü programlara katıldıklarında, onların bakıma muhtaç tüketiciler oldukları yönündeki inancı yıkmış olurlar.¹³⁰

Özellikle Yerel Gündem 21 Projelerinin hayata geçirilmesi ile birlikte her belediye kendi durumunu yeniden tanımlama yoluna gitmiştir. Bu tanımlamada o yerdeki dernekler, vakıflar, platformlar, odalar, üniversite ve eğitim kuruluşları yerel yönetimlerle birlikte çalışmaya başlamıştır. Belediyelerin rolü patronaj olmak yerine kolaylaştırıcılık olarak benimsenmiş

¹²⁸ Giovanni Netto, Claudio Manco, **Gönüllü Programları Uygulama Rehberi**, Ankara, Çeviren: Bölgesel Çevre Merkezi, 2008, s. 13

¹²⁹ İBB. a.g.e, s. 431

¹³⁰ Giovanni Netto, Claudio Manco, a.g.e., s. 13

ve böylece kentlerdeki tüm aktörleri etkin katılım ile o kentlerin misyon ve vizyonu yeniden saptanmıştır¹³¹.

¹³¹ Fikret Toksöz, **Türkiye’de Belediye Katımlı Yerel Kalkınma Girişimleri**, İstanbul, Yerel Kalkınmada Belediyelerin Rolü Uluslar arası Sempozyum, 2004, s. 37.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SOSYAL BELEDİYECİLİK ANLAYIŞI OLARAK İSTANBUL BÜYÜK ŞEHİR BELEDİYESİ KÖRLER KÜTÜPHANESİ SESLİ KİTAP PROJESİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

4.1. ARAŞTIRMANIN AMACI VE SINIRLARI

4.1.1. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, İstanbul ilinde Büyükşehir Belediyesi Körlere Kütüphanesi Sesli Kitap Projesine gönüllü katılan bireylerin, belediye hizmetlerine gönüllü katılım konusundaki tutum ve düşüncelerini belirlemek ve bu tutum ve beklentilerin sosyal belediyecilik hizmetlerinin sunumundaki önemini ortaya koymaktır.

Yerel yönetimlerin sunduğu hizmetlerde, yönetim kavramının ön plana çıktığı günümüzde yerel kamu hizmetlerine gönüllü katılan bireylerin düşünceleri ve beklentileri yeni kamu yönetimi açısından belirleyici bir unsurdur.

Gönüllü katılımcıların belediye yasaları ve belediye hizmetlerine gönüllü katılım ve 25961 sayılı İl Özel İdaresi ve Belediye Hizmetlerine Gönüllü Katılım Yönetmeliğinden belirtilen haklarını ne düzeyde bildiklerini tespit etmek araştırmanın bir diğer amacıdır.

Sesli Kitap Kullanıcıları ve kitap seslendiren gönüllü katılımcıların düşüncelerini öğrenmek hemşehri dayanışması ve toplumsal bütünleşme için değerli olanaklar sunabilecektir. Bu açıdan çalışmanın bir başka amacı da hizmet sorumluluğu ve hizmet üretiminde yerel halkın yaklaşımını inceleyebilme fırsatı oluşturmuştur.

4.1.2. Araştırmanın sınırları

Araştırma İstanbul İli içinde Eyüp Sultanda, Eyüp Hüsrev Paşa Tekkesinde bulunan İstanbul Büyükşehir Belediyesi Körler Kütüphanesinde, kitap okuyarak ses bağıışı yapan gönüllü katılımcılara uygulanan anket formu ve kütüphane kullanıcıları ile yapılmış karşılıklı mülakat yönteminden oluşmaktadır.

Araştırmada gönüllü katılımcılara çeşitli sorular sorulmuş, alınan cevaplar istatistikî yöntemlerle değerlendirilmiştir.

Örneklem büyüklüğü istatistiksel olarak evreni temsil edecek sayıda olmasına dikkat edilmiştir. Gönüllü katılımcı anketi 120 kişilik örneklem grubuna uygulanmıştır. Anket uygulaması ve mülakat çalışması 2012 yılının ağustos ayında başlamış ve ekim ayının başında bitirilmiştir. Yaz tatili nedeniyle gönüllü okuyucuların azalması nedeniyle anket çoğunlukla eylül ve ekim aylarında şekillenmiştir.

Sesli Kitap Projesinin İstanbul İlinde 900'e yakın üyesi bulunmaktadır. İstanbul dışındaki üye sayısı ise 6.000'i bulmaktadır. Projenin kullanıcısı olan görme engellilerle yapılan karşılıklı mülakat, kitap talebinde bulunmak için kütüphane merkezine gelen ve Bağımsız Hareket Merkezi kursiyerleri ile yapılmıştır. Kütüphane merkezine gelmeyen ve İstanbul dışındaki görme engelli üyelere ulaşamamıştır.

Anket uygulaması ve mülakat çalışmasının yapıldığı dönemde, İstanbul Belediyesi Körler Kütüphanesinin çeşitli dönemsel uygulamaları olmuştur. Bu uygulamalar ve çeşitli nedenlerle (dönem ödevi, sosyal sorumluluk projesi ödevleri, belirli gün ve haftalar için düzenlenen kampanyalar, öğretmenlerin bireysel çabaları vb.) genellikle bir defaya mahsus olarak ilköğretim, lise ve üniversiteler öğrenciler ya da sivil toplum kuruluşlarının üyeleri tanışma amaçlı kitap seslendirmesi yapmışlardır. Anket uygulaması ve mülakat çalışması daha çok sürekli olarak kitap seslendiren ve bu anlamda sesli kitap projesinde gönüllü katılımcılara uygulanmış, çeşitli organizasyonlarla bir defa gelen kişiler göz ardı edilmiştir.

Ayrıca çalışmanın yapıldığı dönemde, İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Körler Kütüphanesinde bulunan dört kişilik idari kadronun tamamını başka görev yerlerine atamıştır. Çalışma bu şartlar altında tamamlanmıştır.

Ankete katılan 120 katılımcıdan 3 katılımcı anketi yanlış doldurmuş ve bu 3 anket iptal edilmiştir. Diğer 117 katılımcıdan 6 katılımcı 18. soruyu yanlış cevaplandırmış bu katılımcılarında sadece 18. sorusu iptal edilmiştir.

4.2. VERİ TOPLAMA SÜRECİ

Araştırmada veri toplama aracı olarak anket uygulaması ve karşılıklı mülakat tekniği kullanılmıştır. Anket formu üç bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde gönüllü okuyucuların demografik özelliklerini belirlemeye yönelik sorular yer almaktadır.

İkinci bölümde gönüllü okuyucuların beklenti düzeylerini belirlemek için beşli likert anket ölçeği uygulaması seçilmiş ancak gönüllü katılımcı sayısının az olması, yaş grupları ve eğitim durumları ile ilgili alt grupların katılımcı örneklem sayısının 30'dan düşük olması, soru kalıplarının yönlendirmeye müsait olması nedeniyle bu ölçekten vazgeçilmiştir. Soru kalıpları iki veya üç seçenekli olarak hazırlanmış son soruda ise puanlama usulü kullanılmıştır.

Üçüncü bölümde gönüllü okuyuculara düşünce ve önerilerini yazabilecekleri boş bir alan bırakılmış ve belediye hizmetlerine gönüllü katılım hakkında görüş ve önerilerini yazmaları istenmiştir.

Dördüncü bölümde ise İBB Körler Kütüphanesi içerisinde bulunan ve Sesli Kitap Projesinin kullanıcıları olan Bağımsız Hareket Merkezi kursiyerlerine Proje kapsamında gönüllü katılım kavramı hakkında görüşleri sorulmuştur. Görme özürülerin cevapları notlar halinde yazılmıştır.

Anket maddeleri hazırlanırken ifadelerin dolaylı olmamasına açık ve anlaşılır cümleler kullanılmasına dikkat edilmiştir.

4.3. KULLANILAN İSTATİSTİKİ YÖNTEMLER

Araştırmadan elde edilen anket Formu verileri bilgisayar ortamına aktarılarak analize dahil edilmiştir. Araştırma verilerinin analizi için SPSS 15.0 (Statistical Package for the Social Sciences), programı kullanılmıştır. Anket formunda gönüllü okuyuculara yönelik bilgiler örneklemin niteliğini açıklamak amacıyla frekans dağılımı ve yüzdeleriyle analiz edilmiştir.

4.4. BULGULAR VE DEĞERLENDİRME

Araştırmadan elde edilen verilerin incelenmesinde ve değerlendirilmesinde aşağıdaki yol izlenmiştir.

Araştırmaya katılan gönüllü okuyucuların demografik özellikleri frekans dağılımları ve yüzdeleriyle incelenmiştir.

4.4.2. Gönüllü Katılımcıların Demografik Özellikleri

Tablo 3.'de görüldüğü gibi araştırmaya katılanların % 59,0'ı kadın (n=69), %41'i Erkektir (n=48).

Tablo 3. Gönüllü Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

Cinsiyet	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Kadın	69	59,0	59,0	59,0
Erkek	48	41,0	41,0	100,0
Toplam	117	100,0	100,0	

Tablo 4.'de görüldüğü gibi araştırmaya katılanların % 14,5'i 15-20 (n=17) yaş aralığında, %24,8'i 21-26 (n=29) yaş aralığında, %6,0'ı 26-30 (n=7) yaş aralığında, %10,3'ü (n=12) 31-35 (n=12) yaş aralığında, % 15,4'ü 36-40 (n=18) yaş aralığında, % 18,8'i 41-45 (n=22) yaş aralığında, %6,8'i 46-50 (n=8) yaş aralığında, ve son olarak 50 yaşın üzerindeki gönüllü katılımcıların dağılımı ise %3,4 (n=4)'tür.

Tablo 4. Gönüllü Katılanların Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

Yaş	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
15-20 Yaş Arası	17	14,5	14,5	14,5
21-25 Yaş Arası	29	24,8	24,8	39,3
26-30 Yaş Arası	7	6,0	6,0	45,3
31-35 Yaş Arası	12	10,3	10,3	55,6
36-40 Yaş Arası	18	15,4	15,4	70,9
41-45 Yaş Arası	22	18,8	18,8	89,7
46-50 Yaş Arası	8	6,8	6,8	96,6
51 Yaş ve Üzeri	4	3,4	3,4	100,0
Toplam	117	100,0	100,0	

Gönüllü katılımcıların medeni durumuna bakıldığında, %63,2'si Evli (n=74), %36,8'i bekar (n=43).

Tablo 5. Gönüllü Katılımcıların Medeni Durumlarına Göre Dağılımı

Medeni Durum	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Evli	74	63,2	63,2	63,2
Bekar	43	36,8	36,8	100,0
Toplam	117	100,0	100,0	

Tablo 6.'da gönüllü katılımcıların eğitim durumları gösterilmektedir. Buna göre sesli kitap okuyan gönüllü katılımcıların %3,4'ü ilköğrenim (n=4) mezunu, %38,5'u Lise (n=45) öğrencisi ya da mezunu, %50,4'ü Lisans (n=59) öğrencisi ya da mezunu, %7,7'si yüksek lisans/doktora (n=9) mezunu ya da öğrencisidir.

Tablo 6.Gönüllü Katılımcıların Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı

Eğitim Durumu	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
İlköğretim	4	3,4	3,4	3,4
Lise	45	38,5	38,5	41,9
Lisans	59	50,4	50,4	92,3
Y.Lisans/Doktora	9	7,7	7,7	100,0
Toplam	117	100,0	100,0	

Tablo 7.'de gönüllü katılımcıların meslek durumlarına göre dağılımları gösterilmiştir. Gönüllü katılımcıların %17,1'i serbest meslek (n=20) sahibidir. %23,9'u memur (n=28), %11,1'i işçi (n=13), %32,5'i öğrenci (n=38) ve herhangi gelir getirici bir iş de çalışmayanların sayısı ise %15,4'dir (n=18).

Tablo 7.Gönüllü Katılımcıların Meslek Durumlarına Göre Dağılımı

Meslek Durumu	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Serbest Meslek	20	17,1	17,1	17,1
Memur	28	23,9	23,9	41,0
İşçi	13	11,1	11,1	52,1
Öğrenci	38	32,5	32,5	84,6
İşsiz	18	15,4	15,4	100,0
Toplam	117	100,0	100,0	

4.4.3. Gönüllü Katılımcılara uygulanan Anket Soruları ve Dağılımları

Anket çalışmasının 6. Sorusunda gönüllü katılımcılara “Ailenizde engelli var mı?” sorusu sorulmuştur. Tablo 8.'e göre gönüllü katılımcıların %16,2'sinin ailesinde (n=19) engelli bir birey bulunmaktadır. %83,8'i (n=98) ise bu soruya hayır cevabı vermiştir.

Tablo 8. Gönüllü Katılımcıların Ailelerinde Engelli bulunup Bulunmadığına Göre Dağılımı

Ailede bulunan Engelli	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Evet	19	16,2	16,2	16,2
Hayır	98	83,8	83,8	100,0
Toplam	117	100,0	100,0	

Anket çalışmasının 7. Sorusunda “Sesli Kitap Projesi'nden nasıl bilgi sahibi oldunuz?” ile gönüllü katılımcıların projeye nasıl katıldıkları araştırılmıştır. Tablo 9.'da gönüllü katılımcıların %28,2'si (n=33) projeyi yakın çevrelerinden duyduklarını, %12,0'si (n=14) gazeteden bilgi sahibi olduğunu, %41,9'u (n=49) televizyondan, %15,4 (n=18) sosyal medya ile ulaştığını belirtmiştir. Bu seçeneklerin dışında %2,6'sı ise (n=3) diğer seçeneğini işaretlemişlerdir.

Tablo 9. Gönüllü Katılımcıların Sesli Kitap Projesinden Nasıl Bilgi Sahibi Göre Dağılımı

Bilginin Kaynağı	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Yakın çevre	33	28,2	28,2	28,2
Gazete	14	12,0	12,0	40,2
Televizyon	49	41,9	41,9	82,1
Sosyal Medya	18	15,4	15,4	97,4
Diğer	3	2,6	2,6	100,0
Toplam	117	100,0	100,0	

Anket çalışmasının 8. Sorusunda gönüllü katılımcıların Sesli Kitap Projesinde ne zamandır görev aldıkları sorulmuştur. Tablo 10.'da görüldüğü gibi gönüllü katılımcıların %55,6'sı (n=65) bir yıldan az süredir kitap seslendirmektedirler. % 25,6'sı 1-2 yıl arası (n=30), %8,5'i (n=10) 2-3 yıl arası, %10,3'ü (n=12) 3-4 yıl arası gönüllü katılımcı olduklarını belirtmişlerdir.

Tablo 10. Sesli Kitap Projesinde Devamlılık Durumuna Göre Dağılım

Devamlılık	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
1 Yıldan Az	65	55,6	55,6	55,6
1-2 Yıl Arası	30	25,6	25,6	81,2
2-3 Yıl Arası	10	8,5	8,5	89,7
3-4 Yıl Arası	12	10,3	10,3	100,0
Toplam	117	100,0	100,0	

Anket çalışmasının 9. Sorusu'nda "Gönüllü Katılım" kavramı hakkında yeterli bilgi sahibi misiniz? sorusu sorulmuştur. Verilen cevapların dağılımı Tablo 11.'de gösterilmiştir. Gönüllü katılımcıların %15,4'ü (n=18) gönüllü katılım hakkında yeterli bilgiye sahip olduğunu ifade ederken, %84,6'sı (n=99) kavram hakkında bilgi sahibi olmadıklarını açıklamışlardır.

Tablo 11. Gönüllü Katılım Kavramı Hakkındaki Bilgiye Göre Dağılım

Bilgi	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Evet	18	15,4	15,4	15,4
Hayır	99	84,6	84,6	100,0
Toplam	117	100,0	100,0	

Anket çalışmasının 10. Sorusu'nda " Sesli Kitap Projesi'nden memnun musunuz?" sorusu sorulmuştur. Tablo 12.'ye göre ankete katılan bütün katılımcıların evet cevabı (%100,0 n=117) görülmektedir.

Tablo 12. Memnuniyet Sonuçlarına Göre Dağılım

Memnuniyet	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Evet	117	100,0	100,0	100,0

Anket çalışmasının 11. Sorusu, Sesli Kitap Projesinde görev yapan yetkililerin görevleri hakkında yeterli bilgi sahibi olup olmadıklarını araştırmaktadır. Bu soruya ankete katılanların % 85,5'i (n=100) evet cevabı verirken, %14,5'i (n=17) hayır cevabı vermiştir.

Tablo 13. Yetkili Personelin Tecrübe ve Bilgisi Hakkında Verilen Cevapların Dağılımı

Personel Bilgisi	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Evet	100	85,5	85,5	85,5
Hayır	17	14,5	14,5	100,0
Toplam	117	100,0	100,0	

Anket çalışmasının 12. Sorusu'nda, "Sizce Sesli Kitap Projesi'nde kullanılan fiziki bina, donanım ve teknoloji yeterli midir? Sorusuna verilen cevaplar Tablo 14.'de gösterilmiştir. Ankete katılanların %81,2'si (n=95) evet, %18,8'i (n=22) hayır cevabı vermiştir.

Tablo 14. Fiziki Bina Ekipman Yeterliliği Hakkında Verilen Cevapların Dağılımı

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Evet	95	81,2	81,2	81,2
Hayır	22	18,8	18,8	100,0
Toplam	117	100,0	100,0	

Ankete katılan gönüllü okuyuculara 13. Soru'da Sesli Kitap Projesi'nin görme engellilerin eğitimleri konusunda yararlı olup olmadığı hakkında düşünceleri sorulmuştur. Tablo 15.'de görüldüğü gibi ankete katılanların %84,6'sı (n=99) yararlı bulduğunu, %15,4'ü (n=18) ise yararlı olmadığını belirtmiştir.

Tablo 15. Sesli Kitap Projesi Yararlı Olup Olmadığı Hakkında Verilen Cevapların Dağılımı

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Evet	99	84,6	84,6	84,6
Hayır	18	15,4	15,4	100,0
Toplam	117	100,0	100,0	

Anket çalışmasının 14. Sorusu'nda, "Başka gönüllü katılım projelerine üye misiniz?" sorusunun cevapları Tablo 15.'de gösterilmiştir. Ankete katılanların %74,4'ü (n=87) başka gönüllü projelere katıldığını, %25,6'sı (n=30) katılmadığını belirtmiştir.

Tablo 16. Gönüllü Katılımcıların Başka Gönüllü Katılım Projelerinde Görev Alıp Almadıklarına Göre Dağılım

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Evet	87	74,4	74,4	74,4
Hayır	30	25,6	25,6	100,0
Toplam	117	100,0	100,0	

Anket çalışmasının 15. Sorusu'nda, "Türkiye'de yerel yönetimlerin hizmet üretiminde gönüllü katılım yöntemi hakkında ne düşünüyorsunuz?" sorusu ile gönüllü katılım kavramını yararlı bulup bulmadıkları araştırılmıştır. Tablo 17.'de ankete katılanların %40,2'si (n=47) faydalı, %23,1 (n=27) faydasız, %36,8'i (n=43) ise bu konu hakkında fikrinin olmadığını açıklamıştır.

Tablo 17. Gönüllü Katılım Yöntemini Faydalı Bulup Bulmadıklarına Göre Dağılım

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Faydalı	47	40,2	40,2	40,2
Faydasız	27	23,1	23,1	63,2
Fikrim yok	43	36,8	36,8	100,0
Toplam	117	100,0	100,0	

Anket çalışmasının 16. Sorusu'nda, "Sizce gönüllü katılım projeleri engellilere ilişkin sorunlara çözüm olabilir mi?" sorusu ile gönüllü katılım projelerinin özel yararları araştırılmıştır. Tablo 18.'de ankete katılanların, %14,5 (n=17) evet, %47,9 (n=56) hayır ve %37,6'sı (n=44) ise evet ama yetersiz cevabını vermiştir.

Tablo 18. Gönüllü Katılım Projelerinin Engelliler İlişkin Sorunlarda Çözüm Olup Olamayacağına Göre Dağılım

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Evet	17	14,5	14,5	14,5
Hayır	56	47,9	47,9	62,4
Evet ama yetersiz	44	37,6	37,6	100,0
Toplam	117	100,0	100,0	

Anket'in 17. Sorusu gönüllü katılımcıların İstanbul Büyükşehir Belediyesinin hizmetlerinden memnuniyet derecesini araştırmaktadır. Ankete katılanlar alt seviyelerine parçalanmış ve cinsiyet, medeni durum, eğitim kriterleri ile memnuniyet düzeyleri arasında anlamlı fark aranmıştır. Ankete katılanların %38,5'i (n=45) kişi belediye hizmetlerinden memnun olduğunu %62,5' (n=72) ise memnun olmadığını belirtmiştir.

Tablo 19. İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin Hizmetlerinden Memnuniyetlerine Göre Dağılım

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Evet	45	38,5	38,5	38,5
Hayır	72	61,5	61,5	100,0
Toplam	117	100,0	100,0	

Tablo 20.'de gösterildiği gibi, kadın katılımcıların %36,2'si (n=25) belediye hizmetlerinden memnun olduğunu, %63,8'i (n=44) memnun olmadığını açıklamıştır. Erkeklerin ise %41,7'si (n=20) memnun olduğunu, %58,3 memnun olmadığını belirtmiştir.

Tablo 20. Gönüllü Katılanların Cinsiyetlerine Memnuniyet Grupları Dağılımı

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
KADIN				
Evet	25	36,2	36,2	36,2
Hayır	44	63,8	63,8	100,0
ERKEK				
Evet	20	41,7	41,7	41,7
Hayır	28	58,3	58,3	100,0

Tablo 21.'de görüldüğü gibi ankete katılanların 15-20 yaş aralığında %41,2'si (n=7) belediye hizmetlerinden memnun olduğunu, %58,8'i (n=10) memnun olmadığını, 21-25 yaş aralığında %52,2'si (n=16) memnun olduğunu, % 44,8'i (n=13) memnun olmadığını, 26-30 yaş aralığındaki, %100,0'ü (n=7) memnun olmadığını, 31-35 yaş aralığında % 100,0'ü (n=12) memnun olmadığını, 36-40 yaş aralığındaki %22,2'si (n=4) memnun olduğunu, % 77,8'i (n=14) memnun olmadığını, 41-45 yaş aralığında %54,5'i (n=12) memnun olduğunu, % 45,5'i (n=10) memnun olmadığını, 46-50 yaş aralığında %50,0 (n=4) memnun olduğunu, % 50,0'si (n=4) memnun olmadığını ve 51 yaş üzerindeki %50,0'si (n=2) memnun olduğunu, % 50,0'si (n=2) memnun olmadığını belirtmiştir.

Tablo 21. Gönüllü Katılanların Yaşlarına Memnuniyet Grupları Dağılımı

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
15-20 Yaş Arası				
Evet	7	41,2	41,2	41,2
Hayır	10	58,8	58,8	100,0
21-25 Yaş Arası				
Evet	16	55,2	55,2	55,2
Hayır	13	44,8	44,8	100,0
26-30 Yaş Arası				
Evet	7	100,0	100,0	100,0
Hayır				
31-35 Yaş Arası				
Evet	12	100,0	100,0	100,0
Hayır				
36-40 Yaş Arası				
Evet	4	22,2	22,2	22,2
Hayır	14	77,8	77,8	100,0
41-45 Yaş Arası				
Evet	12	54,5	54,5	54,5
Hayır	10	45,5	45,5	100,0
46-50 Yaş Arası				
Evet	4	50,0	50,0	50,0
Hayır	4	50,0	50,0	100,0
51 Yaş Üstü				
Evet	2	50,0	50,0	50,0
Hayır	2	50,0	50,0	100,0

Tablo 22.'de gösterildiği gibi ankete katılanların evli olanlardan % 37,8'i (n=28) belediye hizmetlerinden memnun olduğunu, %62,2'si (n=46) memnun olmadığını, bekar olanların ise %39,5'i (n=17) memnun olduğunu %60,5'i (n=26) memnun olmadığını açıklamıştır.

Tablo 22. Gönüllü Katılanların Medeni Durumlarına Göre Memnuniyet Grupları Dağılımı

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
Evli				
Evet	28	37,8	37,8	37,8
Hayır	46	62,2	62,2	100,0
Bekar				
Evet	17	39,5	39,5	39,5
Hayır	26	60,5	60,5	100,0

Ankete katılanların eğitim seviyelerine göre memnuniyet dağılımları incelendiğinde Tablo 23.'de gösterildiği gibi İlk öğretim mezunlarının tamamı (n=4) memnun olduğunu, lise mezunlarının % 44,2'si (n=19) memnun olduğunu, % 57,8'i (n=26) memnun olmadığını, Lisans düzeyinde mezun olan ya da okuyanların %33,9'u (n=20) memnun olduğunu, % 66,1'i (n=39) memnun olmadığını, Yüksek lisans ya da doktora mezunlarının ise %22,2'si (n=2) memnun olduğunu, % 77,8'i (n=7) memnun olmadığını açıklamıştır.

Tablo 23. Gönüllü Katılanların Eğitim Seviyelerine Göre Memnuniyet Grupları Dağılımı

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Toplam Yüzde
İlköğretim				
Evet	4	100,0	100,0	100,0
Hayır				
Lise				
Evet	19	42,2	44,2	42,2
Hayır	26	57,8	57,8	100,0
Lisans				
Evet	20	33,9	33,9	33,9
Hayır	39	66,1	66,1	100,0
Y.Lisans/Doktora				
Evet	2	22,2	22,2	22,2
Hayır	7	77,8	77,8	100,0

Anketin 18. Sorusunda gönüllü katılımcılara "Sesli Kitap Projesi uygulama amaçlarını önem sırasına göre 1 den 8'e kadar derecelendirmeleri istenmiştir. 18. Soruda 6 adet hata vardır. Bu katılımcıların sadece 18. Sorusunun ankete katılması engellenmiş ve ortalama 111 kişi üzerinden yapılmıştır. Bu açıklamalara göre gönüllü katılımcıların projenin uygulama amaçlarına göre sıralaması aşağıdaki gibidir.

Tablo 24. Sesli Kitap Projesi'nin Uygulama Amaçlarına Göre Derecelendirilmesi

- (1) Engellilerin sorunlarına yönelik tedbirler almak (2,387)
- (2) Yerel yönetimlerin eğitim uygulamalarına destek vermesi (3,532)
- (3) Toplumsal bütünleşmeyi sağlamak (3,613)
- (4) Hemşehri dayanışmasını artırmak (3,613)
- (5) Yerel yönetimlerin asli görevi olması (4,793)
- (6) Yerel yönetim ile vatandaş arasında siyasi/sosyal bağ kurmak (5,288)
- (7) Gönüllü katılımın, demokratikleşmeyi artırmasını sağlamak (6,225)
- (8) Kamu hizmetlerine gönüllü katılım açısından farkındalık yaratmak (6,59)

Tablo 24. görüldüğü gibi 3. Ve 4 sıradaki maddelerin ağırlığı eşittir.

4.4.4. Gönüllü Katılımcıların Düşünce ve Önerileri

Anketin 19. Sorusu gönüllü katılımcıların düşünce ve önerilerini öğrenmeyi amaçlayan sorudur. Gönüllü katılımcılara “ Gönüllü katılımcı olma nedeniniz ve uygulama hakkında düşünceleriniz ve önerileriniz?” sorusuna gelen cevaplar incelendiğinde aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

19. Soruya detaylı cevap verenlerin sayıları oldukça azdır. Pek çok katılımcı projeyi sürdürmekten memnun olduğunu belirtmiş ve çok kısa bir teşekkür yazısı yazmıştır.

Çoğu katılımcı projeye katılma amaçlarının, engelli bireylere yardım etmek olduğunu, ses bağışının verdiği mutluluğu ön plana almıştır. Bu mutluluğu içsel olarak topluma sundukları katkı ve yararlı olma isteği ile gerekçelendirmişlerdir.

Gönüllü katılımcıların çoğu engelli bireylere yönelik bu çalışmaların faydalı olduğunu ancak yetersiz kaldığını belirtmiştir.

Sesli Kitap Projesine katılmadan önce engelliler hakkında çok fazla bilgilerinin olmadığını, bu bilginin de acıma duygusunun ötesine geçemediğini ancak projeye katıldıktan sonra engelliler hakkındaki görüşlerinin olumlu yönde değiştiğini ifade etmişlerdir.

Özellikle lisans, yüksek lisans ve doktora yapan görme engellilerin kitap taleplerini okuyanlar, engellilerin sağlıklı insanlardan daha başarılı olmalarını takdirle karşılamaktadır.

Gönüllü katılımcıların önemli bir çoğunluğu başka gönüllü katılım projelerine üye olduklarını ancak stüdyoda görme engelliler için kitap okumanın manevi tatmin ve haz duygularını önemli ölçüde artırdığını ve bu uygulamanın kitap okuma alışkanlıklarını ve disiplinli olma düzeylerini arttırdığını belirtmiştir.

Gönüllü katılımcıların öneriler konusunda düşünceleri çok fazla değildir. Ancak uygulamanın “youtube” benzeri sitelerden üye olmadan dinlenmesi gerektiğini ifade edenler ağırlıktadır. Ayrıca bu çalışmaların yaygınlaşması konusunda özellikle fiziki bina, alt yapı ve teknoloji konusunda bütün belediyelerin ortak bir çatı altında hareket etmeleri gerektiğini

koordinasyon hizmetini de İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin yürütmesi gerektiğini ifade etmişlerdir.

Gönüllü katılımcılar, İstanbul Belediyesi yetkililerine özellikle Körler Kütüphanesinde bulunan personele özellikle teşekkür etmektedirler.

4.4.5. Sesli Kitap Kullanıcıları Olan Görme Engellilerin Düşünceleri

Sesli Kitap Projesinin kullanıcıları görme engelli vatandaşlardır. İstanbul içi ve İstanbul dışında olmak üzere sayıları 6.000 civarında bulunmaktadır. Bu kullanıcılardan sadece Körler Kütüphanesi'ne KPSS, ÖMSS (Özürlü Memur Seçme Sınavı) ve üniversite sınavlarına hazırlanmak için gelen kursiyerler, bağımsız yaşam eğitimi ve bilgisayar kursiyerleri ile yapılan yüz yüze mülakatlardan yararlanmışlardır. Sesli Kitap kullanıcılarının proje hakkında düşünce ve önerileri aşağıda gösterilmektedir.

Görüşmelerin yapıldığı dönemde açıklanan ÖMSS (Özürlü Memur Seçme Sınavı) sonuçlarında gösterilen başarı, mülakatlarda karşılaşılan belediyeye teşekkür ve coşkulu ifadelerin nedeni olabilir. Bu açıklamanın belirtilmesi faydalı olacaktır.

Görme engelli vatandaşlar ücretsiz olarak bu imkânı sağlayan İstanbul Büyükşehir Belediyesine duydukları memnuniyeti ifade etmişlerdir.

Görme engelli bireylerin hakları konusunda oldukça bilgili ve projenin uluslararası uygulamalarının farkında olması, Sesli Kitap Projesinin pek çok belediyenin uygulamaları arasında olduğunu belirterek özellikle talep formu ile istedikleri kitapların okunmasının önemli olduğunu belirtmişlerdir.

Yerel yönetimlerin yerel halkın mutluluğu ve talepleri doğrultusunda proje üretmelerinin onları başarıya götüreceğini, gönüllü katılımcı projelerinin de sağlıklı bireylerin engellileri daha iyi anlayabilecek bir yapıya kavuşturduğunu belirtmişlerdir.

Sesli Kitap Projesinin pek çok görme engellinin eğitim hakkını sürdürmesinde önemli olması, Braille alfabesi ile yazılan kaynaklar yetersizliğini bir ölçüde karşılamasının kitap kaynaklarını desteklediğini, özel

ilgi alanları olan görme engellilerin şiir, hikaye, roman gibi kitapların okunmasının da engellilerin sosyal gelişimini desteklediği açıklanmıştır.

Sesli Kitap Projesinin önemli bir adım olduğunu ancak benzer projelerin artması ve geliştirilmesi konusunda merkezi otoritenin etkili önlemler alması da düşüncelerine eklenmiştir.

Öneriler konusunda gelen en çarpıcı etkinlik görme engellilerin pek çoğunun seslerini dinledikleri, gönüllü katılımcılarla tanışma istediğidir. Özellikle bilimsel kitapların seslendirmelerinin ve dinlemesinin aylarca sürmesi görme engelliler ile gönüllü katılımcı arasında bir bağ oluşmasını sağlamıştır.

Görme engelliler, sesli kitap projesinin geliştirilebilmesi için iletişim araçlarına önemli görevler düştüğünü, bu uygulamaların sık sık kitle iletişim araçları ile topluma hatırlatılması gerektiğini de eklemiştir.

4.5.ARAŞTIRMANIN SONUÇLARI

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Körler Kütüphanesi Sesli Kitap Projesinin sosyal belediyecilik ve gönüllü katılım üzerine önemli sonuçları aşağıdaki gibidir.

Sesli Kitap Projesine katılan gönüllü katılımcıların % 59,0'unun (n=69) kadın olması kadın katılımcıların iş durumu nedeniyle (ev hanımı statüsü) sorumluluk bilinci ve toplumsal projelere olan yatkınlığının bir göstergesidir.

Gönüllü Katılımcılarda en büyük grubu %24,8 (n=29) kişi ile 21-25 yaş arası grup oluşturmaktadır. Bu grubun 15-20 yaş grup ile öğrenci olması ve toplum gönüllüleri ile ortak projelerin üretilmesinden kaynaklanmaktadır. Katılımda en düşük gruplar sırasıyla 26-30,46-50 ve 51 yaş üzeri gruptur. Gönüllü katılım 31 ile 45 yaş arasında yoğunlaşmaktadır.

Gönüllü katılımcıların % 63,2'si (n=74) evlidir. Evli bireylerin engelliler ile empati kurması çok daha kolay olduğundan bu oranın doğal karşılanması gerekmektedir.

Eğitim durumu arttıkça gönüllü katılım artmaktadır. Gönüllü katılımda en yüksek grubu %50,4 (n=59) ile lisans mezunu ya da öğrencileri oluşturmaktadır. Katılımda en düşük grup ilköğretim mezunlarından gelmektedir. Kitap seslendirmenin belirli diksiyon ve imla kuralları bilgisi içermesi bu grubun katılım imkânlarını daraltabilir.

Gönüllü katılımcıların mesleklerine göre katılımları incelendiğinde öğrencilerin serbest vakitleri nedeniyle en yüksek grup oldukları görülmektedir. Körler Kütüphanesinin stüdyolarının cumartesi günü de açık olmasına rağmen işsiz olarak değerlendirilen ev hanımları ve öğrenciler tarafından hafta içi kullanılması doğaldır. Katılımda en düşük grubu 13 kişi ile işçiler oluşturmaktadır.

Anket çalışmasına katılanların % 83,8' (n=98) yakın ailelerinde engelli bulunmadığını ifade etmişlerdir.

Gönüllü katılım için kitle iletişim önemli bir paya sahiptir. Televizyon, gazete ve sosyal medya olarak adlandırılan internet üzerinden Sesli Kitap Projesinden bilgi sahibi olanların oranı %69,3'tür (n=81). Yakın çevresinden

etkilenip uygulamaya katılanların oranı ise %28,2 (n=33) ve Eyüp Sultan'da gezerken kütüphaneyi görüp gelen 3 kişi de uygulamaya katılmıştır.

Sesli Kitap Projesi oldukça güç katılım şartlarına sahiptir. Katılımcılar kendilerine ayrılmış saatlerde stüdyoya girip en az iki saat kitap seslendirmelidirler. Bilimsel kitapların seslendirmelerinin 1-1,5 sene sürdüğü düşünülürse disiplin oldukça önemlidir. Bu yüzden Sesli Kitap Projesine katılıp bir kitap okuduktan sonra ayrılanların sayısı oldukça fazladır. Gönüllü katılımcıların %55,6'sı (n=65) bir yıldır projeye devam etmektedir. Gönüllü katılımcılar da 2 yıldan sonra katılım azalmakta ve sırasıyla 2-3 yıl arasında %8,5 (n=10) ve 3-4 yıl arası % 10,3'e (n=12) düşmektedir.

Gönüllü katılımcıların %84,6'sı gönüllü katılım kavramı hakkında hukuki bilgiye sahip değildir. Kavramı bilen ve genel çerçevesi içinde değerlendirenlerin oranı ise %15,4 (n=18) ile oldukça düşüktür. Katılımcıların çoğu, iyilik yapmanın getirdiği içsel mutluluk ile gönüllü katılımı özdeşleştirdiği için kavram hakkında bilgi sahibi olmak istememektedir. Sesli Kitap projesine katılanların tamamı bu projenin bir parçası olmaktan mutluluk duyduklarını açıklamışlardır.

Gönüllü katılanların Sesli Kitap Projesinde çalışan idari personelin görevleri hakkındaki bilgi ve tecrübelerine yaklaşımı %85,5 (n=100) ile olumludur. Kalan %14,5 (n=17) ise olumsuz düşünmektedir. İdari personelin randevu saatlerini geciktiren ya da okumalarını devam ettirmeyen bireyleri ikaz etmesi, kişisel anlaşmazlıklar bu tür projelerde sık görülen durumlardandır. Ancak genel olarak idari personelin eğitimli kütüphanecilerden oluşması sorunları en aza indirmiştir.

Fiziki bina, ekipman ve teknoloji hakkında verilen cevaplarda %81,2 (n=95) ile yeterli olduğu belirlenmiştir. Körler Kütüphanesinin Eyüp Hüsrev Paşa Tekkesi'nde bulunması tarihi bir binanın sınırlılıklarını göstermektedir. Ancak kullanılan DAİSY sistemi son teknoloji ürünüdür.

Ankete katılanların % 84,6'sı (n=99) projenin görme engellilerin eğitimleri konusunda yararlı olduğunu düşünmektedir. Geri kalan %15,4'lük (n=18) ise yararlı olmadığı kanısındadır. Bu grubun genellikle ilk kitap

seslendirmelerinde bekledikleri tatmin ile karşılaşmayan katılımcılar arasında yaygın olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Ankete katılanların eğitim durumları düşünüldüğünde toplumsal farkındalık olarak önemli kesimin olduğunu ve %74,4'nün (n=87) başka gönüllü katılım projelerine de katıldığı belirlenmiştir. Gönüllülük kavramı genellikle bir yaşam biçimine dönüşmekte ve sosyal faydasını yaşayan bireylerin gündelik hayatlarının bir bölümünün, bu katılımlara ayrıldığı bilinmektedir.

Yerel yönetimlerin sosyal belediyecilik anlayışı olarak değerlendirildiği bölümde katılımcılar % 59,9'u (n=70) faydası yok ve fikrim yok olarak düşüncelerini belirtmiştir. Bu, yerel yönetimlere duyulan tepkinin bir sonucu olabilmektedir. Bu cevaplar anketin 13. Sorusuna verilen cevaplarla bir karşıtlık oluşturmaktadır. Aynı şekilde 16. Soruda da belirtilen gönüllü katılım uygulamaları engellilere ilişkin sorunlarda çözüm olabilir mi sorusu bütün engelliler düşünüldüğünde % 47,9 (n=56) ile hayır ve % 37,6 (n=44) ile evet ama yetersizle cevaplanmıştır. Gönüllü katılımcılar için engellilerin sorunlarının gerçek çözümü için ulusal modeller oluşturulmalı ve devlet bir başka deyişle merkezi otoritenin önemli adımlar atması gerekmektedir.

Memnuniyet anketinde ulaşılan sonuçlar aşağıda gösterilmiştir.

Gönüllü katılımcılar Sesli Kitap Projesi ile İstanbul Büyükşehir Belediyesi hizmetleri arasında olumlu bir ilişki kurmamışlar ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi hizmetlerinden memnun musunuz sorusuna % 62,5 (n=72) ile hayır cevabı vermişlerdir. Kalan %38,5 (n=45) ise evet cevabını vermiştir. Memnuniyet anketi incelendiğinde kadınların %63,8 (n=72) memnuniyetsizliği erkeklerin üzerindedir. Bu durum yerel yönetimlerin kadın politikaları ve kadın dostu kentler projelerinin ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Kadın algısının erkeklerin bakış açılarından daha eleştirel olması bu durumun bir sonucu olabilir.

Yaş grupları ile değerlendirildiğinde, 20-25 yaş arası grubun memnuniyet düzeylerinin diğer gruplardan ayrıştığı görülmektedir. Bu grup %55,2 (n=16) ile memnun olduğu gözlenmiştir. Diğer gruplarda özellikle 36-

40 yaş grubunda memnuniyetsizlik oranı % 77,8 (n=14) yüksek seviyededir. Evli olanlar ile evli olmayanlar arasında çok belirgin bir fark bulunmamaktadır.

Eğitim durumlarına göre memnuniyet anketine bakıldığında eğitim durumu yükseldikçe İstanbul Büyükşehir Belediyesi hizmetlerinden memnuniyetsizliğin arttığı görülmektedir.

Anketin son sorusu Sesli Kitap Projesinin uygulama amaçlarına göre derecelendirilmesidir. Gönüllü katılımcılar Sesli Kitap Projesinin engellilerin sorunlarına yönelik tedbirler kapsamında değerlendirmişler ve ilk sıraya bu amacı yerleştirmişlerdir. Yerel yönetimlerin eğitim uygulamalarına destek vermesi 2. Sırada, toplumsal bütünleşme ve hemşehri dayanışması 3. ve 4. sıraları almıştır. Bu cevaplarda dikkat çeken iki husus bulunmaktadır. Sesli Kitap Projesine gönüllü katılımcılar bu proje ile belediyenin kendileri ile siyasi ve sosyal bağ kurması arasında ve demokratikleşme süreci ile gönüllü katılım arasında bağ kurmamışlardır.

Araştırmanın sesli kitap kullanıcılarının da dâhil edildiği daha büyük bir örneklem grubu ile geliştirilmesi önerilebilir.

SONUÇ

Yerel yönetim birimleri halkın ortak yerel gereksinimlerini karşılamak amacıyla oluşturulan ve halkın kendi eliyle seçtiği organlarca yönetilen bir kuruluş olarak toplumsal gelişme ile ilgili önemli görevlere sahiptir. Bu görevler çoğu zaman toplumu bir bütün olarak değerlendiren, toplum içinde bütün sınıfları ilgilendiren, çok çeşitli konuları sınıf farkı gözetmeksizin ele alan bir bakış açısı olarak karşımıza çıkar.

Türkiye’de yerel yönetimlerde oluşan yeni kamu anlayışı ile bazı kamu hizmetlerinin bir kısmı, sosyal yardımlaşma ve dayanışma ile sosyal hizmetlere en fazla gereksinim duyan kesimlere sivil toplum ile ortaklaşa yürütülen projeler ile yürütülebilmektedir.

Sosyal belediye anlayışı sadece toplumun ortak ihtiyaçlarına cevap vermek üzere hizmetlerin yüklenmesi değil, sosyal, kültürel ve eğitim çalışmalarının gerçekleştirilebilmesi için gerekli olan alt yapı yatırımlarının gerçekleşmesi anlamına gelmektedir. Bu açıdan özellikle belediyeler, sosyal politikalarını oluştururken, sosyal politikanın araçlarından biri olan sosyal hizmet uygulamalarına yoğunlaşırlar. Belediyelerin sosyal hizmet sunduğu kesimler, sosyal sorunlara yönelik olarak yapılan çalışmaların koordine edilmesiyle, yoksulluk, yaşlılık, engellilik, işsizlik, gençlik gibi alanlarda verilen hizmetler ve uygulamalardır. Belediyeler sosyal hizmet amaçlarını gerçekleştirmek için sivil toplumun önemli katkılarından yararlanırlar. Toplumsal kesimler arasındaki paylaşımın artırılması, kent kültürünün oluşturulması, hemşerilik bilincinin benimsenmesi, sosyal belediyeciliğin en önemli amaçlarından biridir. Sivil toplum 21. yüzyılda elinde bulundurduğu güçle yerel yönetimleri harekete geçirmiş ve ortak projelerle pek çok kamu hizmeti ortaklaşa yerine getirilmiştir.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Körler Kütüphanesi Sesli Kitap Projesi, odağında insanın bulunduğu, İstanbul Büyükşehir Belediyesi koordinatörlüğünde yürütülen gönüllü katılım projesidir. Bu proje, görme engelli bireylerin eğitimleri süresince ihtiyaç duydukları kitapların, gönüllü katılımcılar

tarafından seslendirilmesi, cd ortamında ya da internet ortamında saklanması, tasnif edilmesi ve görme özürli bireylere ücretsiz olarak ulaştırılmasıdır. Sosyal belediyecilik ve gönüllü katılım örneği olan Sesli Kitap Projesi arasında önemli ilişkiler bulunmaktadır. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Sesli Kitap Projesi ile birçok farklı amacı gerçekleştirebilmektedir. Bu projenin uygulamasında yer alan sağlıklı veya kitap okuyabilecek engelli bireyler, aynı şehirde beraber yaşadıkları görme engelli hemşerilerinin sorunlarını paylaşabilmekte, çözüm sürecinin bir parçası olarak, eğitimlerine katkıda bulunmaktadır. Toplumumuzda lisans, yüksek lisans ve doktora düzeyinde eğitim yapan pek çok görme engelli bulunmaktadır. Yakın dönemlerde bu bireylerin başarısında, Sesli Kitap Projesinin küçümsenmeyecek katkısı bulunmaktadır. Sistemin "Audio Book", "Sesli Kitap" formatından çok farklı olması, görme engellilerin rahat kullanımına göre uyarlanması, kitap bölümlerinin parçalara ayrılması, sesli kitabın görme engelli tarafından yönetilebilmesi, kitapların kaydediliş aşamasında uzmanlık isteyen bir süreçtir. Hemen hemen bütün yaş gruplarındaki görme engellilere hitap edecek kitapların ulusal bilgi bankası ile koordineli bir şekilde seslendirilmesi ancak lisans, yüksek lisans ve doktora öğrencilerinin ders kitaplarının ön plana alınması sistemin özünü teşkil etmektedir.

Sesli Kitap Projesi'nin üç ana unsuru bulunmaktadır. Gönüllü katılımcılar, İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin Körler Kütüphanesinde koordine edilmekte, okuyacakları kitaplar ve stüdyo kayıtları alınmaktadır. Sesli kitapları talep eden ve dinleyen görme engellilerde hizmet edilen hedef kitledir. Bu kitapları dinleyicisi ile buluşturan birim yine Körler Kütüphanesidir.

Sesli Kitap Projesi Anketine katılan 117 kişi ile yapılan anket çalışması ve mülakat sonuçlarına göre, Sesli Kitap Projesine katılarak kitap seslendirmenin, kolay bir gönüllü katılım projesi olmadığı görülmüştür. 500-600 sayfalık kitapların çoğunluğu, kitap okurken kullanılması gereken DAİSY sisteminin tuşları, imla kuralları ve körlerin dinlerken zorlanmayacakları özel okuma teknikleri, başvuran katılımcıların çoğunun bir kitabın üstünde seslendirme yapamamasına neden olmaktadır. Kitap seslendirmesi genellikle birkaç ayda bitirilebileceği gibi bir yılı aşan sürede seslendirilen kitaplar da bulunmaktadır.

Randevu sisteminin olması, stüdyoda okunan kitapların okunmayarak bırakılması durumunda, başka katılımcılara okutulmadan tekrar okuma listesine alınması sistemin bir başka zorlu yönüdür.

Gönüllü katılımcılık düşüncesinin insana vereceği sosyal ve bireysel iyilik, emeğinin disiplinli bir mücadelesi ile gerçekleşmektedir. Sesli Kitap Projesinde görev almak zor ve disiplin isteyen bir süreçtir. Bireyin yalnız başına gerçekleştirdiği bir eylem olarak, kitap seslendirmek özel bir hassasiyet istemektedir. Kitap seslendirenlerin pek çoğu en büyük mutluluğun kitaplarını dinleyen görme engellilerin, kendilerine yaptıkları teşekkür konuşmaları olduğunu ifade etmişlerdir. Sesli kitap projesinden yararlananların il dışındaki kullanıcılarının çok fazla olduğu düşünülürse, hiç karşılaşmayacak iki insanın yardımlaşması gönüllü katılımcıların biricik motivasyonudur. Gönüllü katılımcıların bir başka motivasyon kaynağı da ses bağışlarının uzun yıllar boyunca arşivde saklanmasıdır.

Araştırma sonuçlarına bakılacak olursa, sesli kitap kullanıcılarının gönüllü katılım projesinin yararı ya da etkililiği konusunda endişelerinin olduğu görülmektedir. Türkiye’de bulunan 400 bin civarında ki görme engellinin eğitim olanaklarının çok kısıtlı olması, eğitim alan görme engellilerin sayısının sadece % 7-8 oranında olması, yapılan ses bağışının önemli ama etkisiz olabileceği düşüncesini doğurmaktadır. Gönüllü katılımcılar, çalışmalarını ileriki yıllarda yapılacak büyük ölçekli ve etkili uygulamaların küçük bir örneği olarak değerlendirmektedir.

Araştırma sonuçlarından gönüllü katılımcıların, bu organizasyonun, İstanbul Büyükşehir Belediyesi’nin asli görevi olmadığını düşündüklerini göstermiştir. Anketin 18. Sorusunda bulunan Sesli Kitap Projesi’nin uygulama amaçlarında “yerel yönetimlerin asli görevi olması” şıkkı beşinci sırada çıkmıştır. Bu projeyi hak temelli düşünmeyen ve gönüllü katılım kavramı hakkında (%84,6 (n=99)) bilgi sahibi olmayan katılımcılar, engellilere yardım etmek isteyen belediyelerin toplumsal bütünleşmeyi sağlama eğilimlerini ön plana almışlardır. Ayrıca katılımcıların, gönüllü katılım kavramı ile demokratikleşme sürecini ilişkilendiremedikleri, anlaşılmıştır.

Belirtilmesi gereken bir başka önemli husus ise gönüllü katılımcıların (%62,5' (n=72)), İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin hizmetlerinden memnun olmadığını belirtmesidir. Bu projede, gönüllü katılımcılar ile yerel yönetim arasında sosyal ve siyasal bir bağ oluşturma ihtimalinin az olduğu görülmektedir. Bir başka unsur ise, uzun yıllar idari kadroda görev yapmış deneyimli personelin (içlerinden birisi görme engelli) başka yerlere atanması, gönüllü katılımcılarda hayal kırıklığı yaratmıştır. Bu durum, Bu tür projelerde dikkat edilmesi gerek insan faktörünün önemli bir göstergesidir.

Sesli Kitap kullanıcıları olan görme engelliler ise gönüllü katılımcıların aksine hukuki haklarını ve yerel yönetimlerin görevlerini daha iyi bilmektedirler. Engelli olarak yaşamının bütün sıkıntıları ile hayatları boyunca karşılaşılan ve sorunları giderme aşamasında deneyim kazanan görme engelliler, hizmeti hayır hasenat ya da lütuf olarak değerlendirmemekte ancak İstanbul Özürlüler Merkezi'nin ve Körler Kütüphanesinin bütünleşik sosyal hizmet anlayışı ile bağdaştırdıkları Sesli Kitap Projesinden ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin hizmetlerinden övgü ile bahsetmektedirler. Hizmeti tüketenler açısından projenin siyasal ve toplumsal amacı tam anlamıyla yerine getirilmiştir. Değerli olma duygusu ve önemsenmek, engelli bireylerde uzun yıllar toplum dışına itilmişliğin karşısında siyasal bağlılık oluşturmuştur.

Sesli Kitap Projesi, İstanbul Büyükşehir Belediyesi açısından değerlendirildiğinde küçümsenmeyecek bir öneme sahiptir. Sesli Kitap Projesi, farklı toplumsal kesimlerden gelen gönüllü katılımcılarla kurulan bireysel diyalog ile toplumsal barış için önemli bir ortak payda oluşturmaktadır. Görme engellilerin kitap kaynağı bulma sorunlarına çözüm modeli yurtdışı örnekler incelenerek uyarlanmış ve gönüllü katılımcılar ile ortak bir proje içinde sesli kitap üretimi gerçekleştirilmektedir.

Büyük metropollerde yerel yöneticilerle zor kurulan iletişim bir anlamda İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin önemli siyasal amaçlarından biridir. Gönüllü katılımcılardan Eyüp İspark otoparkında ücret alınmaması, belediye ve özel araçlara tahsis edilen yolun Körler Kütüphanesinin kapısına kadar katılımcılara açılması, hizmetli kadrosunun eğitimi, nezaketi ve servisleri, özel güvenlik görevlilerinin bile gönüllü katılımcılara isimleri ile hitap etmesi, davranışları, idari

kadronun bireysel çabaları, siyasal anlamda çok farklı ideolojilere sahip olan bireylerin yakınlaşmasını sağlayabilmektedir. Bu yaklaşımın, İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından personeline, özel olarak eğitimler ile verildiği düşüncesi ağırlık kazanmaktadır. Ancak belirtilmesi gereken en önemli husus, projenin İstanbul ölçeğindeki bir şehir için çok küçük ve sınırlı olmasıdır. İlçe belediyelerinin ve sivil toplum kuruluşlarının da sesli kitap projeleri olmasına karşılık, yaz aylarında düşmek kaydı ile ortalama 200-250 okuyucu ile sesli kitap üretmek, İstanbul için çok düşük bir katılımıdır. Bu katılımın artırılması için önemli bir alt yapı ve teknoloji maliyeti olsa bile belediye stratejik planları içine dahil edilmesi gerekmektedir. İstanbul'un coğrafi büyüklüğü göz önüne alındığında fazla merkezin kurulması gerekmektedir.

Gönüllü katılımcıların, bireysel olarak desteklenmesi için belirli hedefleri gerçekleştirmiş katılımcılara ucuz ulaşım olanakları, konser biletleri, belediye sosyal tesislerinde indirim vb. gibi olanakların kampanyalar ile desteklenmesi katılımcı sayısını artıracaktır. Bu kampanyaların fiziki bina ve altyapı yatırımları gerçekleştirdikten sonra gündeme gelmesi yararlı olacaktır.

Yerel yönetimlerdeki engellilere yönelik hizmet anlayışının profesyonel yaklaşımlarla, uzman yetkililerin önderliğinde oluşturulan ve sivil toplum ile güçlendirilen çalışmaların giderek yaygınlık kazanması kentlilik bilinci ve yerel demokrasi ve etkin sosyal hizmet üretiminde farklılık yaratacaktır.

Bu tez çalışmasının sosyal belediyeciliğin en demokratik biçimi olan gönüllü katılım kavramı ile yapılacak araştırmalara katkılarının olmasını umuyorum.

KAYNAKLAR

AKDOĞAN, Yalçın; "Sosyal Belediyecilik", İstanbul, **Yerel Siyaset**, 2006 Sayı 3, Mart. s. 44.

ALTAN, Ömer Zühtü; **Sosyal Politika**, Eskişehir, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No:1744 Açıköğretim Fakültesi Yayını No:900, Haziran 2007.

ASLAN, Mehmet Fatih; "Küreselleşme bağlamında Türkiye'de Sosyal Politikaların Dönüşümü", T.C. Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Müdürlüğü Kurumu; **Küreselleşen Dünyada Sosyal Hizmetlerin Konumu Hedefleri ve Geleceği Sempozyum Sunum Kitabı**, Nisan 2006, s. 272.283

BOZDOĞAN, Recep ve DEMİRKAYA, Yüksel; **Türkiye'de Yerel Yönetimler**, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım, 2008

FİDAN, Ali; Sosyal Politika Açısından 5393 Sayılı Belediye Kanunu, İstanbul, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, çalışma Ekonomisi Ana Bilim Dalı, Endüstri İlişkileri ve İnan Kaynakları Bilim Dalı Yüksek Lisansı, 2006, s. 98.

Friedrich Nauman Vakfı; Yerel Yönetişim Oturumu Raporu, **Yerel Yönetişim Yoluyla Yoksulluğun Azaltılması**, İstanbul, Günaydın Ofset, 2007

GÖRMEZ, Kemal; **Yerel Demokrasi ve Türk Belediyeciliği**, Hizmet-iş Sendikası Yayınları, Ankara, 1989.

GÖYMEN, Korel; **Türkiye'de Kent Yönetimi**, İstanbul, Boyut Matbaacılık, 1997

GÖZE, Ayferi; **Liberal Marxiste Faşist ve Sosyal Devlet**, İstanbul, Beta Basım yayım Dağıtım A.ş., Gözden geçirilmiş üçüncü Baskı, 1995

GÖZÜBÜYÜK, Şeref; **Yönetim Hukuku**, Ankara, Gözden Geçirilmiş, 5. Baskı, Turhan Kitabevi, 1992.

GÜVEN, H.Sami; **Sosyal Politikanın Temelleri**, Bursa, Ezgi Kitabevi Yayınları, İkinci Baskı Eylül 1997.

KELEŞ, Ruşen; **Yerinden Yönetim ve Siyaset**, İstanbul, Cem Yayınevi, 1992

KELEŞ, Ruşen; **Yirmi birinci Yüzyıla Yaklaşırken Merkezi ve Yerel Yönetim İlişkileri**, Manisa, Türk Belediyecilik Derneği, Konrad Adenauer Vakfı Yayınları, 1997.

OKTAY, Tarkan; **Yerel Yönetim Reformunun İl Özel idarelerine Etkileri: Kocaeli Örneği**, Ankara, Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, Cilt 19 Sayı 3, Temmuz 2010, s. 75-98

ORTAYLI, İlber; **Tanzimat'dan Cumhuriyete Yerel Yönetim Geleneği**, İstanbul, Hil Yayınları, 1985

SALLAN, Songül ve GÜL, Hüseyin, "Küreselleşmenin Türkiye'de Yoksul Ailelere Yönelik Hizmet Sunan Kurumlara Yansımaları", Antalya, T.C. Başbakanlık Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Müdürlüğü Kurumu; **Küreselleşen Dünyada Sosyal Hizmetlerin Konumu Hedefleri ve Geleceği Sempozyum Sunum Kitabı**, Nisan 2006, s. 175-195.

ŞEKER, Aziz; **Sosyal Hizmete Giriş**, (Editör) İlhan Tomanbay, Eskişehir, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayını No:2533 Açıköğretim Fakültesi Yayını No:1504, Haziran 2012

T.C. İçişleri Bakanlığı Strateji Geliştirme Merkezi; **Yerel Yönetimler Sosyal Hizmet Rehberi**, Ankara, Yayın No: 6, Temmuz 2005

T.C. İçişleri Bakanlığı, Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü, **2011 Yılı Mahalli İdareler Genel Faaliyet Raporu**, Ankara, Haziran 2012.

TALAS, Cahit; **Türkiye'nin açıklamalı Sosyal Politika Tarihi**, Ankara, Bilgi Yayınevi. Birinci Basım 1992.

TEKELİ İlhan, ORTAYLI, İlber, **Türkiye’de Belediyeciliğin Evrimi**, Editör: Ergun Türkcan, Ankara, Ayyıldız Matbaası, 1978

TEKELİ, İlhan; **Belediyecilik Yazıları (1976-1991)**, İstanbul, IULA-EMME, Kent Basımevi, 1992

TOPRAK, Zerrin; **Yerel Yönetimler**, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım, 2006

TORTOP, Nuri, AYKAÇ, Burhan, YAYMAN, Hüseyin, ÖZER, M. Akif; **Mahalli İdareler**, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım, 2006

TORTOP, Nuri; **Mahalli İdareler**, Ankara, TODAİE Yayınları, 1986

TUNA, Orhan ve YALÇINTAŞ Nevzat; **Sosyal Siyaset**, İstanbul Filiz Kitabevi, 1994, s. 29

Türk Belediyecilik Derneği, Konrad Adenauer Vakfı, **Yirmibirinci Yüzyıla Yaklaşırken Merkezi ve Yerel Yönetim İlişkileri**, Manisa, 1997.

YALÇINDAĞ, Selçuk; “Saydam ve Dürüst Belediyecilik”, **Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi**, c.4, S.1, Ocak 1995, s.19-32.

YALÇINDAĞ, Selçuk; “Yerinde Yönetim, Yerel Yönetim”, Ankara, **Çağdaş Yerel Yönetim Dergisi**, Cilt 4 Sayı 2 Mart 1995, s. 3-17.

YILDIRIM, Selahattin; “Yerel Yönetim ve Demokrasi Kavramlar ve Yaklaşımlar”, **IULA-EMME**, Kent Basımevi, 1993.

İnternet Kaynakları

ÇEVİKBAŞ, Rafet; **Sosyal Hizmet Etkinliklerinde Belediyeler**, İstanbul, Yerel Siyaset Aylık Bilimsel Siyasi Dergi, (Erişim),
<http://www.yerelsiyaset.com/v4/sayfalar.php?goster=ayrinti&id=1138>, 18 Ekim 2012

DPT VE ÖİK; **Sekizinci Beş yıllık Kalkınma Planı Sosyal Hizmetler ve Yardımlar Özel İhtisas Komisyonu Raporu**, Ankara 2001, (Erişim),
<http://ekutup.dpt.gov.tr/> 03 Eylül 2012.

ERSÖZ, Halis Yunus; **Yerel Yönetimlerin Sosyal Politika Alanındaki Rolü**, (Erişim), <http://www.sosyalpolitikalar.org/makaleler/sosyal-beledyeclk/145-yerel-yoenetmlern-sosyal-politka-alanindak-rolue> 18 Ekim 2012.

GENÇ, Yusuf; **Yerel Yönetimler ve Sosyal Hizmet Uygulamaları**, (Erişim)
http://www.sosyalsiyaset.net/documents/yerel_yonetimler_ve_sh_uygulamalari.htm 17 Eylül 2012

GÜDER, Nafiz ve Özel Sektör Gönüllüler Derneği (ÖSGD); **STK'LAR İçin Gönüllülük ve Gönüllü Yönetimi**, Rehberi, Ankara, Sivil Toplum Geliştirme Merkezi, 2006,

İSKENDER, Hikmet , ERDOĞAN, Nihan; **Afet Durumu İyileştirme Planlamasında Gönüllü Kaynakların Yönetimi**, TMMOB Afet Sempozyumu, İstanbul, (Erişim), <http://www.e-kutuphane.imo.org.tr/pdf/3913.pdf>, s. 325. 19. Ekim 2012

İstanbul Büyükşehir Belediyesi; **Faaliyet Raporu 2011**, (Erişim),
<http://www.ibb.gov.tr/TRR/BILGIHIZMETLERI/YAYINLAR/FAALIYETRAPORLARI/Pages/2011FaaliyetRaporu.aspx>, 18 Ağustos 2012

İstanbul Büyükşehir Belediyesi; **Özürümler Müdürlüğü'nün Görevleri**, (Erişim),
<http://www.ibb.gov.tr/tr-r/kurumsal/birimler/ozurlulermudurlugu/Pages/AnaSayfa.aspx>, 28 Ağustos 2012

İstanbul Büyükşehir Belediyesi; **Özürölüler Yerel Hizmet Rehberi İSÖM Modeli**, İstanbul, Sağlık ve Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığı Özürölüler Müdürlüğü İBB Basımevi, 2012.

KORAY, Meryem, **Sosyal Politikanın Anlamını ve İşlevini Tartışmak**, İzmit, 2007, (Erişim), <http://www.calismatoplum.org/sayi15/koray.pdf> 03 Ağustos 2012

NETTO, Giovanni, MANÇO, Claudio; **Gönüllü Programları Uygulama Rehberi**, Ankara, **Çeviren:** Bölgesel Çevre Merkezi, 2008.

PALABIYIK, Hamit; **İl Özel İdaresi ve Belediye Hizmetlerine Gönüllü Katılım**, Yönetim Bilimleri Dergisi, Çanakkale, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Biga İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, 2007 Cilt 5 Sayı 1, s. 47-54, (Erişim), <http://members.comu.edu.tr/hpalabiyik/makale/d11.pdf>, 07 Ekim 2012

T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı; **Aile Danışma Merkezleri**, (Erişim), <http://www.shcek.gov.tr/aile-danisma-merkezleri-2.aspx>, 17 Eylül 2012

T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı; **Toplum Merkezleri**, (Erişim), <http://www.shcek.gov.tr/toplum-merkezleri-2.aspx>, 17 Eylül 2012.

T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı; **Türkiye’de Sosyal Hizmet Uygulamaları**, (Erişim), <http://www.shcek.gov.tr/turkiyede-sosyal-hizmet-uygulamalari.aspx>, 03 Eylül 2012,

T.C. Büyükşehir Belediyeleri, **Özürölü Hizmet Birimleri Yönetmeliği**, 2006, (Erişim), <http://www.ozida.gov.tr/yenimevzuat/4-6.htm>, 12 Ağustos 2012

T.C. İçişleri Bakanlığı; **İl Özel İdaresi ve Belediye Hizmetlerine Gönüllü Katılım Yönetmeliği**, (Erişim), <http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/23392.html>, 17 Temmuz 2012

T.C. **Özürölüler Kanunu**; (Erişim), <http://www.ozida.gov.tr/mevzuat/kanun.htm>, 18 Ağustos 2012

T.C.; 1982 Anayasası, **IV. İdare. A.İdarenin Esasları, 1. İdarenin Bütünlüğü ve Kamu Tüzel Kişiliği, Madde 123.** (Erişim),

<http://www.anayasa.gen.tr/1982ay.htm>, 17 Temmuz 2012

T.C.; **5302 İl Özel İdaresi, Genel Hükümler, Madde:3,** (Erişim)

<http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5302.html>, 17 Temmuz 2012

T.C.; **5393 Belediye Kanunu, Genel Hükümler, Madde:3,** (Erişim)

<http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5393.html>, , 17 Temmuz 2012

T.C.; **Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu, No:2828,** Madde:3, (Erişim),

<http://www.shcek.gov.tr/userfiles/pdf/2828%20Say%C4%B1%C4%B1%20SH%C3%87EK%20Kanunu.pdf>, 18 Ekim 2012.

TDK; **Gönüllü Kavramı,** Büyük Türkçe Sözlük, (Erişim),

<http://tdkterim.gov.tr/bts/>, 17 Temmuz 2012

TEPAV; Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı, **Sosyal Hizmetlerin Sunumunda Kademelenme,** İstanbul, TEPAV Yönetişim Çalışmaları, Eylül,

2010, (Erişim), <http://www.tepav.org.tr/upload/files/1285329379->

[1.Sosyal_Hizmetlerde_Kademelenme.pdf](http://www.tepav.org.tr/upload/files/1285329379-1.Sosyal_Hizmetlerde_Kademelenme.pdf) 02 Eylül 2012

TUİK; **Türkiye Özürlüler Araştırması 2002,** (Erişim),

<http://kutuphane.tuik.gov.tr/pdf/0014899.pdf>, 17 Temmuz 2012

EKLER**EK-1: Üye Olma Koşulları****İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ KÜTÜPHANE VE
MÜZELER MÜDÜRLÜĞÜ KÖRLER KÜTÜPHANESİ**

Bu sözleşme İstanbul Büyükşehir Belediyesi Körler Kütüphanesi'nin sunduğu hizmetlerden yararlanma koşulları ve üyelik bilgilerini kapsamaktadır.

BİLGİLENDİRME

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Körler Kütüphanesi'nin doğrudan ve internet hizmetlerinden yararlanmak için ekteki formun doğru olarak doldurulması gerekmektedir.

Nüfus cüzdanı fotokopisi, engelli kimlik kartı veya resmi kurumlarca kabul gören heyet raporunuzun fotokopisini vermeniz gerekmektedir.

Üyeliğinizin aktif olması için bu koşullar yeterli olacaktır.

KÜTÜPHANE HİZMETLERİ

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Körler Kütüphanesi'nin web sayfası online kitap hizmetleri ve diğer hizmetlerinden körler ve az görenler yararlanmaktadır. Bu hizmetler sırayla aşağıdadır.

1. Kütüphanemiz daisy sesli kitap, daisy txt kitap, daisy sesli ve txt kitap formatında kitaplar üretmektedir.

2. Körler ve az görenler Braille baskı ekran okuyucu, ekran büyütücü programlar, kabartma ekran ile desteklenmiş bilgisayarlar, yazı büyütme kitap okuma makineleri, görsel işitsel medya laboratuvarından yararlanabilirler.

3. Sizlere kitap ve yayın açılığınıza gidermek için zengin çağdaş bir kütüphane sunmak istiyoruz.

4. Körler ve az görenler ihtiyaç duydukları kitapları kullanabilecekleri ortama dönüştürmemizi isteyebilir.

olduğu veya dışarıdan temin ettiği materyallerin kurumumuz dışına ve şahıslar tarafından amacı dışında çoğaltımı dağıtımı ticari amaçla her şekilde kullanımı yasaktır. Hukuken bu davranışı gösteren şahıslar kurumlar sorumludur.

4. Kütüphanemizce kullanıma sunulan telif hakkı taşıyan veya izni olmayan görsel işitsel medyalar “belgesel interaktif eğitim materyalleri film” gibi materyaller sadece kütüphanemizin belirlemiş olduğu şekilde hizmete sunulur.

5. Yayınevlerinden temin etmiş olduğumuz e-kitap, e-dergi, pdf, doc, txt, html, xml” ve benzeri formatlardaki materyaller Braille, daisy sesli metin kitap sadece körlerin kullanacağı ortamlarda üye hizmetine sunulur.

6.İBB Körler Kütüphanesi'nin üyeleri kurumumuza teslim ettikleri kitapları mutlaka kayıt ettirmelidir.

7. Üye olmak isteyen körler ve az görenler üyelik formunda doğru beyan etmelidir. Bu kuralın ihlali durumunda ihlali yapan şahıslar sorumludur.

8. İşbirliği yaptığımız kurum ve kuruluşlar İstanbul Büyükşehir Belediyesi Körler Kütüphanesi'nden temin ettiği materyalleri kör ve az görenlerin hizmetine sunar.

Şartları okudum kabul ediyorum üye olmak istiyorum.

1. Kitap seslendirme için size gerekli bilgiler verilecektir.
2. Bu işlem belirlenen standartlar doğrultusunda yapılmaktadır. Edilecek hususlar sizlere yazılı olarak verilecektir.
3. Gerekli çalışma ve uygulamalar yaptırılacak ve sizden 1 saatlik kaydı alınacaktır.
4. Sizin seslendirmeye başladığınız bir kitabın tamamen bitirilmesi şeklinde sizin tarafınızdan bitirilmesi yani kitabın yarıda bırakılması gerekmektedir. Aksi halde yapılan okumalar iptal edilecektir.
5. Her hafta sizinle belirlediğimiz zamanda okumaya devam etmeniz gerekmektedir. İstisnai bir durum olursa farklı bir zamanda gelmeniz mutlaka önceden görüşülmelidir.
6. Bu kitaplar körler tarafından talep edildiği için mümkün mertebe sürede bitirilmelidir.
7. Başlamış olduğu kitabı bitiremeyecek düzensiz seslendirme yapan belirlenmiş programa uyamayacak gönüllü seslendirmenlerin bu işe başlamak daha uygundur.
8. İmkânlar ölçüsünde gönüllü seslendirmenlerimize İstanbul'da Edindirme Kursları kanalıyla diksiyon kursu verilmektedir. Kitap seslendirmeye isteyen okuyucularımızın bu kurslara katılması önemle tavsiye edilmektedir.
9. Kütüphanemizde kitap seslendirme dışında kitap tarama, kitap kütüphanesi gibi farklı çalışmalarda yapılmaktadır. Gönüllü desteği olan gönüllülerimiz alanlarda da destek almaktayız.

Ev Telefonu	<input type="text"/>
İş Telefonu	<input type="text"/>
Cep Telefonu	<input type="text"/>
E-Mail Adresi	<input type="text"/>
İşi	<input type="text"/>
Varsa Yabancı Dili	<input type="text"/>
Bilgisayar Kullanabiliyor Mu?	☐ Evet ☐ Hayır
Öğrenimi	<input type="text"/>
Okumak İsteddiği Eser Türleri	<input type="text"/>
Beğendiği Yazarlar	<input type="text"/>
Kitap Seslendirmek İçin Size Uygun	
Günler	<input type="text"/>
Saatler	<input type="text"/>
<input type="button" value="Gönder"/> <input type="button" value="Temizle"/>	

DİKKAT EDİLECEK GENEL HUSUSLAR:

1. Seri ve hatasız seslendirebilmek için kayda geçmeden önce okunacak kısım mutlaka önceden sessiz okunmalıdır

2. Önce mikrofon düzgün şekilde takılmalı ve ayarlanmalıdır. Seslendirme sırasında duraklamadan kesinlikle mikrofon düzeltme, su içme, öksürük gibi başka bir işlem yapılmamalıdır. Mikrofona dokunulmamalıdır.

3. Okuma dışında başka bir işlem yapılacağı zaman “öksürük gibi” cümle bitiminden sonra kayıt duraklatılmalıdır. Okuma sırasında duraklatma iptal edilip sonra okumaya geçilmelidir.

4. Okuma sırasında sesimizi zorlamamalı kasmamalı ve sesimizi kesmemeli nefes alınmamalıdır.

5. Sesiniz yorulunca veya 60 dakika sonra mutlaka kaydı durdurmanız gerekmektedir

6. Kitap mikrofondan uzak tutulmalıdır, sayfa sesi kayda geçmemelidir. Seslendirme sırasında, sayfa çevirme sesi duyulmamalı. Nefes alırken ağızdan nefes alınmalı. Burundan nefes alınması halinde dikkat çekebilir. Nefes alma sırasında dili oynatmamaya da dikkat edilmeli.

kisiminda yer alan basliklari kitapta ki yeneşimine göre başlık işareti konur, küçük ve diğer başlıkların başında başlık işareti konur, sayfa numarası başlık okunarak devam edilir.

4. Eğer bölüm ya da başlık sayfa başındaysa önce başlık sonra sayfa numarası başlık işareti konur

5. Bölümleri uzun olan veya olmayan kitaplarda “romanlar gibi” durumuna göre 3 veya 5 sayfa sonra başlık bölüm işareti konur. İşareti konulduktan sonra sayfa numarası söylenerek okumaya devam edilir.

6. İndex, kaynaklar ve sözlük bitiş kapak bilgileri ayrı bölümler olarak seslendirilir bu kısımların her birinde başlık işareti konur.

7. Kitabın sayfa sayısı ve bitiş tarihi söylenir kitabın sonu dendiği bitirilir.

edilmeyen kelimeler naziz ve yuvarlayarak söylenmemelidir. İşaretleme cümlelerde zorlanmayacak şekilde nefes alınmalıdır.

4. Kitapta yer alan resim grafik ve tabloların şekil numarası varsa açıklaması seslendirilir yapılabiliyorsa şekil açıklanabilir “eğer eksikliği kitabın bütünlüğünü bozmuyor eksik bilgi verilmesine yol açmaz resim veya şekil söylenmeyebilir.

5.Eğer tablo veya şekil içinde bilgiler var ise bu bilgiler bütünlüğüne göre seslendirilir “mutlaka ilgili görevliyle birlikte seslendirilmelidir yapılmalıdır.”

6. Dipnotlar da kısa ara verilir bitince kısa bir s verilir okuma devam edilir. Kitabın türüne ve içeriğine göre dipnot ve diğer notları seslendirme tayini yapılmalıdır. Bilgi ve açıklama veren dipnotlar okunur kaynakça örnek adı geçen eser sayfa 140 gibi dipnotlar okunmaz.

7. Okuma sırasında kelime hatası ve sürçme olursa, hatalı cümle alınır hatalı cümle doğru bir şekilde okunur.

8. Tırnak ve parantez içindeki kelimeler hafif ses tonu değeriyle özellikle parantez içindeki tarih ve yerlerde sadece tarih ve yer parantez söylenmez. Bir s verilir okumaya devam edilir.

9. Test kitapları için soru okunur şıkları söylenir 3 saniye kadar doğru cevabı içeren şık söylenir. Gerekliyse şehir isimleriyle “Edirne” gibi.

EK-5: Körler ve Az Görenler İçin Üyelik Formu

Üye Giriş Formu	
<p>Bu form sadece körler ve az görenler tarafından doldurulacaktır. Formun amacı körlerin ve az görenlerin web sayfasından ve ürünlerimizden yararlanmasını sağlamaktır. Bu formu doldurduktan sonra sizinle iletişime geçilecektir. Üyeliğinizin aktif olabilmesi için nüfus cüzdanı özürlü kimlik kartı veya resmi kurumlarca geçerli kabul edilen özürlü raporunuzu bize iletmenizdir.</p>	
Adı	<input type="text"/>
Soyadı	<input type="text"/>
Doğum Tarihi	<input type="text"/> Choose date
T.C. Kimlik No	<input type="text"/>
Özürlü Kimlik No	<input type="text"/>
Ev Adresi	<input type="text"/>
Cep Telefonu	<input type="text"/>
Ev Telefonu	<input type="text"/>
İş Adresi	<input type="text"/>
İş Telefonu	<input type="text"/>
Öğrenimi	<input type="text"/>
Çalıştığı Kurum	<input type="text"/>

Mesleği	<input type="text"/>
YUKARDAKİ BİLGELENDİRMELEĞİ VE FORMU OKUDUM KOŞULLARI KABUL EDİYORUM	
İSTANBUL BÜYÜKŞEHİRBELEDİYESİ KÜTÜPHANE MÜZELER MÜDÜRLÜĞÜ KÖRLER KÜTÜPHANESİ	
SULTANREŞAT CADDESİ BOYACI SOKAK MERKEZ MAHALLESİ NO 6 EYÜP İSTANBUL 0212 417.25.46 417.19.25 korlerbolumu@ibb.gov.tr	
<input type="button" value="Gönder"/> <input type="button" value="Temizle"/>	

Ek-6: Körler ve Az Görenler İçin Kitap Talep Formu

Kitap Talep Formu	
<p>Bu form körlerin ve az görenlerin kitap isteklerini karşılamak için doldurulmalıdır. Bu formu doldurduğunuzda sizin için kulanıma hazırlayacağımız kitabın talebi bize ulaşacak süreç hakkında size bilgi verilecektir. Bütün alanları doldurmak zorunludur.</p>	
Üyenin Adı Soyadı	<input type="text"/>
Üye Giriş Kodu	<input type="text"/>
Dönüştürülmesi İstenen Kitap	
Adı	<input type="text"/>
Yazarı	<input type="text"/>
Yayınevi	<input type="text"/>
Baskı Sayısı	<input type="text"/>
<input type="button" value="Gönder"/> <input type="button" value="Temizle"/>	

Ek: 7: Anket Formu

**“SOSYAL BELEDİYECİLİK UYGULAMASI OLARAK İSTANBUL BÜYÜK
ŞEHİR BELEDİYESİ KÖRLER KÜTÜPHANESİ SESLİ KÜTÜPHANE
PROJESİ” KONULU PROJE ÇALIŞMASI KAPSAMINDA UYGULANACAK
ANKET**

Sayın Katılımcı,

Anket çalışmasında vereceğiniz bilgiler bilimsel nitelikte bir proje çalışmasında kullanılacak olup, tamamen gizli tutulacaktır. Bu Yüksek Lisans çalışmasında Sosyal Belediyecilik uygulamalarına örnek teşkil eden Körler Kütüphanesi ve sesli kitap projesi araştırılacaktır Bilimsel çalışmanın sağlıklı bir biçimde sonuçlandırılması, vereceğiniz cevaplardaki içten ve doğru cevaplarla olanaklıdır.

Katıldığınız için teşekkür ederim.

GÖNÜLLÜ KATILIMCI DEMOGRAFİK BİLGİLERİ**1. Cinsiyetiniz**

- a) Kadın b)Erkek

2.Yaşınız

- a) 15-20 b) 21-25 c) 26-30 d)31-35
e) 36-40 f) 41-45 g)46-50 h) 50 yaş üstü

3. Medeni Durumunuz

- a) Evli b) Bekar

4. Mezun Olduğunuz ya da devam etmekte olduğunuz Okul

- a) Lise b) Lisans c) Yüksek Lisans/Doktora
d) Diğer.....

5. İş durumunuz

- a) Serbest b) Memur c) İşçi d) İşsiz e) Öğrenci

6. Ailenizde engelli var mı?

- a) Evet b) Hayır

7. Sesli Kütüphane uygulamasından nasıl bilgi sahibi oldunuz?

- a) Yakın çevre b) Gazete c) Televizyon c) Sosyal Medya
d) Diğer.....

8. Gönüllü Katılımcı olarak ne kadar süredir kitap okumaktasınız?

- a) 1Yıldan az b)1-2 Yıl c) 2-3 Yıl d)4-5 Yıl e) 5 Yıldan fazla

9.“Gönüllü Katılım” kavramı hakkında yeterli bilgi sahibi misiniz?

- a) Evet b)Hayır

10.“Sesli Kitap Projesi”nden memnun musunuz?

- a) Evet b)Hayır

11.Sizce, Sesli Kitap Projesindeki yetkililer, görevleri hakkında yeterli bilgiye sahip midir?

- a) Evet b)Hayır

12.Sizce Sesli Kitap Projesinde kullanılan fiziki bina/ donanım/ teknoloji/ yeterli midir?

- a) Evet b)Hayır

13.“Sesli Kitap Projesinin engellilerin eğitimleri konusunda yararlı olduğunu düşünüyor musunuz?

- a) Evet b)Hayır

14.Başka “gönüllü katılım” projelerine üye misiniz?

- a) Evet b)Hayır

15.Türkiye’de yerel yönetimlerin hizmet üretiminde gönüllü katılım yöntemi hakkında ne düşünüyorsunuz?

- a) Faydalı b) Faydasız c) Fikrim Yok

16.Sizce “gönüllü katılım” projeleri engellilere ilişkin sorunlara çözüm olabilir mi?

- a) Evet b)Hayır c) Evet ama yetersiz

17.İstanbul Büyükşehir Belediyesi’nin hizmetlerinden memnun musunuz?

- a) Evet b)Hayır

18.Sesli Kitap Projesi uygulama amaçlarını önem sırasına göre (1 en öncelikli 8 en son olmak üzere 1’den 8’e kadar) derecelendiriniz

- () Yerel yönetim ile vatandaş arasında siyasi/sosyal bağ kurmak
 () Engellilerin sorunlarına yönelik tedbirler almak
 () Gönüllü katılımın, demokratikleşmeyi artırmasını sağlamak
 () Hemşehri dayanışmasını artırmak
 () Yerel yönetimlerin eğitim uygulamalarına destek vermesi
 () Toplumsal bütünleşmeyi sağlamak
 () Kamu hizmetlerine gönüllü katılım açısından farkındalık yaratmak
 () Yerel yönetimlerin asli görevi olması

19.Gönüllü Katılımcı olma nedeniniz ve uygulama hakkında düşünceleriniz ve önerileriniz?

18. Soru: Sesli Kitap Projesi uygulama amaçlarını önem sırasına göre (1 en öncelikli 8 en son olmak üzere 1'den 8'e kadar) derecelendiriniz								
Katılımcı No	A	B	C	D	E	F	G	H
1	5	4	6	3	7	1	8	2
2	7	1	6	2	5	3	8	4
3	6	1	8	4	5	3	7	2
4	7	1	5	6	4	2	8	3
5	1	2	8	3	4	5	7	6
6	8	1	7	4	2	3	5	6
7	7	1	8	3	6	2	5	4
8	6	1	7	5	2	4	8	3
9	5	2	6	7	3	1	8	4
10	7	1	6	5	2	4	8	3
11	4	3	8	2	7	1	6	5
12	6	5	4	3	2	1	7	8
13	5	2	8	3	4	1	7	6
14	1	2	7	4	3	5	8	6
15	8	2	5	4	3	1	6	7
16	6	3	7	4	5	2	8	1
17	5	1	8	2	7	3	4	6
18	5	1	8	2	3	4	7	6
19	7	1	5	6	4	3	8	2
20	3	1	8	4	2	5	6	7
21	5	1	6	7	2	4	8	3
22	5	1	6	4	3	2	7	8
23	1	7	6	5	4	3	8	2
24	4	3	7	2	8	1	6	5
25	1	2	4	5	6	7	8	3
26	7	1	6	4	5	3	8	2
27	6	2	5	4	3	7	8	1
28	7	3	6	2	4	1	5	8
29	7	1	8	2	3	4	5	6
30	8	1	7	2	4	3	5	6
31	1	2	3	4	5	6	7	8
32	6	1	7	3	2	4	5	8
33	3	2	6	4	5	7	8	1
34	8	3	4	2	5	1	6	7
35	4	5	1	2	3	6	7	8
36								
37	7	1	8	3	4	5	6	2

	18. Soru: Sesli Kitap Projesi uygulama amaçlarını önem sırasına göre (1 en öncelikli 8 en son olmak üzere 1'den 8'e kadar) derecelendiriniz							
38	1	2	8	3	4	5	6	7
39	8	7	6	1	5	2	4	3
40	7	8	4	1	3	2	5	6
41	7	1	8	4	2	5	6	3
42	6	1	7	3	2	4	5	8
43	6	2	7	1	4	3	5	8
44								
45	4	2	7	5	1	6	8	3
46	6	1	7	5	2	4	8	3
47	4	5	6	7	1	3	8	2
48	3	1	7	6	2	5	8	4
49	8	1	7	2	3	4	5	6
50	5	1	7	2	3	4	6	8
51	5	2	6	3	1	4	8	7
52	4	1	7	2	3	5	6	8
53	1	2	8	3	4	6	7	5
54	1	2	8	3	4	5	6	7
55	4	3	8	2	7	1	6	5
56	5	2	7	3	1	4	8	6
57	6	2	5	4	1	3	7	8
58	3	2	7	4	5	6	8	1
59								
60	5	4	7	1	3	2	8	6
61	5	1	6	3	2	4	7	8
62	4	1	5	6	3	7	8	2
63	1	2	6	7	3	4	5	8
64	1	2	8	3	4	5	6	7
65	7	3	6	2	4	1	5	8
66	8	1	7	2	3	4	5	6
67	6	1	2	3	4	5	7	8
68	6	1	7	2	3	4	5	8
69	2	3	8	4	6	5	7	1
70	1	2	3	4	5	6	7	8
71	8	1	7	5	2	4	6	3
72	8	2	7	4	5	3	6	1
73	5	2	7	4	3	1	6	8
74	4	3	5	6	2	7	8	1
75	4	6	7	3	8	2	1	5
76	8	1	7	3	4	5	6	2

	18. Soru: Sesli Kitap Projesi uygulama amaçlarını önem sırasına göre (1 en öncelikli 8 en son olmak üzere 1'den 8'e kadar) derecelendiriniz.							
116	4	2	7	5	1	6	8	3
117	8	2	7	6	1	5	8	3

ÖZET

Yılmaz ERTUĞRUL, Sosyal Belediyecilik Anlayışı Olarak İstanbul Büyükşehir Belediyesi Körler Kütüphanesi Sesli Kitap Projesi Üzerine Bir Araştırma, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2013

Türkiye’de yerel yönetimlerin sosyal politika hizmetleri alanında fonksiyonları giderek artmakta bu alanda yürütülen sosyal hizmet uygulamaları ve projeleri giderek önem kazanmaktadır. Küreselleşme ile gelişen ve değişme sürecine giren sosyal politika kavramı, kamu yönetimi açısından gitgide artan önemi ile yerel yönetim uygulamalarında yer almaktadır.

Bu yüksek lisans tezi, sosyal belediyecilik anlayışı olarak İstanbul Büyük Şehir Belediyesi’nin Körler Kütüphanesi bünyesinde oluşturduğu sesli kitap projesi üzerine gönüllü katılımı inceleyen bir araştırma projesini kapsamaktadır. İstanbul ilinde İstanbul Büyükşehir Belediyesi Körler Kütüphanesinde gönüllü olarak dijital ortama daha sonra dinlenilmesi için kitap okuyanların eğitim, gelir, cinsiyet, yaş gibi sosyo ekonomik durumları ve uygulama hakkındaki düşünceleri istatistikî olarak incelenmektedir. Ayrıca İstanbul Büyük Şehir Belediyesi’nin Körler kütüphanesinden yararlanan görme engelli vatandaşlarında görüş ve önerileri alınmış ve incelemeye eklenmiştir.

Anahtar Sözcükler

1. sosyal Belediye
2. sosyal Hizmet
3. gönüllü Katılım
4. körler Kütüphanesi
5. sesli Kitap Projesi

ABSTRACT

Yılmaz ERTUĞRUL, Understanding Social Municipality As a Case Study On Istanbul Metropolitan Municipality Audio Book Library for the Blind Project, Istanbul, 2013

Functions of local government services in the field of social policy in Turkey is increasing. Social work practices and projects carried out in this area is becoming increasingly important. Into the process of evolving and changing with globalization, the concept of social policy, in terms of public administration and local governance practices are increasingly important.

In this master thesis, the concept of social municipality formed by the Istanbul Metropolitan Municipality, audio books within the Library for the Blind project includes a research project investigating on the voluntary participation.

Istanbul Metropolitan Municipality as a volunteer for the Blind Library to digitize books for readers to be heard, then education, income, gender, age, socio-economic status and implementation of such ideas are analyzed statistically. Also benefiting from the Istanbul Metropolitan Municipality Library for the Blind and visually impaired citizens states to examine the comments and suggestions received were added.

Key Words

1. social municipality
2. social work
3. voluntary participation
4. library for the blind
5. audio book project